

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

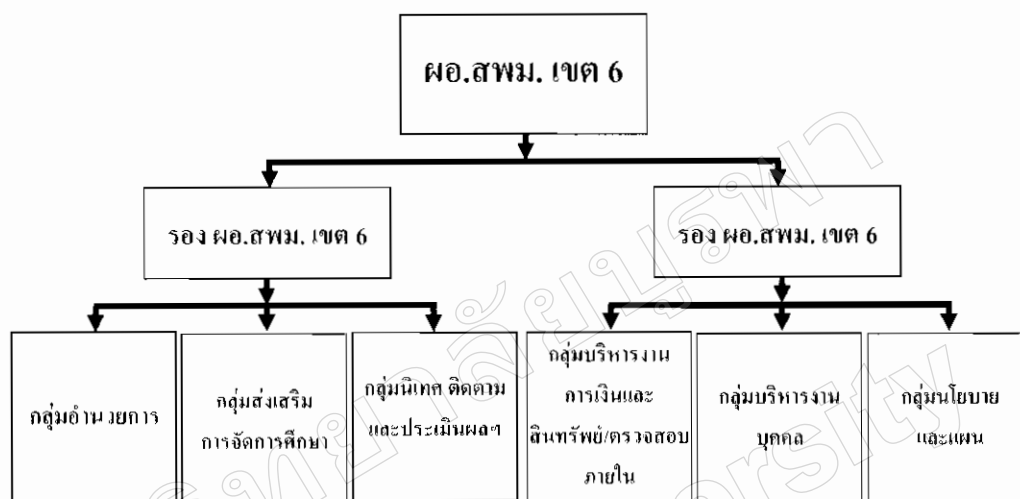
ในการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยทางการบริหารวิชาการที่มีต่อผลการทดสอบการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ครอบคลุมประเด็นเนื้อหาสำคัญตามลำดับ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6
2. หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ
3. หลักการแนวคิดเกี่ยวกับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน
4. ความสัมพันธ์ของปัจจัยการบริหารงานวิชาการกับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน
 - 4.1 การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้กับผลการทดสอบการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน
 - 4.2 การจัดการเรียนการสอนกับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน
 - 4.3 การนิเทศการสอนกับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

การจัดการระดับมัธยมศึกษาเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนต่อไปอย่างมีคุณภาพ และเป็นไปตามมติของสภาการศึกษา จึงได้กำหนดให้จัดตั้งศูนย์ประสานงานการจัดการมัธยมศึกษา จำนวน 41 ศูนย์ และเครือข่ายการนิเทศการมัธยมศึกษา จำนวน 19 เครือข่าย พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายและตัวบ่งชี้คุณภาพความสำเร็จของการจัดการมัธยมศึกษา ซึ่งต่อมา กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศกำหนดศูนย์ประสานงานการจัดการมัธยมศึกษา จำนวน 41 ศูนย์ ลงนามโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฎ์) ประกาศ ณ วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2552 ซึ่งศูนย์ประสานงานการจัดการมัธยมศึกษา ศูนย์ที่ 5 ประกอบด้วยจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดสมุทรปราการ มีที่ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 410/1 ถนนมรุพงษ์ ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา โทรศัพท์ 0-3851-7280 ต่อมาได้ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนพิเศษ 98 ลงวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2553 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การกำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และประกาศ

ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 45 ก ลงวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 ประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ. 2553 และการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พ.ศ. 2555

ภาพที่ 2 โครงสร้างการบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและการส่งเสริม การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีอำนาจหน้าที่ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ การแบ่งส่วนราชการ ภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พ.ศ. 2555 ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้อง กับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการ ของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงาน ในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ รวมทั้ง กำกับตรวจสอบ ติดตาม การใช้เงินงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา

6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

7. จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษารูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

10. ประสาน ส่งเสริม การดำเนินการของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา

11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่การศึกษา

12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้การจัดการศึกษา และการบริหารงานของสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ไปด้วยมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดทิศทางการบริหารงานของสำนักงาน ในปี พ.ศ. 2556 ดังนี้

ค่านิยมขององค์กร

ยึดหลักธรรมาภิบาล มีจิตบริการ ทำงานเป็นทีม

วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 เป็นองค์กรที่ส่งเสริม สนับสนุน ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ปลูกฝังคุณธรรม น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้อำนาจการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

พันธกิจ

1. ขับเคลื่อนการจัดการศึกษาทุกระดับอย่างมีคุณภาพ
2. พัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความเป็นไทย และดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษา พัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้ได้ขีด เมม มาตรฐานยกระดับสู่ความเป็นสากล และมีความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ภายใต้อำนาจการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
4. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาสู่ความเป็นมืออาชีพ

เป้าประสงค์

1. สถานศึกษาในสังกัดยกระดับคุณภาพและมาตรฐานได้ตามเป้าหมายสู่ความเป็นสากล และมีความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน
2. สถานศึกษาในสังกัดจัดกิจกรรม ส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการยกระดับคุณภาพการมัธยมศึกษาสู่สากล
3. สถานศึกษาในสังกัดสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา มีความรู้ ความสามารถเต็มตามศักยภาพ และเป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. สถานศึกษาในสังกัดสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษา ให้มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ตามหลักสูตร มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาตนเองเพื่อศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา และมีพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
5. สถานศึกษาในสังกัดมีเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
6. ครูและบุคลากรทางการศึกษา พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะ และสมรรถนะ ในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ

กลยุทธ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6

- กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตร และส่งเสริมความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้
- กลยุทธ์ที่ 2 ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- กลยุทธ์ที่ 3 ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุม ผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ
- กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ตามแนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษา หลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

จุดเน้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 กำหนดจุดเน้นการดำเนินการในปี พ.ศ. 2556 ให้สอดคล้องกับจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักเพิ่มขึ้น โดยผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 (Student Achievement)

2. เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างมีคุณภาพ (EQ: Emotion Quotient)

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทุกคนอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคนอ่านคล่อง เขียนคล่อง คิดเลขคล่อง และมีทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน (Literacy, Numeracy & Reasoning Abilities)

4. นักเรียนทุกคนมีความสำนึกในความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และอยู่อย่างพอเพียง (Sufficiency & Public Mind)

5. นักเรียนที่มีความสามารถด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศิลปศาสตร์ ทุกคนได้รับการส่งเสริมให้มีความเป็นเลิศ (Excel to Excellence)

6. ประชากรวัยเรียนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงบริการทางการศึกษาด้วยทางเลือกที่หลากหลาย เพื่อลดอัตราเด็กตกหล่น ออกกลางคัน ส่งเสริมการเรียนรู้ต่อหรือประกอบอาชีพ (Alternative Access)

7. นักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษาทุกคน มีความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมพหุวัฒนธรรม (ASEAN Community)

8. สถานศึกษาทุกแห่งได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ มีระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็งและได้รับการรับรองจากการประเมินคุณภาพภายนอก (Quality Schools)

9. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (Effective Service Areas)

โดย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 คอยกำกับ ประสาน ส่งเสริมการจัดการศึกษาและมีสถานศึกษาในสังกัดเป็นหน่วยปฏิบัติการในการจัดการศึกษา เพื่อให้ภารกิจสามารถตอบสนองสภาพปัญหาและรองรับการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สำเร็จตามเป้าหมาย

จุดเน้น มาตรการ และตัวชี้วัดความสำเร็จ

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ (Rais the Bar)

จุดเน้น

1. เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างมีคุณภาพ (EQ: Emotion Quotient)

มาตรการ ยุทธศาสตร์คุณภาพการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนปฐมวัย
ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของโรงเรียนจัดเตรียมความพร้อมปฐมวัยอย่างมีคุณภาพ
 2) ร้อยละ 100 ของนักเรียนที่จบการศึกษาก่อนประถมศึกษาตามกำหนดเวลาของหลักสูตร

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทุกคนอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคนอ่านคล่อง เขียนคล่อง คิดเลขคล่อง และมีทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน (Literacy, Numeracy & Reasoning Abilities)

มาตรการ พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย และคณิตศาสตร์

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น 2) ร้อยละ 100 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทุกคนอ่านคล่อง เขียนคล่อง คิดเลขคล่อง และมีทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาทุกคนใช้เวลาอ่านหนังสือนอกเวลาเรียน โดยเฉลี่ย อย่างน้อยวันละ 60 นาที

มาตรการ เร่งรัดพัฒนาการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้ให้เป็นไปตามเป้าหมาย หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 80 ของนักเรียนมีทักษะ ในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองรักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 2) ร้อยละ 80 ของนักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ตามระดับการศึกษา

3. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้หลักเพิ่มขึ้น โดยผลการทดสอบ การศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 (Student Achievement)

มาตรการ ยกย่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 8 กลุ่มสาระ โดยเน้น 5 กลุ่มวิชาหลัก ได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย สังคมศึกษา และภาษาต่างประเทศ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากการประเมินระดับชาติเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3

4. นักเรียนมีความสามารถด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศิลปศาสตร์ ทุกคน ได้รับการส่งเสริมให้มีความเป็นเลิศ (Excel to Excellence)

มาตรการ ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาใช้ระบบคอมพิวเตอร์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของนักเรียนชั้น ป.1 ได้รับสนับสนุนคอมพิวเตอร์พกพา 2) ร้อยละ 100 ของนักเรียนชั้น ป.1 ที่ได้รับสนับสนุนคอมพิวเตอร์พกพา ได้รับการพัฒนาศักยภาพ 3) ร้อยละ 100 ของนักเรียนมีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ร้อยละ 100 ของนักเรียนที่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ 5) อัตราส่วนคอมพิวเตอร์ต่อนักเรียน 1 : 10 6) ร้อยละ 80 ของสื่อการเรียนรู้อิง 8 กลุ่มสาระที่มีคุณภาพทั้งเนื้อหาและรูปแบบให้สถานศึกษาเลือกใช้อย่างหลากหลาย

5. ผู้เรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและสังคมพหุวัฒนธรรม (ASEAN Community)

มาตรการ พัฒนาศักยภาพผู้เรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะภาษาที่สอง และมีความพร้อมต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของโรงเรียน จัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน 3) ร้อยละของโรงเรียนที่มีหลักสูตรบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้เข้าสู่ประชาคมอาเซียน 4) ร้อยละ 80 ของโรงเรียนต้นแบบประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

มาตรการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และระบบเศรษฐกิจสังคมพหุวัฒนธรรมรองรับการเป็นสมาชิกประชาคมอาเซียน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 80 ของโรงเรียนจัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงและสังคมพหุวัฒนธรรม 2) ร้อยละ 60 ของนักเรียน สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ 3) ร้อยละ 60 ของโรงเรียนต้นแบบสามารถสร้างเครือข่ายในกลุ่มประเทศอาเซียนได้

มาตรการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตในการรับมือกับภัยพิบัติได้

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของโรงเรียนจัดกิจกรรมรับมือภัยพิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

มาตรการ สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันภัยพิบัติตามสภาพภูมิศาสตร์

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของนักเรียน สามารถเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ภัยพิบัติ 2) ร้อยละ 80 ของนักเรียนและบุคลากร ได้รับการช่วยเหลือในเบื้องต้น

กลยุทธ์ที่ 2 ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Moral and Ethics)

จุดเน้น

1. นักเรียนทุกคนมีความสำนึกในความเป็นชาติไทย มีจิตสาธารณะ และอยู่อย่างพอเพียง (Sufficiency & Public Mind)

มาตรการ ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของนักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรการ ส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นชาติไทยในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของนักเรียน มีความสำนึกในความรักชาติ

มาตรการ ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทยสังคมศึกษา
ประชาธิปไตย มีความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของนักเรียน ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทย สังคมศึกษา
 ประชาธิปไตย มีความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก

มาตรการ ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของ โรงเรียนจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม
 2) ร้อยละ 100 ของนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม (คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ได้แก่ ขยัน ประหยัด
 ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ) และกตัญญู 3) ร้อยละ 100 ของนักเรียนประกอบกิจกรรม
 ทางศาสนา และกิจกรรมที่เป็นประ โยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมอย่างสม่ำเสมอ

มาตรการ ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) โรงเรียน ร้อยละ 100 จัดกิจกรรมส่งเสริมความมีจิตสาธารณะ
 ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

มาตรการ ส่งเสริมการดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของ โรงเรียนจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของ
 เศรษฐกิจพอเพียง

มาตรการ ขยายผลโรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 80 ของ โรงเรียนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงผ่านการประเมิน
 ตามเกณฑ์มาตรฐาน

**กลยุทธ์ที่ 3 ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุม ผู้เรียนได้รับโอกาสในการ
 พัฒนาเต็มตามศักยภาพ**

จุดเน้น

1. ประชากรวัยเรียนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงบริการทางการศึกษา ด้วยทางเลือกที่หลากหลาย
 เพื่อลดอัตราเด็กตกหล่น ออกกลางคัน ส่งเสริมการเรียนรู้ต่อหรือประกอบอาชีพ (Alternative Access)

มาตรการ เร่งรัดให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละของผู้เรียนต่อจำนวนประชากรวัยเรียนได้รับการศึกษา
 ขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2 2) ร้อยละ 100 ของผู้จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกำหนดเวลาของ
 หลักสูตร

มาตรการ สนับสนุนค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของผู้เรียนได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน 2) ร้อยละ 100 ของผู้ปกครองมีความพึงพอใจที่ได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรการ เสริมสร้างระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู กับนักเรียน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) อัตราการออกกลางคันลดลง 2) อัตราการเรียนต่อของผู้จบชั้น ม.3
สูงขึ้น 3) จำนวนนักเรียนอายุต่ำกว่า 15 ปีที่ตั้งครรภ์ลดลงร้อยละ 100 4) จำนวนคดีเด็กและเยาวชน
ที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ลดลงร้อยละ 100 5) ร้อยละ 100 ของ
โรงเรียนที่จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาสังคมให้กับผู้เรียน

มาตรการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสารเสพติดลดลง ร้อยละ 100
2) ร้อยละ 100 ของนักเรียนที่ติดสารเสพติดเข้ารับการบำบัด

มาตรการ ส่งเสริมการจัดการศึกษาทางเลือก โดยครอบครัว สถานประกอบการองค์กร เอกชน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของผู้จบการศึกษาทางเลือกตามกำหนดเวลาของ
หลักสูตร 2) ร้อยละ 100 ของผู้เรียน โดยการจัดการศึกษา โดยครอบครัวและสถานประกอบการ
องค์กรเอกชน จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรการ ส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 90 ของผู้ด้อยโอกาส มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้
ของหลักสูตร

มาตรการ ส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ผู้พิการ จำนวน 6,600 คน ได้รับการพัฒนาสมรรถภาพ 2) ร้อยละ 65
ของผู้พิการมีความพร้อมเข้ารับการศึกษาระดับพื้นฐาน 3) ร้อยละ 80 ของผู้พิการผ่านเกณฑ์การพัฒนา
สมรรถภาพ ตามแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล 4) ร้อยละ 65 ของผู้พิการที่จบการศึกษาตามกำหนดเวลา
ของหลักสูตร 5) ร้อยละ 80 ของผู้พิการได้รับการพัฒนาสมรรถภาพตามกำหนดเวลา

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ (Teacher Enhancement)

จุดเน้น

1. นักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและสังคมพหุวัฒนธรรม (ASEAN Community)

มาตรการ ประสานการวางแผนการผลิต พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นระบบ มีปริมาณเพียงพอและมีคุณภาพ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ผ่านการประเมินความเข้มแข็งด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลในระดับดี

มาตรการ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 80 ของความสำเร็จในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพและบริบทรอบตัวผู้เรียน 2) ร้อยละ 80 ของครู ได้รับการพัฒนาเป็นครูเก่งมีคุณภาพและคุณธรรม 3) ร้อยละ 100 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่พัฒนาครูด้วยระบบ IT 4) ร้อยละ 100 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่พัฒนาครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์พกพาได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) ร้อยละ 100 ของครู สามารถจัดการเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์พกพาได้อย่างมีประสิทธิภาพ 6) ร้อยละ 100 ของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการเตรียมความพร้อมด้านภาษาที่สอง เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 7) ร้อยละ 60 ของครูที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้

มาตรการ คัดครูให้แก่ผู้เรียนโดยลดภาระงานอื่น ที่ไม่จำเป็นและจัดให้มีบุคลากรสายสนับสนุนให้พอเพียง เพื่อให้ครูทำหน้าที่พัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มที่และมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 80 ของโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนบุคลากร มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น 2) ลดความขาดแคลนครูในภาพรวมได้ร้อยละ 30

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาตามแนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษา หลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา (Good Governance)

จุดเน้น

1. สถานศึกษาทุกแห่งได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ มีระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็งและได้รับการรับรองจากการประเมิน (Quality Schools)

มาตรการ พัฒนาส่งเสริมการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ให้มีความเข้มแข็งเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของสถานศึกษา มีระบบการประกันคุณภาพภายใน ที่เข้มแข็งครบองค์ประกอบตามกฎหมายกระทรวงฯ 2) ร้อยละ 100 ของสถานศึกษา ที่เข้ารับการประเมิน คุณภาพภายนอก รอบสาม ได้รับการรับรองคุณภาพ

มาตรการ พัฒนาสถานศึกษาให้มีขนาดที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของสถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพภายนอก ได้รับการแก้ไขแทรกแซงเพื่อการพัฒนาคุณภาพ 2) ร้อยละ 50 ของสถานศึกษาที่ได้รับการพัฒนา ให้มีขนาดที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการ

มาตรการ นิเทศ กำกับ ติดตาม ความก้าวหน้าของสถานศึกษา และให้ความช่วยเหลือ เป็นรายโรง

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) ร้อยละ 100 ของสถานศึกษา ได้รับการนิเทศ กำกับ ติดตาม และ ช่วยเหลือการดำเนินงานให้มีคุณภาพ

จุดเน้น

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (Effective Service Areas)

มาตรการ พัฒนาการบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามมาตรฐาน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านการประเมินคุณภาพตามเกณฑ์ มาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2) ร้อยละ 100 ของผู้บริหาร มีความพึงพอใจในการ ส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาประเภทใด งานบริหารที่จะต้อง มีในทุกประเภทของสถานศึกษาและจะขาดไปเสียมิได้คือ การบริหารงานวิชาการ ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องการบริหารงานวิชาการมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอเรื่องของการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา ตามลำดับดังนี้

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

นักการศึกษาหลายคนได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ต่าง ๆ กันดังนี้
 ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 2) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ ถ้ามองในด้าน
 กระบวนการดำเนินงานแล้ว หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง
 การเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและ
 จุดมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน หากมองการบริหารงานวิชาการ
 ให้ด้านงานของสถานศึกษา งานบริหารวิชาการ ได้แก่ งานการควบคุมดูแลหลักสูตรการสอน อุปกรณ์
 การสอน การจัดแบบเรียน คู่มือครู การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน
 การฝึกอบรมครู การนิเทศการศึกษา การเผยแพร่งานวิชาการ การวัดผลการศึกษา การศึกษาวิจัย
 การประเมินมาตรฐานสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 22) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหาร
 จัดการกิจกรรมทุกชนิดทุกประเภทที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการบริหารสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ
 ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เปรียบเสมือน
 เส้นเลือดใหญ่ไปหล่อเลี้ยงหัวใจ การบริหารจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการที่สามารถ
 ทำให้งานวิชาการเกิดพลวัต (Adademic Affairs Dynamic) อยู่ตลอดเวลา ส่งผลต่อประสิทธิภาพ
 ประสิทธิภาพ และคุณภาพของการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดไป

จันทร์ณี สงวนนาม (2553, หน้า 142) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง
 การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน
 ให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

พิชัย เสี่ยมจิตต์ (2542, หน้า 3-5) ได้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ที่จะนำทรัพยากรในการบริหาร
 มาประกอบการดำเนินงานกระบวนการบริหาร ในการจัดกิจกรรมพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอน
 ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน
2. การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้อำนาจที่มีอยู่ในการดำเนินกิจกรรม
 พัฒนาหรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน
3. การบริหารงานวิชาการ หมายถึง ศิลป์ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาหรือปรับปรุง
 การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

รุจิร ภูสาระ (2545, หน้า 56) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหาร
 กิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผล
 ตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

สัมมา รณิธย์ (2553, หน้า 99) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงาน ปรับปรุง พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่มีการร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียนในการจัดกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาของผู้เรียน โดยมีการประสานงานของทุกคนในโรงเรียนร่วมกัน บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมงานวิชาการของโรงเรียน คือ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ส่วนในการบริหารโรงเรียนนั้นผู้บริหารจะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการบริหารงานด้านวิชาการ เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และภาวะสุขภาพ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายของการบริหารงานวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรสถานศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมสถานศึกษา ที่เกิดขึ้นโดยบุคลากรภายในสถานศึกษาร่วมกันปรับปรุง พัฒนา เพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนให้การศึกษาของสถานศึกษาประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และนักเรียนมีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

นักการศึกษาหลายคนได้ให้ความสำคัญของงานในสถานศึกษา ไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้
ปรียพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 2) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใดมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงนด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรม การศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา ซึ่งอาจเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น

ระวีวรรณ เสวตอมร (2542, หน้า 42-45) ได้กล่าวว่า งานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานในโรงเรียน เพราะจุดมุ่งหมายของการมีโรงเรียนโดยส่วนรวมก็คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสุขตามนโยบายการจัดการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเน้นจุดมุ่งหมายแตกต่างกันแต่ระดับชั้น ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนจะพยายามกระทำทุกวิถีทาง เพื่อให้งานวิชาการโรงเรียนดำเนินไปด้วยวิธีการที่ถูกต้อง บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และมีความเป็นเลิศทางวิชาการเพราะผู้บริหารโรงเรียนเปรียบเหมือนธงชัยที่จะเข้ามาซึ่งความสำเร็จของโรงเรียน

พิชัย สัมจิยมจิตต์ (2542, หน้า 5-6) ได้กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่ง จัดเป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพราะการจัดการศึกษาเป็นการวางพื้นฐานในการพัฒนาคนให้สามารถแสวงหาความรู้ก้าวหน้าทันโลก สามารถปรับตัวอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข

สถาบันการศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาให้บรรลุเจตนารมณ์ที่กำหนดสถาบันจะต้องสามารถจัดการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ คือ เป็นงานหลักของสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษาจะมีขนาดเท่าใดก็ตาม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสนใจที่จะพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนของสถานศึกษามีความรู้ ความสามารถ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

หลักการบริหารงานวิชาการ

นักการศึกษาหลายคนได้ให้อธิบายหลักของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาได้ดังต่อไปนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 6) ได้กล่าวว่า หลักการบริหารงานวิชาการมีหลักการบริหาร คือ

1. หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุน นั่นคือ นักเรียนนักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตร โดยไม่ลาออก กลางคัน เรียนเกินเวลา และช้ากว่ากำหนด

2. หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั่นคือ นักเรียนนักศึกษา มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ ทักษะ คุณภาพ และการจัดการได้

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 38 อ้างถึงใน ภิญโญ สาธร, 2556) ได้กล่าวว่า หลักการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย ดังนี้

1. หลักสูตร ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ขอบข่ายเนื้อหา พร้อมทั้งเพิ่มเติมเนื้อหาในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในรายวิชานั้น ๆ

2. แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ ตรวจสอบดูเนื้อหาว่าสอดคล้องกับหลักสูตร เพียงใดการเพิ่มเติมเนื้อหา กระทำโดยผู้สอนตามความเหมาะสมกับยุคสมัยนั้น ๆ

3. ประมวลการสอน ควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม หากในสถานศึกษานั้น ๆ ไม่มีประมวลการสอน ก็จะได้จัดทำขึ้นให้ตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร

4. ข้อสอบวิชาต่าง ๆ ต้องออกให้ครอบคลุมเนื้อหาและให้สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร เป็นการวัดความรู้ของผู้เรียนอย่างครบถ้วน

5. การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร สำหรับหลักสูตรเมื่อใช้ไประยะเวลาหนึ่ง ก็จะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมและทันสมัยอยู่เสมอหรืออาจปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาก็ได้

6. ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายให้ความรู้ และให้แนวทางในการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งถือว่าเป็นการส่งเสริมวิชาการ

7. ครู คณาจารย์ ในสถานศึกษา ได้ผลิตเปลี่ยนกันบรรยายพิเศษเป็นครั้งคราว เพื่อให้ ผู้เรียนมีความรู้พิเศษเพิ่มเติม

8. จัดให้มีการวิเคราะห์ผลการสอบในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน

9. ส่งเสริมการอ่านหนังสือของผู้สอน เนื่องด้วยเวลาเปลี่ยนไป วิชาการด้านต่าง ๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้งบประมาณส่วนหนึ่งมาใช้ในการ จัดซื้อหนังสือและตำราเรียนเข้าห้องสมุด

10. จัดประชุมทางวิชาการของคณะครูเพื่ออภิปรายปัญหาการเรียนการสอนร่วมกัน

11. ผู้บริหารสถานศึกษาควรไปเยี่ยมห้องเรียนในขณะที่ผู้สอนกำลังทำการสอนและควร ทำเป็นประจำ

12. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเชิญชวนผู้สอนที่มีประสบการณ์ได้เข้าไปเยี่ยมชั้นเรียน เพื่อแนะนำการสอนให้กับผู้สอนใหม่ ๆ หรือมีนโยบายในการปรับปรุงการเรียนการสอน

13. ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ควรสาธิตการสอนด้วยตนเอง แต่พยายามให้ผู้สอนเห็น วิธีการสอนที่ดี ๆ จากผู้สอนคนอื่น ๆ

14. เมื่อหยุดเรียนปลายภาคเรียน ควรมีการสัมมนาผู้สอนและควรเรียนเชิญผู้สอน ในสถานศึกษาอื่น ๆ เข้าร่วมด้วยตามความเหมาะสม

15. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งผู้สอนไปร่วมประชุมและอบรมทางการสอนที่หน่วยงาน ต่าง ๆ จัดขึ้น

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2552, หน้า 32) ได้กล่าวว่า หลักการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษา ของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีในการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งซึ่งเรียกว่า ธรรมภิบาล มาบูรณาการให้เข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ การบริหารงาน วิชาการก็ต้องมีหลักธรรมภิบาล คือ

หลักความคุ้มค่า คือ การได้ผลที่คุ้มค่าแก่การลงทุน นั่นคือ ผู้เรียนสามารถสำเร็จ การศึกษาตามกำหนดของหลักสูตร ไม่ไถ่ออกกลางคัน เรียนเกินเวลา และซ้ำกว่ากำหนด

หลักนิติธรรม หมายถึง ความถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ทุกคนต้องปฏิบัติ เป็นไปในทางเดียวกัน

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า หลักการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา หมายถึง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่มุ่งหวังให้บุคลากรในสถานศึกษา ปฏิบัติหน้าที่ของ

คนอย่างเต็มกำลังความสามารถ และทุกคนมีจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานในทางเดียวกันเพื่อให้ผู้เรียนในสถานศึกษาจบการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และมีลักษณะนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต

ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ ซึ่งงานวิชาการมีขอบข่ายกว้างขวางในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยนักการศึกษาหลายคนได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 2) ได้กล่าวว่า ขอบข่ายของงานวิชาการจะประกอบด้วยงานต่อไปนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงานดังนี้

1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดปฏิทินการศึกษา ความรับผิดชอบงานตามภาระหน้าที่ การจัดขั้นตอนและเวลาในการทำงาน

1.2 โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร

1.3 บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์ โดยการวางแผนไว้ล่วงหน้า และยึดโครงการสอนเป็นหลัก

2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 การจัดเตรียมสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา

2.2 การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายสถานที่ รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในห้องเรียน

2.3 การจัดครูเข้าสอน การจัดครูเข้าสอนต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษาและความพร้อมของบุคลากร รวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

2.4 การจัดแบบเรียน โดยปรกติสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จะใช้แบบเรียนที่กระทรวงกำหนด นอกจกะนั้น ครูอาจใช้หนังสืออื่นเป็นหนังสือประกอบ หรือจากเอกสารที่ครูเตรียมเอง

2.5 การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้ก้าวหน้าวิทยาการ เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น

2.6 การฝึกงาน จุดมุ่งหมายของการฝึกงาน เป็นการให้นักเรียนนักศึกษา รู้จักนำเอา ทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริง ทั้งยังมุ่งให้ผู้เรียน ได้เห็นปัญหาที่แท้จริงในสาขาวิชา และอาชีพนั้น เพื่อให้โอกาสผู้เรียน ได้เตรียมตัวที่จะออกไปเผชิญกับชีวิตจริงต่อไป

3. การจัดการบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการ ส่งเสริมการจัดหลักสูตร และ โปรแกรมการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่

3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักศึกษา เน้นเครื่องมือ และกิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้ในการสอน

3.2 การจัดห้องสมุด เป็นที่รวมหนังสือ เอกสารสิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่ง วิทยาการ ให้นักเรียนนักศึกษาได้ศึกษา และค้นคว้าเพิ่มเติม

3.3 การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข ปัญหา การเรียนการสอน

4. การวัดผลและประเมินผล กระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและ วิเคราะห์ผลการเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 33) ได้กำหนดขอบข่าย การกิจการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา ได้ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวทางการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและ สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 30) ได้กล่าวว่า ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษา ซึ่งมีขอบข่ายกว้างขวางมาก เนื่องด้วยงานวิชาการเป็นงานหลัก เป็นหัวใจสำคัญยิ่ง

ของสถานศึกษา หากผู้บริหารสถานศึกษา ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาได้ร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมแรงกันดำเนินงานวิชาการมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ นับได้ว่าเป็นผลดีต่อผู้เรียนอย่างยิ่ง ในการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน สังคม ชุมชน และประเทศชาติสืบไป

จันทร์เพ็ญ สวณนาม (2545, หน้า 145) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารวิชาการ ควรประกอบด้วย กิจกรรมดังต่อไปนี้ คือ 1) หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ซึ่งประกอบไปด้วย 1.1) การศึกษา สาระการเรียนรู้ของหลักสูตรและการจัดระบบ 1.2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 1.3) สื่อการเรียนรู้ 1.4) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ 2) การวิจัยในชั้นเรียน 3) การสอนซ่อมเสริม 4) การจัด กิจกรรมเสริมหลักสูตร 5) การนิเทศภายในสถานศึกษา 6) การประกันคุณภาพการศึกษา

มยุรี ถิ่นวัลย์ (2553, หน้า 34) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการบริหารงานวิชาการ กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โรงเรียนในเครือมหาไถ่ศึกษาสังฆมณฑลอุดรธานี สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ส่วนตรวจราชการที่ 10 ได้ทำการวิจัยพบว่า บทบาททางด้านวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานด้านวิชาการ 2) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 3) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 4) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 5) การพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ 6) การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7) การวิจัยเพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9) การนิเทศ การศึกษา 10) การแนะแนว 11) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนา ในการพัฒนาวิชาการกับการสถานศึกษาและองค์กรอื่น 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ แก่บุคคลรอบรั้วองค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) การจัดทำ ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16) การคัดเลือกหนังสือแบบเรียน เพื่อใช้ในสถานศึกษาและ 17) การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

จากขอบข่ายการบริหารงานวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า งานบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา มีขอบเขตครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาผลการทดสอบการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 6 ให้มีระดับผลการทดสอบการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐานที่สูงขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เป็นอย่างดีโดยขอบข่ายของงาน บริหารงานวิชาการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจากทฤษฎีการบริหารงานวิชาการ และแนวความคิดการบริหารงาน วิชาการของนักการศึกษาที่มีขอบข่ายดังนี้ ขอบข่ายงานบริหารงานวิชาการด้านงานหลักสูตรและ

การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นงานที่ผู้บริหารต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร โดยกระบวนการในงานด้านงานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้มีดังนี้ การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดประมวลการสอน การจัดแผนการเรียน การจัดทำตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การประเมินหลักสูตร นอกจากงานด้านหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรแล้ว ยังมีด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกิจกรรมการจัดการสอน การจัดบรรยากาศ แหล่งเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนการสอนและได้รับความรู้อย่างเต็มความสามารถ โดยกระบวนการด้านการจัดการเรียนการสอน ครูจะต้องปฏิบัติตามกระบวนการดังนี้ การวางแผนการสอน การจัดทำแผนการสอน การเตรียมการสอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การเลือกสื่อการสอน และการประเมินผล และในการบริหารงานวิชาการด้านสุดท้ายที่จะเพิ่มผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน คืองานด้านงานนิเทศการศึกษา เป็นงานที่ผู้บริหารจะทำหน้าที่แนะแนวการศึกษา พัฒนาสื่อ นวัตกรรม การจัดการเรียนการสอน ดังนั้นกระบวนการนิเทศการศึกษามีดังนี้ การนิเทศในชั้นเรียน และกระบวนการนิเทศการสอน ซึ่งจากปัจจัยในการบริหารงานวิชาการและกระบวนการบริหารงานวิชาการในด้านต่าง ๆ จะมีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานพัฒนาสูงขึ้นตามระดับการบริหารงานวิชาของสถานศึกษา

หลักการแนวคิดเกี่ยวกับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน

ผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานถือเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวัดความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่าอยู่ในระดับใดหลังจากที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนแล้ว และจะทำให้ผู้สอนทราบด้วยว่าจะต้องปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอนในด้านใดเพื่อให้นักเรียนมีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอเรื่องของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ตามลำดับดังนี้

ความหมายของผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน

สุวิทย์ ธีรณิกานต์, ศิริวรรณ เมธีวิวัฒน์ และชนินทร์ชัย อินทราภรณ์ (2540, หน้า 5) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จที่ได้รับจากความสามารถความรู้หรือทักษะ หรือหมายถึงผลการเรียนการสอนหรือผลงานที่เด็กได้จากการประกอบกิจกรรมส่วนนั้น ๆ ก็ได้

อารีย์ วชิรเวลากร (2542, หน้า 38) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียน การสอน การฝึกฝน หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียน ที่บ้าน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ

สมทัง พิธิยานุวัฒน์ (2547, หน้า 71) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ผลที่เกิดจากการสอนหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งแสดงออกมา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

มัทนา วัฒนอมศักดิ์ (2550, หน้า 67) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาในรอบปีการศึกษาที่ผ่านมา นักเรียนในโรงเรียนได้รับการยกย่องชมเชยหรือรางวัลทางด้านวิชาการเพิ่มขึ้น สามารถสอบแข่งขันเข้าเรียนต่อได้จำนวนมากขึ้น รู้จักศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองสูง โดยสถานศึกษาจัดกิจกรรมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นอย่างสม่ำเสมอและนำผลการทดสอบการวัดผลมาเป็นข้อมูลในการวางแผนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น นักเรียนส่วนใหญ่มีสภาพร่างกายที่แข็งแรงและสุขภาพจิตดี มีคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย ผู้ปกครองพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในด้านความมีระเบียบวินัย คุณธรรม ความประพฤติของนักเรียนความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (Achievement) เป็นสิ่งที่บ่งชี้ให้เห็นผลลัพธ์ของการจัดการศึกษาซึ่งนอกจากจะเป็นเรื่องการศึกษาความสามารถทางสติปัญญาของนักเรียนแล้วยังแสดงถึงคุณค่าของหลักสูตร ผู้บริหารและครูผู้สอนอีกด้วย โดยดูจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความสามารถในการศึกษาต่อสถาบันชั้นสูงได้เป็นจำนวนมาก โรงเรียนที่มีคุณภาพสูงดังกล่าวนี้ ได้แก่ โรงเรียนในเมือง โรงเรียนระดับจังหวัดที่มีชื่อเสียง โรงเรียนที่มีความพร้อมทั้งด้านปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ อาคารสถานที่ บรรยากาศสิ่งแวดล้อมเหมาะสม ปัจจัยด้านการเงินคล่องตัวสามารถจัดซื้อ จัดจ้างและการเบิกจ่ายได้อย่างสะดวก มีบุคลากรคือ ครูผู้สอนมีคุณภาพ ตลอดจนการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ

มยุรี กันวักย์ (2553, หน้า 64) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ระดับความรู้ ความสามารถและทักษะที่ได้รับและพัฒนาจากการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ โดยอาศัยเครื่องมือในการวัดผล หลังจากการเรียนหรือจากการฝึกอบรม

ทศพร จันทนราช (2554, หน้า 22) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการเรียนรู้ด้านเนื้อหา เจตคติ และทักษะต่าง ๆ ของแต่ละวิชาที่ผู้เรียนได้รับรู้ผ่านมาแล้วทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ เจตคติและทักษะทางด้านวิชาการ โดยอาศัยความพยายามจำนวนหนึ่งและแสดงออกในรูปความสำเร็จของผู้เรียน ซึ่งสามารถสังเกตและวัดผลได้โดยอาศัยเครื่องมือทางจิตวิทยาหรือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

อรัญญา ไชยวงศ์ (2555, หน้า 51) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติอันเกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งอาจวัดได้จากการทดสอบระหว่างหรือหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้วยการทดสอบหรือวิธีการอื่น ๆ นอกจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จะบอกคุณภาพของผู้เรียนแล้วยังแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของหลักสูตร คุณภาพของการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ตลอดจนความรู้ ความสามารถของครูผู้สอนและผู้บริหารอีกด้วย

กู๊ด (Good, 1973, p. 139) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้หรือทักษะ อันเกิดจากการเรียนรู้ในวิชาต่าง ๆ ที่เรียนมาแล้ว ซึ่งได้จากการสอบของครูหรือผู้รับผิดชอบการสอน หรือทั้งสองอย่างร่วมกัน

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จของผู้เรียนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยมีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความคิด ความเข้าใจ และเจตคติในด้านต่าง ๆ ที่ได้รับจากการเรียน การสอน การฝึกฝน และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียน จัดให้กับผู้เรียน ประสบการณ์จากที่ผู้เรียนพบเห็นจากที่บ้าน และสิ่งแวดล้อมในที่อื่น ๆ

ระดับของการประเมินวัดผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน

การวัดผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียน ว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการคุณธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์อันเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด โดยมีนักการศึกษา หลายท่านได้กล่าวไว้ดังนี้

จันทร์ณี สงวนนาม (2545, หน้า 148) กิจกรรมการประเมินผลการเรียนรู้สามารถ ดำเนินการได้เป็น 3 ระดับ คือ

1. การประเมินผลระดับชั้นเรียน เป็นหน้าที่สำคัญที่ครูผู้สอนจะต้องประเมินผู้เรียน ในแต่ละรายวิชา เพื่อรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลโดยใช้วิธีการที่หลากหลายและควรทำอย่างต่อเนื่องควบคู่กันไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้าน การเรียนรู้เป็นรายชั้นปี และช่วงชั้นของสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงคุณภาพ ของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อนำผลการประเมินไปพิจารณาตัดสินการเลื่อน ช่วงชั้น กรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาจะต้อง จัดให้มีการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

3. การประเมินผลระดับชาติ สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้าย ของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ และกลุ่ม สาระการเรียนรู้อื่น ๆ ตามที่กระทรวงฯ กำหนด ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนา คุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 ก. หน้า 28) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงการ การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีการพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใดมีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

2. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการตรวจสอบผลการเรียนเป็นรายปี/ รายภาคเรียน ผลการประเมินการอ่าน ทักษะการคิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และเป็นการประเมินเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีสิ่งที่ต้องการพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ และระดับเขตพื้นที่การศึกษาผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา และการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน

3. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เป็นมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการ โดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด และหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

ข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบ ทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการได้ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษาในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันทั่วถึง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบความสำเร็จในการเรียน สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้อง และเฝ้าติดตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ระดับของการประเมินวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีระดับของการประเมินอยู่ 4 ระดับ คือ 1) ระดับชั้นเรียน 2) ระดับสถานศึกษา 3) ระดับเขตพื้นที่การศึกษา 4) ระดับชาติ ซึ่งการผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) นั้นเป็นการประเมินอยู่ในระดับชาติที่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต้องได้รับการประเมินผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน

วิธีการดำเนินงานประเมินผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน

การดำเนินงานการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพผู้เรียน ปีการศึกษา 2551 กระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินงานดังนี้

คณะกรรมการอำนวยการ ประชุมเพื่อพิจารณา นโยบายเสนอแนะรูปแบบแนวทางและแผนดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ คณะกรรมการดำเนินงานส่วนกลาง โดยสำนักทดสอบทางการศึกษา เป็นเลขานุการดำเนินงาน ดังนี้

1. ประสานความเข้าใจในการดำเนินงานระหว่างส่วนกลางและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อวางแผนดำเนินงานทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

3. จัดพิมพ์แบบทดสอบและส่งให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการสอบการศึกษา

4. รวบรวมข้อมูล ประมวลผลข้อมูล รายงานผลให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สรุปแจ้งสถานการณ์ และจัดทำรายงานในภาพรวมระดับประเทศ ตลอดจนสัมมนาเพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่ผลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สาระการประเมินผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน

ในปีการศึกษา 2555 สทศ. จัดสอบ O-NEET ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามมาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ครอบคลุม 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ 67 มาตรฐานการเรียนรู้ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2555, หน้า 12) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวการสอบวิชาภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

สาระการเรียนรู้และมาตรฐาน

สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1

สาระที่ 2 การเขียน มาตรฐาน ท 2.1

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด มาตรฐาน ท 3.1

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย มาตรฐาน ท 4.1

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐาน ท 5.1

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (สทศ.) วิชาภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จะมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน

แนวการสอบวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระการเรียนรู้และมาตรฐาน

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐาน ส 1.1, มาตรฐาน ส 1.2

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส 2.1, มาตรฐาน ส 2.2

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ มาตรฐาน ส 3.1, มาตรฐาน ส 3.2

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ มาตรฐาน ส 4.1, มาตรฐาน ส 4.2, มาตรฐาน ส 4.3

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มาตรฐาน ส 5.1, มาตรฐาน ส 5.2

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (สทศ.) วิชาสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน

แนวการสอบวิชาภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้และมาตรฐาน

สาระที่ 1 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มาตรฐาน ค 1.1, มาตรฐาน ค 1.2, มาตรฐาน ค 1.3

สาระที่ 2 ภาษาอังกฤษและวัฒนธรรม มาตรฐาน ค 2.1, มาตรฐาน ค 2.2

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (สทศ.) วิชาภาษาอังกฤษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จะมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน

แนวการสอบวิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

สาระการเรียนรู้และมาตรฐาน

สาระที่ 1 จำนวนและการดำเนินการ มาตรฐาน ค 1.1, มาตรฐาน ค 1.2 มาตรฐาน ค 1.3, มาตรฐาน ค 1.4

สาระที่ 2 การวัด มาตรฐาน ค 2.1, มาตรฐาน ค 2.2

สาระที่ 3 เรขาคณิต มาตรฐาน ค 3.1, มาตรฐาน ค 3.2

สาระที่ 4 พีชคณิต มาตรฐาน ค 4.1, มาตรฐาน ค 4.2

สาระที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น มาตรฐาน ค 5.1, มาตรฐาน ค 5.2 มาตรฐาน ค 5.3

สาระที่ 6 ทฤษฎีและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มาตรฐาน ค 6.1

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (สทศ.) วิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จะมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน

แนวการสอบวิชาสุขภาพศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขภาพศึกษาและพลศึกษา สาระการเรียนรู้และมาตรฐาน

สาระที่ 1 การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์ มาตรฐาน พ 1.1

สาระที่ 2 ชีวิตและครอบครัว มาตรฐาน พ 2.1

สาระที่ 3 การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทยและกีฬาสากล

มาตรฐาน พ 3.1, มาตรฐาน พ 3.2

สาระที่ 4 การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค มาตรฐาน พ 4.1

สาระที่ 5 ความปลอดภัยในชีวิต มาตรฐาน พ 5.1

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (สทศ.) วิชาสุขภาพศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขภาพศึกษาและพลศึกษา จะมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน

แนวการสอบวิชาศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา

สาระการเรียนรู้และมาตรฐาน

สาระที่ 1 ทักษะศิลป์ มาตรฐาน ศ 1.1, มาตรฐาน ศ 1.2

สาระที่ 2 ดนตรี มาตรฐาน ศ 2.1, มาตรฐาน ศ 2.2

สาระที่ 3 นาฏศิลป์ มาตรฐาน ศ 3.1, มาตรฐาน ศ 3.2

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (สทศ.) วิชาศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้

ศิลปศึกษา จะมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน

แนวการสอบวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ

และเทคโนโลยี

สาระการเรียนรู้และมาตรฐาน

สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว มาตรฐาน ง 1.1

สาระที่ 2 การออกแบบและเทคโนโลยี มาตรฐาน ง 2.1

สาระที่ 3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาตรฐาน ง 3.1

สาระที่ 4 การอาชีพ มาตรฐาน ง 4.1

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (สทศ.) วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จะมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน

แนวการสอบวิชาวิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

สาระการเรียนรู้และมาตรฐาน

สาระที่ 1 สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต มาตรฐาน ว 1.1, มาตรฐาน ว 1.2

สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม มาตรฐาน ว 2.1, มาตรฐาน ว 2.2

สาระที่ 3 สารและสมบัติของสาร มาตรฐาน ว 3.1, มาตรฐาน ว 3.2

สาระที่ 4 แรงและการเคลื่อนที่ มาตรฐาน ว 4.1, มาตรฐาน ว 4.2

สาระที่ 5 พลังงาน มาตรฐาน ว 5.1

สาระที่ 6 กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก มาตรฐาน ค 6.1

สาระที่ 7 ดาราศาสตร์และอวกาศ มาตรฐาน ว 7.1, มาตรฐาน ว 7.2

สาระที่ 8 ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาตรฐาน ว 8.1

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขึ้นพื้นฐาน (สทศ.) วิชาวิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จะมีคะแนนเต็ม 100 คะแนน

เกณฑ์การเปรียบเทียบคะแนนผลการทดสอบการศึกษาระดับชาตินี้ขึ้นพื้นฐาน

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) เป็นผู้กำหนดเกณฑ์การเทียบคะแนน Normalized 1-score Norm จากผลการสอบการศึกษาระดับชาตินี้ขึ้นพื้นฐาน (O-NET) ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ (วิชา) ของผู้เรียน ซึ่งจากตารางเทียบคะแนนดังกล่าวใช้ผลการประเมินการทดสอบการศึกษาระดับชาตินี้ขึ้นพื้นฐานปีการศึกษา 2554 เป็นฐานในการคำนวณ มีเกณฑ์ในการเปรียบเทียบผลการทดสอบการศึกษาระดับชาตินี้ขึ้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 9) ดังนี้

ตารางที่ 1 เกณฑ์การเปรียบเทียบระดับคะแนนผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน ปีการศึกษา 2555

ความหมาย	ระดับ	ช่วงคะแนน					
		ภาษาไทย	สังคมฯ	ภาษาอังกฤษ	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สุขภาพฯ
ดีเยี่ยม	4	80-100	80-100	80-100	80-100	80-100	80-100
ดีมาก	3.5	73.3-79.99	72-79.99	70-79.99	66.4-79.99	66-79.99	74-79.99
ดี	3	64.8-73.29	62-71.99	56-69.99	53-66.39	56-65.99	68-73.99
ค่อนข้างดี	2.5	55.7-64.79	52-61.99	44-55.99	44-53.59	46-55.99	60-67.99
ปานกลาง	2	45.2-55.69	44-51.99	36-43.99	36.8-43.99	38-45.99	52-59.99
พอใช้	1.5	34.5-45.19	34.5-43.99	32-35.99	31.2-36.79	32-37.99	40-49.99
ควรปรับปรุง	1	25.01-34.49	25.01-33.99	25.01-31.99	25.01-31.19	25.01-31.99	25.01-39.99
ควรปรับปรุงอย่างยิ่ง	0	0-25	0-25	0-25	0-25	0-25	0-25

ผลการประเมินผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน

การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน หรือ O-NET ประจำปีการศึกษา 2555 โดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) มีการกำหนดผลคะแนนจากการทดสอบมีแนวทางสำหรับการใช้คะแนน O-NET เป็นส่วนหนึ่งในการจบการศึกษาตามหลักสูตรในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2555 ดังนี้

แนวทางที่ 1 จะเพิ่มเกณฑ์ผลคะแนน O-NET เป็นอีก 1 เกณฑ์สำหรับการจบการศึกษา ซึ่งผู้เรียนจะต้องมีคะแนน O-NET ตามเกณฑ์ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) อยู่ในระดับพอใช้ขึ้นไป หรือร้อยละ 20 ขึ้นไป

แนวทางที่ 2 จะใช้ผลคะแนน O-NET เป็นส่วนหนึ่งในการจบการศึกษาตามหลักสูตร ในอัตราส่วนระหว่างผลการเรียนเฉลี่ยสะสมตลอดหลักสูตร หรือ GPAX ต่อผลคะแนน O-NET เช่น 80 : 20 หรือ 90 : 10 ฯลฯ

นอกจากนี้ ผลคะแนน O-NET จะเป็นส่วนหนึ่งของการจัดสรรงบประมาณให้แก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) ดังนั้น หากเขตพื้นที่การศึกษาใดมีผลคะแนน O-NET ต่ำจะจัดอยู่ในบัญชีรายชื่อเฝ้าระวัง ต้องจัดกิจกรรมกระตุ้นการเรียนรู้การสอนแบบเข้มข้น ซึ่งจะทำให้เกิดการเชื่อมต่อห่วงโซ่คุณภาพทางการศึกษาและส่งผลให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2555, หน้า 3) จากแนวทางในการนำผลการทดสอบไปใช้งานซึ่งมีส่วนส่งผลต่อตัวนักเรียน โรงเรียน และเขตพื้นที่การศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งจากการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ผลการทดสอบของนักเรียนสังกัดโรงเรียนภายในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 มีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 เปรียบเทียบระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 กับระดับประเทศ ปีการศึกษา 2555

วิชา	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	
		ระดับประเทศ	ระดับ สพท. 6
1. ภาษาไทย	100	54.48	54.57
2. คณิตศาสตร์	100	26.95	26.94
3. วิทยาศาสตร์	100	35.37	35.40

ตารางที่ 2 (ต่อ)

วิชา	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	
		ระดับประเทศ	ระดับ สพม. 6
4. ภาษาอังกฤษ	100	28.71	28.29
5. ศิลปะ	100	43.31	43.41
6. สุขศึกษาและพลศึกษา	100	56.67	56.93
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	100	47.39	47.69
8. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	100	47.12	47.15

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษา
ชั้นปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2555 ผลการทดสอบ มีดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สอบวิชาภาษาไทยได้คะแนนเฉลี่ย 54.57 อยู่ในระดับ
ปานกลาง

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สอบวิชาคณิตศาสตร์ได้คะแนนเฉลี่ย 26.94 อยู่ในระดับ
ควรปรับปรุง

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สอบวิชาวิทยาศาสตร์ได้คะแนนเฉลี่ย 35.40 อยู่ในระดับ
พอใช้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สอบวิชาภาษาอังกฤษได้คะแนนเฉลี่ย 28.29
อยู่ในระดับควรปรับปรุง

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา สอบวิชาศิลปะได้คะแนนเฉลี่ย 43.41 อยู่ในระดับพอใช้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา สอบวิชาสุขศึกษาและพลศึกษาได้คะแนนเฉลี่ย
56.93 อยู่ในระดับปานกลาง

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สอบวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี
ได้คะแนนเฉลี่ย 47.69 อยู่ในระดับพอใช้

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สอบวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม ได้คะแนนเฉลี่ย 47.15 อยู่ในระดับปานกลาง

จากผลผลคะแนนเฉลี่ยของคะแนนผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานของ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ปีการศึกษา 2555 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6
ข้างต้นสรุปได้ว่า คะแนนเฉลี่ยของผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน วิชาภาษาไทย

วิชาสุศึกษาและพลศึกษา วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้คะแนนทดสอบเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาวิชาวิทยาศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษและเทคโนโลยี วิชาศิลปะ ได้คะแนนทดสอบเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ ส่วนวิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ ได้คะแนนทดสอบเฉลี่ยอยู่ในระดับควรปรับปรุง ซึ่งจัดว่าผลคะแนนสอบอยู่ในเกณฑ์ที่ควรปรับปรุงและเพิ่มระดับคะแนนทดสอบเฉลี่ยให้มีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานที่สูงขึ้น

ความล้มพันธ์ของปัจจัยการบริหารงานวิชาการกับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน

ผู้บริหาร โรงเรียนจะให้ความสำคัญกับงานวิชาการมากที่สุด เพราะใช้เวลาในการบริหารงานมากกว่างานอื่น ๆ จึงนับได้ว่างานวิชาการเป็นหลัก สำหรับผู้บริหารทุกคนในอันจะบริหารเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน (พัชร โติะเอง, 2546, หน้า 7) ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอเรื่องของความสัมพันธ์ของปัจจัยการบริหารงานวิชาการกับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาตามลำดับ ดังนี้

การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้กับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติ

ขั้นพื้นฐาน

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา หลักสูตรซึ่งเป็นหัวใจของการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน และพัฒนาหลักสูตรขึ้นเอง เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา และสภาพชุมชน ท้องถิ่น นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังต่อไปนี้

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 52) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความพยายามของผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครู อาจารย์ได้ร่วมมือกันเปลี่ยนแปลงปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสมแก่การเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม ทั้งปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เพื่อให้ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องได้เกิดความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาคุณสมบัติหนึ่งของผู้พัฒนาหลักสูตรต้องมีความรู้เพียงพอ และมีความชัดเจนและสามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้ตรงประเด็นกับความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร และอยู่ในฐานะที่จะเป็นผู้ซึ่งไปพัฒนาข้อมูลตามเป้าหมายและแนวทางที่ต้องการ (ไพฑูริย์ สันถารัตน์, 2554, หน้า 1) การจัดทำหลักสูตรแม่บทเพื่อนำไปใช้โดยแพร่หลายทั้งระบบการศึกษาเป็นหลักสูตรที่ได้ทำการยกัรงและได้ทำการทดลองและทดสอบ จนแน่ใจว่าสามารถนำไปใช้ได้โดยทั่วไป สำหรับหลักสูตรที่ทำการยกัรงครั้งแรกก่อนที่จะเอาไปทดลองและทดสอบและแก้ไขจนได้หลักสูตรแม่บทนั้นเร เรียกว่าหลักสูตรต้นแบบ จึงเห็น

ได้ว่าการที่จะได้หลักสูตรแม่บทมาใช้จะต้องจัดทำหลักสูตรต้นแบบเสียก่อน (ธารง บัวศรี, 2542, หน้า 151) กระบวนการหรือขั้นตอนหาทางเลือกทางกระเรียนการสอนที่เหมาะสม เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางการเรียนการสอนไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะกับผู้เรียน และสถานศึกษา โดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม (รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ, 2552, หน้า 40) การพัฒนาหลักสูตรเป็น กระบวนการหรือขั้นตอนของการตัดสินใจเลือกทางเลือกทางการเรียนการสอนที่เหมาะสมหรือ เป็นที่รวบรวมของทางเลือกที่เหมาะสมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน จนเป็นระบบที่สามารถปฏิบัติได้ และถ้า หากหลักสูตรมุ่งที่จะกำหนดสำหรับผู้เรียนหลายกลุ่มหลายประเภทโดยใช้วิธีการต่าง ๆ และโอกาส ต่าง ๆ กันแล้วนักพัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึงภูมิหลังขององค์ประกอบต่าง ๆ อย่างละเอียดและ รอบคอบก่อนจะตัดสินใจเลือกทางใดทางเลือกหนึ่ง และเมื่อตัดสินใจเลือกแล้วก็ต้องคำนึงถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสิ่งอื่น ๆ เป็นวัฏจักร (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553, หน้า 166) การปรับปรุงหลักสูตร ที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิม เป็นพื้นฐานอยู่เลย และรวมถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียน (บรรพต สุวรรณประเสริฐ, 2554, หน้า 15) นอกจากนี้ จูฑามาส เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระแก้ว ผู้วิจัยพบว่า ความสามารถในการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก งานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องให้ความสนใจและตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบ รู้จักปรับปรุง ตนเองให้รู้และเข้าใจงานวิชาการ สามารถเป็นผู้นำของครูด้านวิชาการได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการ บริหารหลักสูตร ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร เพราะเป็นงานที่สำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับโสภา วงษ์นาคเพ็ชร (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผล ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผู้วิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพในสถานศึกษา การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การนิเทศ การศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น ๆ ที่จัดการศึกษา และการประสานความร่วมมือในการพัฒนา วิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ๆ ตามลำดับ ผลการวิจัย ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการบริหารงาน วิชาการผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์โดยรวมในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการพัฒนาหลักสูตรข้างต้น การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสังคม ชุมชน บริเวณสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความสามารถในการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารและครูภายในสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้กำหนดนโยบาย ทิศทาง และผลักดันให้การดำเนินการจัดทำหลักสูตรประสบผลสำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในขณะที่ครูเป็นผู้ที่จะทำให้หลักสูตรและการสอนเกิดปฏิบัติประสบความสำเร็จ ผู้เรียนที่ผ่านการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ ไทเลอร์ (Tyler) ในปี ค.ศ. 1949 ไทเลอร์ กล่าวว่าในการจัดการหลักสูตรและการสอนนั้นควรจะตอบคำถามพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. มีความมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรไว้ที่โรงเรียนควรจะแสวงหา
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรไว้ที่โรงเรียนการจัดขึ้นเพื่อช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ
4. จะประเมินประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการเรียนการสอนอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba) ทาบ เป็นนักการศึกษาที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีขั้นตอนคล้ายรูปแบบของไทเลอร์ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่

1. ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการ (Diagnosis of Needs) สำรวจสภาพปัญหา ความต้องการ และความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคมและผู้เรียน
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย (Formulation of Objectives) กำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนหลังจากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการแล้ว
3. เลือกเนื้อหาสาระ (Selection of Content) เลือกเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย วิสัยและความสามารถของผู้เรียน และยังต้องมีความเชื่อถือได้
4. จัดรวบรวมเนื้อหาสาระ (Organization of Content) จัดลำดับเนื้อหาโดยคำนึงถึงความต่อเนื่อง และความง่ายของเนื้อหา วัสดุภาวะ ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน

5. คัดเลือกประสบการณ์ (Selection of Learning Experiences) ครูผู้สอน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง จะต้องคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

6. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of Learning Experiences) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้จะต้องจัดโดยคำนึงถึงเนื้อหาสาระและความต่อเนื่อง

7. กำหนดสิ่งที่ประเมินและวิธีการประเมิน (Determination of What to Evaluate and of the Ways and Means of Doing It) คือ การตัดสินใจว่าต้องประเมินอะไรเพื่อตรวจสอบผลว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ และกำหนดด้วยว่าจะใช้วิธีประเมินอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไร

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของเซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1991) ได้ศึกษาแนวคิดและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์และทาบา และนำมาปรับขยายให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดเป้าหมาย จุดหมาย และขอบเขต (Goals, Objectives, and Domains) เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ ได้เสนอขอบเขตในการกำหนดเป้าหมายและจุดหมายไว้ 4 ขอบเขต ได้แก่ พัฒนาการส่วนบุคคล (Personal Development) มนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) ทักษะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง (Continued Learning Skills) และความชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization) เป้าหมาย จุดมุ่งหมายและขอบเขตต่าง ๆ จะได้รับการคัดเลือกจากเกรฟิจรณตัวแปรภายนอกอย่างรอบคอบ ได้แก่ ทัศนนะและความต้องการของสังคม ข้อบังคับทางกฎหมายของรัฐ และข้อค้นพบจากงานวิจัยต่าง ๆ ตลอดจนปรัชญาของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตร เป็นต้น

2. การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Design) การวางแผนออกแบบหลักสูตรตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกและจัดเนื้อหาสาระ การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมและความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่ได้เลือกมาแล้ว อย่างไรก็ตามการเลือกรูปแบบของหลักสูตรจะต้องเลือกให้เหมาะสมกับเป้าหมาย จุดหมาย ความต้องการของผู้เรียนและลักษณะของสังคม ตลอดจนข้อกำหนดต่าง ๆ ของสังคม และปรัชญาทางการศึกษา

3. การใช้หลักสูตร (Curriculum Implementation) การนำหลักสูตรไปใช้ครูผู้สอนจะต้องวางแผนและจัดทำแผนการสอน (Instructional Plans) รูปแบบต่าง ๆ ครูผู้สอนจะต้องเลือกวิธีการสอนและวัสดุสื่อการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่ได้กำหนดไว้

4. การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evaluation) เป็นการตัดสินใจเลือกเทคนิคการประเมินผลที่สามารถตรวจสอบความสำเร็จของหลักสูตร กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ สามารถบอกได้ว่าหลักสูตรบรรลุตามเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลหลักสูตรควรจะเน้นที่การประเมินตัวหลักสูตร คุณภาพการสอน และพฤติกรรมทางการเรียนของผู้เรียน ซึ่งผลมาจาก

การประเมินสามารถเป็นสิ่งช่วยในการตัดสินใจว่าจะยังคงใช้หลักสูตรนี้ต่อไปควรปรับปรุงแก้ไข หรือควรจะยกเลิกหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 34) มีแนวการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สารแนกกลาง กระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสถานภาพปัญหา และความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น
2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสถานภาพสถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้ง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
4. นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการการใช้หลักสูตรให้เหมาะสม
5. นิเทศการใช้หลักสูตร
6. ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

จากแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าวมาจะเห็นได้ว่าผู้บริหารจะต้องสนับสนุนให้ครูมีความรู้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จัดหาคู่มือ แนวการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามาบริการแก่ครู ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของโรงเรียนเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนประเมินการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง นิเทศการใช้หลักสูตรติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินมาพัฒนา หลักสูตรอย่างต่อเนื่องและดำเนินงานตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542

การนำหลักสูตรไปใช้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 42-49) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ประกอบด้วยงานหลายอย่าง สิ่งสำคัญของงานด้านวิชาการ คือ หลักสูตร เป็นตัวกำกับของงานวิชาการ แม้ว่าหลักสูตรปัจจุบันจะใช้หลักสูตรระดับชาติที่เป็นแบบเดียวกันก็ตาม แต่ความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ในแต่ละสถานศึกษาจะแตกต่างกันไป การจัดโปรแกรมการศึกษาของแต่ละสถานศึกษาขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างของสถานศึกษานั้น เช่น บุคลากร งบประมาณ

วัสดุ อุปกรณ์ แม้กระทั่งผู้เรียน เป็นต้น ก็มีหน้าที่จะทำให้การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรม การศึกษาการบริหารหลักสูตรแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมการเป็นการวางแผน การใช้หลักสูตร โดยต้องเตรียมการล่วงหน้าก่อนเปิด หลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบและนำนวัตกรรมทางการศึกษามาช่วย เป็นสิ่งจำเป็น การเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตร มีดังนี้

1.1 การตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้

1.2 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

1.3 การเตรียมความพร้อม

1.4 การจัดทำโครงการสอน

1.5 การตรวจสอบความพร้อมของผู้เรียน

1.6 การตรวจสอบการยอมรับจากสังคม

1.7 การจัดโครงสร้างของหน่วยงาน

2. ขั้นตอนในการเกี่ยวกับหลักสูตรเป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งจะมีทั้งฝ่ายปฏิบัติการ หลักสูตรและฝ่ายสนับสนุน ตลอดจนฝ่ายควบคุมการใช้หลักสูตร การดำเนินการเกี่ยวกับการบริหาร หลักสูตร มีดังนี้

2.1 การประชุมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

2.2 การปฐมนิเทศนักเรียน

2.3 การจัดทำคู่มือครู

2.4 การจัดตารางสอน

2.5 การจัดครูเข้าสอน

2.6 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก

2.7 การฝึกงาน

3. การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตรเมื่อได้นำหลักสูตรไปใช้ควรมีการจัดการประเมินผลเกี่ยวกับหลักสูตรวัตถุประสงค์ของการประเมินผลเพื่อจะพิจารณาว่าตรงกับ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ เพื่อจะได้ใช้ในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลักสูตร

อรรถ บุญช่วย (2537, หน้า 16-34) กล่าวว่า เมื่อมีหลักสูตรซึ่งเป็นตัวกำหนดหลักการ จุดมุ่งหมายและโครงสร้างแล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องศึกษาสิ่งเหล่านี้ให้เข้าใจ โดยเฉพาะ ครู ผู้บริหาร โรงเรียน ผู้บริหารการศึกษา และบุคคลในฝ่ายอื่น ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้และเข้าใจเพื่อจะได้ ทราบเมื่อเกิดมีคำถามขึ้นเมื่อเข้าใจตัวหลักสูตรแล้วในขั้นนำหลักสูตรไปใช้ ผู้ใช้หลักสูตรจะต้อง ศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น คู่มือครูแผนการสอนอย่างละเอียดเพื่อจะได้เตรียมการสอน

และการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนสำหรับผู้บริหารมีบทบาทในการนำหลักสูตรไปใช้ดังต่อไปนี้

1. จัดให้มีปรัชญาและเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน
2. จะต้องมีการกำหนดนโยบายทางด้านวิชาการของโรงเรียนไว้ชัดเจน
3. ต้องทำความเข้าใจองค์ประกอบ และโครงสร้างที่มีขึ้นภายในโรงเรียนทั้งหมด
4. เข้าใจหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตรและมีการฝึกอบรมให้มีความรู้แก่ครู
5. จัดให้มีและทำเอกสารหลักสูตรที่ครูจะต้องใช้ในโรงเรียน
6. การคัดเลือกและใช้ครูให้ถูกต้องตามความถนัดความสามารถ
7. จัดให้มีและอำนวยความสะดวกในด้านอาคารสถานที่และสื่อการสอน
8. ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาภายในโรงเรียนโดยการพัฒนาครูด้านการสอน
9. ก่อนเปิดภาคเรียน 2 สัปดาห์ควรมีการประชุมชี้แจงหลักสูตรแผนการสอน
10. การจัดทำรายสอนมีความสำคัญมากประการหนึ่ง หลักสูตรได้กำหนดเวลาไว้
11. จัดโครงสร้างสอนซ่อมเสริมสำหรับเด็กที่เรียนอ่อนและสอนส่งเสริมเด็กเรียนเร็ว
12. ต้องรู้จักการประเมินผลหลักสูตร

ยุทธพงษ์ ไกยารณ (2541, หน้า 11-12) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นการนำหลักสูตรไปใช้จึงประกอบด้วยกิจกรรมหลายอย่าง ดังนี้

1. การจัดทำวัสดุหลักสูตร ได้แก่ คู่มือครู เอกสารหลักสูตร แผนการสอน แนวการสอน แบบเรียน เป็นต้น
2. การจัดเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดโต๊ะ เก้าอี้ ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ในการเรียน จำนวนครู และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น
3. การดำเนินการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญในขั้นการนำหลักสูตรไปใช้เพราะหลักสูตรได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครู ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ในด้านการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ การวัดผลประเมินผล จิตวิทยาการสอน ตลอดจนทั้งปรัชญาการศึกษาของแต่ละระดับ จึงจะทำให้การเรียนการสอนของผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร
4. การประเมินผล เป็นกระบวนการตรวจสอบว่า หลักสูตรนั้นมีข้อดีข้อเสียอย่างไร ยังใช้ได้ดีในสังคมปัจจุบันหรือไม่ ทั้งนี้หากพบข้อบกพร่องของหลักสูตรจะต้องมีการปรับปรุงต่อไปฉะนั้นการประเมินผลหลักสูตรจึงแยกเป็น 2 นัย คือ
 - 4.1 การประเมินผลการเรียน เป็นการประเมินผลการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชาที่เปิดสอนในโรงเรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

4.2 การประเมินผลหลักสูตร หลังจากมีการนำหลักสูตรไปใช้แล้วจะต้องมีการตรวจสอบผลที่ได้จากหลักสูตรนี้ คือผู้จบหลักสูตรแล้วเป็นอย่างไรทั้งนี้การประเมินผลหลักสูตรจะประเมินผลหลายจุด เช่น ประเมินจุดมุ่งหมายเนื้อหา ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

การนำหลักสูตรไปใช้ต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนและการที่จะทำให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนการสอน การนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน มีสิ่งที่ควรคำนึง 2 ประการ คือ

1. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ประกอบด้วย

1.1 การให้ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกวิถีทางในการปฏิบัติตน ไม่ควรวางกฎเกณฑ์ระเบียบเข้มงวดเกินไป

1.2 การสนับสนุนให้ผู้เรียนมีความสำเร็จ และก้าวหน้าในทางที่เขามีความถนัดและสนใจ

1.3 การให้ความช่วยเหลือผู้เรียน ในการค้นหาความต้องการของแต่ละคนช่วยวางแผนการเลือกเรียนวิชาต่าง ๆ ของแต่ละคน ช่วยจัดตารางการเรียน ช่วยประเมินผลการเรียนและช่วยวางแผนการสำหรับอนาคตด้วย

1.4 การสร้างสภาพแวดล้อม เพื่อให้ครูแต่ละคน ได้มีโอกาสแสดงความสามารถ ได้เต็มที่ โดยมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

1.5 การใช้เวลาสำหรับวิชาเลือกของนักเรียน ให้เพียงพอที่จะพัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพหรือทำเป็นงานอดิเรก

1.6 การประเมินผล การจัดการศึกษาของโรงเรียนเพื่อปรับปรุงหลักสูตรและการบริหารอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด

1.7 การจูงใจทั้งครูและนักเรียนในการเรียนการสอน โดยการจัดให้มีการอภิปรายร่วมกัน

1.8 การจัดหาสถานที่ในโรงเรียนและชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นพบวิธีการศึกษาที่เหมาะสมกับเขามากที่สุด แทนที่จะบังคับให้เข้าเรียนโดยครูคนเดียวและในห้องเรียนห้องเดียว

1.9 การจัดโปรแกรมให้ผู้เรียนสามารถมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องภายใต้การดูแลของครู โดยจัดเอกสารและสถานที่ให้ผู้เรียนได้เลือกปฏิบัติคล้าย ๆ กับการศึกษาแบบรายบุคคล

1.10 การประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนและการสอนของครูโดยเปรียบเทียบกับผลเดิม ไม่ใช่แข่งขันกับผู้อื่นในกลุ่ม แต่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถของผู้เรียนด้วย

1.11 การเก็บข้อมูลของโรงเรียนในทุก ๆ อย่างเกี่ยวกับผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นความสำเร็จหรือความล้มเหลวแม้เพียงนิดเดียวก็ตามเพื่อประโยชน์ในการแนะนำและอื่น ๆ

1.12 การเอาใจใส่ของครูใหญ่ต่อนักเรียนและครูอย่างใกล้ชิด

1.13 จัดการโปรแกรมต่างๆ ในโรงเรียน จะทำให้สามารถจัดโปรแกรมที่เหมาะสมให้กับผู้เรียนได้อย่างดี

2. ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร หลักสูตรโดยทั่วไป มักกำหนดหลักเกณฑ์ไว้เพื่อให้โรงเรียนหรือท้องถิ่นสามารถกำหนดรายละเอียดในการปฏิบัติงานได้เหมาะสม ตามข้อจำกัดและความต้องการของผู้เรียนในการพิจารณากำหนดรายละเอียดต่างๆ การกระทำด้วยความระมัดระวังและมีเหตุผลเพื่อให้สามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การกำหนดรายละเอียดปลีกย่อยของโรงเรียนแต่ละแห่งจะต้องพิจารณาสิ่งอื่น ๆ ประกอบด้วย คือ

2.1 การจัดห้องเรียน ควรคำนึงถึงแสง สี เสียง และกลิ่น ทั้งสนองกับความต้องการของหลักสูตรของผู้เรียน โต๊ะ เก้าอี้ ควรจะเคลื่อนไหวได้ตามความต้องการ ในแต่ละห้องควรมีจำนวนนักเรียน 25-35 คน

2.2 การบริการเพื่อการเรียนการสอน การบริหารนี้จะสนองความต้องการของหลักสูตร และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองโดยโรงเรียนมีบริการห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์ภาษา ห้องทดลองที่ทำรายงานบุคคล

2.3 การเปิดวิชาเลือก ให้ผู้เรียนได้เลือกตามความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน แต่ละคนจะสนองจุดนิมิตของหลักสูตรได้มาก เรื่องนี้ผู้บริหารโรงเรียนควรจะสนใจเป็นพิเศษ แม้บางครั้งโรงเรียนอาจจะต้องหลยวิชาที่มีจำนวนผู้เรียนไม่มากนัก และสิ่งของควรให้ความสนใจ คือ การแนะนำ เพื่อช่วยเหลือให้ผู้เรียน ได้เลือกเรียนวิชาที่ถนัดและสนใจ

2.4 การจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียนจะช่วยเพิ่มความรู้และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนเป็นอย่างดี เช่น กิจกรรมนิทรรศการการเรียนการสอน ให้ดีขึ้นและเป็นกำลังใจที่จะส่งเสริมให้มานะพยายามต่อไป

2.5 การประเมิน ทำให้ผู้สอนและโรงเรียน รู้ถึงผลผลิตของหลักสูตรว่าเป็นไปตามจุดประสงค์หรือไม่ เพื่อจะนำผลที่ได้จากการประเมินนั้นมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น และเป็นกำลังใจที่จะส่งเสริมให้มานะพยายามต่อไป

2.6 การจัดบุคลากร เพื่อให้การเรียนการสอนตามหลักสูตร บรรลุผลสำเร็จ โรงเรียนควรพิจารณาองานที่เหมาะสมกับคุณวุฒิ ความสามารถและความสนใจของบุคลากร ความสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในด้านที่ตนได้รับมอบหมาย เช่น เข้าร่วมประชุม สัมมนา ฟังปาฐกถา ร่วมอภิปราย ให้สวัสดิการและความสะดวกต่าง ๆ ที่จะช่วยให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มกำลัง ความสามารถและสมัครใจ

2.7 การเงิน การวางแผนกำหนดงบประมาณและจัดสรรค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องคำนึงถึงงบประมาณและการเงินในทุก ๆ ด้านที่จะมีส่วนทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบผลดี

การประเมินหลักสูตร การประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นว่าเป็นอย่างไร มีคุณภาพหรือไม่เพียงใด ขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร

1. ขั้นกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินหลักสูตรต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินให้ชัดเจนก่อนว่าจะประเมินในส่วนใดหรือเรื่องใด นอกจากนี้ ผู้ประเมินหลักสูตรต้องกำหนดด้วยว่าต้องการนำข้อมูลมาทำอะไร การกำหนดขอบข่ายวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินหลักสูตรอย่างเด่นชัดจะเป็นกรอบของการประเมินผลหรือตัวเสนอแนะรูปแบบของการประเมินผลกลุ่มผู้ให้ข้อมูลวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสร้างเครื่องมือใช้ในการประเมินหลักสูตรได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง
2. ขั้นวางแผนออกแบบการประเมินผล หลังจากที่คุณประเมินได้ศึกษาและสำรวจเอกสารและผลการประเมินที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ แล้ว ผู้ประเมินก็พร้อมที่จะตัดสินใจวางรูปแบบการประเมินหลักสูตรได้ สิ่งที่คุณประเมินผลจะต้องตัดสินใจกำหนดมีดังนี้ คือ 2.1) กำหนดกลุ่มตัวอย่าง 2.2) การกำหนดแหล่งข้อมูล 2.3) การพัฒนาเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2.4) การกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน 2.5) การกำหนดเวลา
3. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ประเมินผลเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบขอบข่ายและระยะเวลาที่กำหนดไว้ในปฏิทินปฏิบัติงานประเมินผล
4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ประเมินผลกำหนดวิธีการจัดระบบข้อมูลโดยอาจจำแนกเป็นหมวดหมู่ และพิจารณาเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ที่เหมาะสม
5. ขั้นรายงานผลการประเมิน ภายหลังจากที่วิเคราะห์ข้อมูลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้ประเมินผลจะต้องรายงานและเสนอผลการประเมินโดยพิจารณาตัดสินใจว่าจะให้ออกมาในรูปแบบใด เป็นความเรียงหรือในรูปของกราฟ เป็นต้น

ในการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้นั้น เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรได้ตรงกับพระราชาบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ควรมีต้องการของท้องถิ่นและตามแผนยุทธศาสตร์สถานศึกษา สถานศึกษาจึงต้องดำเนินการในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

การวิเคราะห์หลักสูตร

กรมวิชาการ (2543, หน้า 3) ได้เสนอว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 124 และมาตรา 27 รวมทั้งให้มีความสอดคล้องกับหลักการ จุดมุ่งหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร จึงได้เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น สถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น ซึ่งเป็นกรวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ เพราะเป็นกระบวนการทำงานที่มีการวิเคราะห์ตลอดแนว โดยมีกระบวนการคิดที่รอบคอบหาทางเลือกหลากหลายและแนวทางที่มีประโยชน์สูงสุด และมีโอกาสสำเร็จที่สุด ซึ่งการที่ตัดสินใจว่างานใดมีประโยชน์สูงสุด และมีโอกาสสำเร็จที่สุดนั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยหรือใช้ข้อมูลที่เป็นระบบสารสนเทศมาประกอบการพิจารณา รวมทั้งความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2. การวิเคราะห์หลักสูตร ในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เมื่อสถานศึกษาได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ สถานศึกษาจำเป็นต้องศึกษาภาระงานสอน โดยการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวกับคำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชา เพื่อจะทำให้ทราบว่าในแต่ละวิชา/เนื้อหา ควรได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นได้อย่างไร

3. การกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น สถานศึกษาจะต้องมีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมการพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ สถานศึกษาสามารถปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยไม่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้เปลี่ยนไปจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท (หลักสูตรแกนกลาง)

4. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย กรมวิชาการ (2545 ข, หน้า 6-7) ได้กล่าวว่า กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ โดยอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมนี้เป็นกระบวนการที่มีพลังผลักดันให้แผนกลยุทธ์ที่สถานศึกษาสร้างขึ้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทาง ก่อให้เกิดเจตคติในทางที่สร้างเสริมศักดิ์งามแก่สังคมของสถานศึกษา มีระบบและหน่วยสนับสนุนในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นอย่างเป็นเครือข่ายแบบพหุพร้อม เช่น ระบบคุณภาพ ระบบหลักสูตร สารการเรียนรู้ การเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การติดตาม การรายงานฐานะข้อมูลการเรียนรู้ การวิจัยแบบมีส่วนร่วม มีระบบสนับสนุนครูอาจารย์ เป็นต้น กระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ด้วยวิธีดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การกำหนดสาระการเรียนรู้หรือหัวข้อเรื่องในท้องถิ่นสนองตอบความต้องการของชุมชน

5. การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา กรมวิชาการ (2545 ข, หน้า 7) ได้เสนอการจัดทำโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษานั้นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลายประการ ดังนี้

5.1 กำหนดสาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ครบ 8 กลุ่มสาระ รายภาคหรือรายปี ทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเพิ่มเติมตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

5.2 กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน

5.3 กำหนดเวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรายภาคหรือรายปี

6. การจัดทำสาระของหลักสูตร กรมวิชาการ (2545 ข, หน้า 8) ได้เสนอการจัดทำสาระหลักสูตรไว้ว่า การกำหนดสาระการเรียนรู้จะต้องกำหนดจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ระดับช่วงชั้น และองค์ประกอบอื่น ๆ ดังนี้

6.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาค ที่ระบุถึงความรู้ความสามารถของผู้เรียน และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น

6.2 การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาคของสาระการเรียนรู้ ให้สถานศึกษากำหนดเพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ สภาพปัญหาและความต้องการชุมชน

6.3 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อ 6.1 และให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และชุมชน

6.4 กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค

7. จัดทำคำอธิบายรายวิชา กรมวิชาการ (2545 ข, หน้า 9) ได้เสนอการจัดทำคำอธิบายรายวิชาไว้ว่า การจัดทำคำอธิบายรายวิชา หมายถึง การนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีและรายภาค สาระการเรียนรู้ รายปีและรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิต ที่กำหนดมาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยให้ประกอบด้วยชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ ซึ่งสามารถเขียนคำอธิบายรายวิชาได้หลายรูปแบบ

8. จัดทำหน่วยการเรียนรู้ กรมวิชาการ (2545 ข, หน้า 10) ได้เสนอว่า สถานศึกษาวควรจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการจัดเป็น

หน่วยการเรียนรู้ย่อย ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และ ผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้ว ผู้เรียนสามารถบรรลุผลตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคของทุกวิชา

9. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ กรมวิชาการ (2545 ข, หน้า 10) สถานศึกษาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา รายปี หรือรายภาค แต่ละหน่วยการเรียนรู้ จัดทำกำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

10. การออกแบบการเรียนรู้ กรมวิชาการ (2545 ข, หน้า 10-11) ได้เสนอแนวทางการออกแบบการเรียนรู้ไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางร่างกาย และสติปัญญาวิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงนั้น ควรใช้รูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คุณธรรม

11. สื่อการเรียนรู้ กรมวิชาการ (2545 ข, หน้า 17) ได้กล่าวเกี่ยวกับสื่อ/แหล่งเรียนรู้ไว้ว่า การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และห้องสมุด สถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริม สนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มพูนประสบการณ์และความชำนาญ โดยเฉพาะห้องสมุดนั้นเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นแหล่งที่รวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นห้องสมุดที่มีความหรูหราหรือใหญ่โต อาจเป็นเพียงมุมหนังสือเพื่อการศึกษาค้นคว้าก็ใช้ได้ นอกจากนี้ก็ต้องสนับสนุนให้มีการเรียนรู้ในรูปของคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ

12. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญที่มุ่งหาคำตอบว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด สถานศึกษาจะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกันและเป็นมาตรฐานเดียวกัน การวัดและประเมินผลในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ จำเป็นต้องใช้วิธีการหลากหลายเน้นการปฏิบัติจริงให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและผลงานจากโครงงานหรือแฟ้มสะสมงาน การวิเคราะห์

หลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกัน เพื่อให้มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องทั้งตัวชี้วัด มาตรฐานการเรียนรู้และ จัดทำตารางการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อกำหนดกรอบในการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดให้สอดคล้อง กับหลักสูตรแกนกลาง มีการวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อวางแผนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ตรงกับ สภาพจริง โดยให้เป็นไปตามมาตรฐาน ตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และแนวข้อสอบ O-NET เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดโครงสร้าง กิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ และเป็นแนวทางในการแก้ไขและพัฒนาให้นักเรียนมีระดับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน สูงขึ้นต่อไป (อรัญญา ไชยวงศ์, 2555, หน้า 79) ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจน์ โชติสุขและ กิตติยา ทองเกษม (2552, หน้า 111) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด ได้พบว่า โรงเรียน มีการศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สารแกนกลาง กระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมชุมชนและท้องถิ่น มีระดับปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก

จากแนวทางการวิเคราะห์หลักสูตรข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับพระ รชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รวมทั้งให้มีความสอดคล้องกับหลักการ จุดมุ่งหมาย และ โครงสร้างของหลักสูตรมีกระบวนการตามขั้นตอนคือ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การวิเคราะห์หลักสูตร การกำหนดแนวทางดำเนินการพัฒนา หลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น กำหนดวิสัยทัศน์ การถึง เป้าหมาย การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำสาระของ หลักสูตร การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้ การกำหนดสื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การจัดประมวลการสอน

การจัดประมวลการสอนในสถานศึกษาได้นักการศึกษากล่าวไว้ดังนี้ ภิญญู สาธ (2556, หน้า 442-443) ได้กล่าวว่า ประมวลการสอนมีหลักการที่เกี่ยวข้องดังนี้ 1) รวบรวมรายละเอียด ต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาที่จะต้องสอนตามหลักสูตรไว้ด้วยกัน 2) แยกแยะ ขยายข้อความของวิชาต่าง ๆ ให้กว้างขวางขึ้นเพื่อความสะดวกของครู ผู้สอน แนะนำจำนวนชั่วโมงที่ควรสอน 3) บอกความ มุ่งหมายของวิชาต่าง ๆ โดยละเอียด 4) บอกเนื้อเรื่องของวิชาเป็นหัวข้อย่อ พร้อมด้วยระยะเวลา ที่ควรใช้ในการสอนแต่ละหัวข้อ 5) แนะนำอุปกรณ์การสอนที่ต้องใช้กับตอนนั้น ๆ 6) แนะนำ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ควรทำ เพื่อให้การสอนตอนนั้น ๆ ได้ผลดี 7) แนะนำวิธีวัดผลการศึกษาวิชานั้น ไว้ด้วย 8) แนะนำหนังสือเรียนที่ควรใช้ หรืออ่านประกอบวิชานั้น ๆ ไว้ด้วย ซึ่งมีลักษณะสอดคล้อง กับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 151) ได้กล่าวว่า การจัดประมวลการสอนเป็นการกำหนด

รายวิชาไว้ จึงเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการ โดยความร่วมมือจากฝ่ายวิชาการและครูอาจารย์ ในการจัดทำประมวลการสอนเป็นรายวิชา หรือเรียกว่าโครงการสอน การจัดทำประมวลการสอนหรือ โครงการสอนจะวางเป็นภาคการศึกษา โดยเฉพาะวิชาที่มีหน่วยกิตและสามารถเรียนจบในแต่ละภาคการศึกษา ดังนั้นประมวลการสอนจึงเริ่มจากการวางแผนระยะยาวเป็นภาคการศึกษา แล้วจึงเป็นการวางแผนระยะสั้น รายสัปดาห์ สถานศึกษาจะต้องจัดให้ครบตามหลักสูตรและจรรยาบรรณเสวตมัลย์ (2545, หน้า 182) ได้กล่าวว่า ประมวลการสอนจะเป็นการวางแผนจัดโปรแกรมการสอนของรายวิชาต่าง ๆ ซึ่งการจัดทำประมวลการสอนต้องพิจารณาจากกระบวนการในการเรียนรู้ของมนุษย์ และพัฒนาการของเด็กนักเรียนมาประกอบการจัดทำ คุณค่าเชิงปฏิบัติการของประมวลการสอนจะสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสมรรถนะและการฝึกอบรมของครูผู้รับผิดชอบที่จะใช้ประมวลการสอนในชั้นเรียน

อัครา วิจิตรญาณพล (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสร้างประมวลการสอนรายวิชา ท 051 ภาษากับวัฒนธรรม โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนทหารอากาศอนุสรณ์ จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยประมวลการสอนวิชา ท 051 ภาษากับวัฒนธรรม สูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนที่เรียนวิชา ท 051 ภาษากับวัฒนธรรม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

จกัถลัถณะการจ้ดประมวลการสอนข้างต้น สรุปได้ว่า การจ้ดประมวลการสอนนั้น มีลักษณะเป็นกำหนดร ะวิชาที่จะใช้จัดการเรียนการสอนวางไว้เป็นภาคการศึกษา เป็นรายสัปดาห์ และการจัดทำประมวลการสอนจะต้องคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์และพัฒนาการของเด็กนักเรียน โดยกระบวนการจัดทำประมวลการสอนมีขั้นตอนดังนี้ กระบวนการรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร การแจกแจงรายละเอียดของวิชาต่าง ๆ ให้กว้างขึ้นเพื่อความสะดวกของครูผู้สอน และแนะนำจำนวนชั่วโมงที่สอน การกำหนดจุดมุ่งหมายของวิชาต่าง ๆ อย่างละเอียด การระบุอุปกรณ์สื่อการสอนที่ต้องใช้ประกอบการสอน การระบุกิจกรรมต่าง ๆ ที่ควรทำในระหว่างการสอน การระบุวิธีการวัดผลการเรียน และการระบุหนังสือที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน

การจัดแผนการเรียน

ในการจัดแผนการเรียนนี้สถานศึกษาแต่ละแห่งจะจัดแตกต่างกันไปตามสภาพความพร้อมของผู้เรียนในด้านความรู้ ความสามารถ ความสนใจและคว ะเมถนัถ์ อีถัถ้ถ้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนครู-อาจารย์และความต้องการของท้องถิ่น (สุเมถนัถรา นิยะมะ, 2554, หน้า 43) ดังนั้น จึงมีนักการศึกษากล่าวไว้ดังนี้

กิตติม ปรีตติลล (2532, หน้า 62-64) ได้กล่าวว่า การจัดแผนการเรียนเป็นการกำหนดรายวิชาต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีเป้าหมาย เป็นการกำหนดไว้ล่วงหน้าว่าตลอดระยะเวลาการศึกษา ผู้เรียนจะได้เรียนรายวิชาใดบ้าง มากน้อยเพียงใด โดยคำนึงถึงหลักสูตรที่ใช้เป็นหลัก

อโนชา ผสมทรัพย์ (2548, หน้า 38) ได้กล่าวว่า การจัดแผนการเรียนเป็นการจัดแนวทางเลือกไว้สำหรับนักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตน เพื่อเป็นการวางแผนในการกำหนดอนาคตของตนเองว่าจะมีทิศทางไปในทางใด

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 153) ได้กล่าวว่า การจัดแผนการเรียน สถานศึกษาต้องจัดแผนการเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัด ตามความสนใจ และความสามารถ แผนการเรียนเป็นการกำหนดรายวิชาให้เรียนวิชาบังคับ วิชาเลือก และวิชาเลือกเสรีอย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นหน้าที่ของฝ่ายวิชาการที่จะต้องศึกษาโครงสร้างของหลักสูตรรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรให้เข้าใจโดยละเอียด

1. การจัดแผนการเรียนควรอาศัยข้อมูลต่อไปนี้

- 1.1 มีการสำรวจสภาพท้องถิ่น อุตสาหกรรม และความต้องการของผู้ปกครอง
- 1.2 มีการสำรวจความต้องการของนักเรียนนักศึกษา
- 1.3 มีการสำรวจความต้องการของสถานประกอบการอุตสาหกรรม
- 1.4 มีการสำรวจความพร้อมของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ เครื่องจักร เครื่องมือ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แอ่งสาริต โรงประลอง เป็นต้น
- 1.5 มีการนำผลการสรุปมาสรุปวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การจัดแผนการเรียนของนักเรียนนักศึกษา
- 1.6 แผนการเรียนที่เปิดสอน จากการประชุมพิจารณาปรับเปลี่ยนแผนการเรียนได้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน

การจัดแผนการเรียนนี้ สถานศึกษาแต่ละแห่งจะจัดแตกต่างกันไปตามสภาพความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนครูอาจารย์ สถานศึกษาขนาดใหญ่จะสามารถจัดแผนการเรียนได้มากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก การจัดแผนการเรียนในสถานศึกษานั้นมีความสัมพันธ์กับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานซึ่งตรงกับผลของการศึกษาของนักการศึกษาที่ได้กล่าวไว้ดังนี้ เสาธิต อภานันท์, (2544, หน้า 100) ได้กล่าวว่า การจัดแผนการเรียนของโรงเรียนกลุ่มผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารจะอยู่ในระดับมากกว่าโรงเรียนกลุ่มผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับสมศักดิ์ นันทวิสิทธิ์ (2545, หน้า 137) ได้ศึกษา องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการกับผลการทดสอบ

การศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า เพื่อให้ผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนอยู่ในระดับสูง โรงเรียนให้ครูบุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดแผนการเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

จากลักษณะการจัดแผนการเรียนข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดทำแผนการเรียน หมายถึง สถานศึกษาจัดรายวิชาต่าง ๆ ให้ผู้เรียนอย่างมีเป้าหมาย เป็นการกำหนดแผนไว้ล่วงหน้าตลอดระยะเวลาการศึกษาต้องศึกษาอะไรบ้าง เป็นการจัดแนวทางเลือกไว้สำหรับนักเรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และความสามารของตน เพื่อเป็นการวางแผนทางในการกำหนดอนาคตของตนเองว่า จะมีทิศทางไปในทางใด โดยที่สถานศึกษาจะต้องมีการสำรวจสภาพท้องถิ่น สถานประกอบการ ความต้องการของผู้ปกครอง ความต้องการของนักเรียน และความพร้อมของสถานศึกษา

การจัดตารางสอน

การกำหนดเวลาสำหรับการเรียนการสอนในรอบสัปดาห์ ในโรงเรียนขนาดเล็กการจัดตารางสอนไม่มีปัญหามากนัก แต่ในโรงเรียนขนาดใหญ่การจัดตารางสอนเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญเอาใจใส่เป็นพิเศษ ผู้บริหารโรงเรียนอาจเป็นผู้กำหนดตารางสอนเอง หรือแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมกันกำหนดก็ได้ ตารางสอนของโรงเรียนต้องกำหนดรายวิชาและเวลาเรียนให้ครบตามหลักสูตรกำหนดไว้ และคำนึงถึงธรรมชาติของรายวิชาต่าง ๆ และประการสำคัญจะต้องคำนึงถึงปริมาณการสอนของครูไม่ให้ได้เปรียบเสียเปรียบกันมากนัก (พิสสุตา บุญเกิด, 2548, หน้า 19) การจัดตารางสอนมีหลักในการจัดตารางสอน มีดังนี้

1. จัดให้ครบตามโครงสร้างของหลักสูตร เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษาได้ลงทะเบี่ยนเรียนได้ตามหลักสูตร
2. มีการพิจารณาการจัดตารางสอนตามธรรมชาติของแต่ละรายวิชา เพื่อเอื้ออำนวยต่อการเรียนของนักเรียนนักศึกษา ไม่ให้เกิดความเครียดหรือเหนื่อยเกินไป และไม่ให้เกิดผลของวิชาหนึ่งกระทบกับอีกวิชาหนึ่ง
3. จัดให้มีเวลาที่นักเรียนนักศึกษาสามารถศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง
4. จัดวิชาที่เป็นทฤษฎีและมีการคำนวณไว้ในภาคเช้ามากกว่าภาคบ่าย
5. ควรพิจารณาถึงครูอาจารย์ เช่น ความสะดวกที่จะสอน การมีเวลาว่างตรงกันเพื่อการประชุมหารือในภา เทววิชาหรือแผนกวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างตารางสอนกับการบริหารงานของสถานศึกษา

1. การบริหารงานด้านครูอาจารย์ การจัดตารางสอน มาความสัมพันธ์กับภาระงานของครูอาจารย์

2. การจัดการสถานที่เรียน ตารางสอนมีส่วนในการกำหนดห้องเรียนลักษณะต่าง ๆ ในอาคารเพื่อใช้ในการเรียนการสอน การใช้อาคารเรียนควรคำนึงความสามารถ และความเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนนักศึกษา ลักษณะวิชา และพยายามใช้ห้องเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. การจัดอุปกรณ์ เครื่องมือ และสื่อการสอน ตารางสอนจะเป็นตัวกำหนดว่า ใครจะเป็นผู้ใช้ ใช้เมื่อใด และใช้อย่างใด

4. การอำนวยความสะดวกให้นักเรียนนักศึกษาและครูอาจารย์ ตารางสอนจะกำหนดเวลาพักในแต่ละคาบชั่วโมง เวลาอาหารกลางวัน ตลอดจนการจัดกิจกรรมอื่น ๆ

5. ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำตารางสอนม เป็นตัวกำหนดแผนการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 48) ได้กล่าวว่า การจัดตารางสอน ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดตารางสอน จะต้องศึกษาองค์ประกอบในการจัดตารางสอน คือ

1. รายวิชาในหลักสูตร ได้แก่ รายวิชาที่เปิดสอนในโปรแกรมการศึกษา ทั้งรายวิชา ทฤษฎีและปฏิบัติ รวมทั้งวิชาบังคับ วิชาเลือก ตลอดจนการแบ่งกลุ่มผู้เรียนตามลักษณะวิชา
2. ห้องเรียน ได้แก่ ห้องที่จะเพื่อเรียนทั้งวิชาทฤษฎีและปฏิบัติ ตามวันเวลาในตารางสอน
3. เวลาเรียน ได้แก่ เวลาเรียนตามหลักสูตร จำนวนภาคเรียนในแต่ละปีการศึกษา จำนวนสัปดาห์ในแต่ละภาคเรียน จำนวนกันเวลาในแต่ละสัปดาห์ จำนวนคาบชั่วโมง ในแต่ละวันและจำนวนความถี่ของแต่ละวิชา ในการแบ่งกลุ่ม
4. ผู้เรียน คือ กลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในแต่ละภาคการศึกษา แบ่งรายวิชาที่เรียน
5. ผู้สอน ผู้สอนในแต่ละวิชาตามตารางสอน

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 130) ได้กล่าวว่า ตารางสอน เป็นลักษณะของตารางที่ผู้สอนใช้สำหรับสอนผู้เรียนให้แต่ละวัน โดยจัดทำไว้เป็นรายสัปดาห์ ในระยะเวลา 1 ภาคเรียน หรือ 1 ปีการศึกษา ดังนั้นในการจัดตารางสอนให้สามารถปฏิบัติการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ ข้อควรคำนึงดังนี้

1. กำหนดเวลาเรียนไว้ในตารางสอนทั้งวันและสัปดาห์
2. แบ่งรายวิชาตามโครงสร้างของหลักสูตร และพิจารณาไปพร้อม ๆ กันว่าวิชาใดเป็นวิชาที่เรียนเฉพาะทฤษฎีอย่างเดียวและวิชาใดมีทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ
3. จัดเวลาเรียนในแต่ละวิชาให้ครบถ้วนตามเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรต่อหนึ่งสัปดาห์
4. กำหนดให้รายวิชาหลักได้เรียนในภาคเช้า

5. หากวิชาใดมีภาคปฏิบัติร่วมอยู่ด้วย ควรจัดเวลาเรียนต่อจากทฤษฎีจะได้มีความสอดคล้องกัน

6. หากมีการเรียนในวิชาโท วิชาเลือกหรือวิชาเลือกเสรี ควรกำหนดไว้ในวันหนึ่งวันใดอย่างชัดเจน ให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ

7. ให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยการใช้ห้องสมุดหรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ให้เป็นประโยชน์

สมจิต ธนานิธิโชติ (2538, หน้า 95) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนมีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานสูงและต่ำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า พฤติกรรมการบริหารวิชาการของผู้บริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาที่นักเรียนมีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานสูงให้ความสำคัญในการจัดตารางสอนในระดับมาก

จากการจัดตารางสอนข้างต้น สรุปได้ว่าการจัดตารางสอน เป็นการกำหนดรายวิชา เวลาเรียน โดยละเอียดประจำวันตลอดสัปดาห์ โดยมีกระบวนการดังนี้ จัดรายวิชาให้ครบตามโครงสร้างหลักสูตร มีการพิจารณาการจัดตารางสอนตามธรรมชาติของแต่ละรายวิชา จัดเวลาให้มีเวลาที่นักเรียน นักศึกษาสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จัดวิชาที่เป็นทฤษฎีและมีการคำนวณไว้ในภาคเช้า นอกจากการจัดรายวิชาแล้วผู้บริหารจะต้องจัดอาคารสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ สื่อการเรียนการสอน เพื่อใช้ในการเรียนการสอน โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้จัดตารางสอนเองหรือมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาจัดทำก็ได้

การจัดชั้นเรียน

การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในโรงเรียน (ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548, หน้า 3-4) ซึ่งได้มีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

ธีระ รุญเจริญ (2550, หน้า 250-251) ได้กล่าวว่า การแบ่งกลุ่มนักเรียนเข้าชั้นเรียนมีดังนี้

1. จัดกลุ่มเพื่อสอนตามเอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะบุคคล (The Winnetka Plan) จัดกลุ่มโดยถือลักษณะที่แตกต่างกันเป็นหลัก จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าของแต่ละบุคคลภายในกลุ่ม
2. จัดกลุ่มเพื่อสอนวิชาทักษะ (The Dalton Plan) โดยใช้วิธีการสอนตามเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล ส่วนการฝึกทักษะทางร่างกายและทางสังคมจะใช้วิธีสอนเป็นกลุ่ม นอกจากนั้นยังจัดให้นักเรียนได้เรียนจากการทำงานตามลำพัง จากบทเรียนซึ่งมีคำอธิบายประกอบ แต่ให้ทำงานในช่วงเวลาที่กำหนดไว้

3. จัดกลุ่มเพื่อสอนวิชาการและสังคม (Platoon Grouping หรือ Gary Plan) โดยการแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเรียนวิชาพื้นฐานในชั้นเรียน กลุ่มที่สองเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและสลับกิจกรรมกันระหว่างกลุ่มแรกกับกลุ่มที่ 2 การจัดเช่นนี้ก็เพื่อให้เกิดการสมดุกระหว่างวิชาการกับงานด้านสังคมและความคิดสร้างสรรค์

4. จัดกลุ่มเพื่อลดความแตกต่างด้านการอ่าน (The Joplin Plan) จัดขึ้นเพื่อลดความแตกต่างด้านการอ่านของนักเรียน โดยจัดนักเรียนตามความสามารถเข้าชั้นเรียนได้อาจจะมาจากกลุ่มอายุที่ต่างกันและชั้นที่ต่างกัน กำหนดให้นักเรียนในกลุ่มตามคะแนนที่ได้รับจากการอ่านและตามที่ครูวินิจฉัย นักเรียนจะแยกไปเรียนตามกลุ่มของตนเองในสถานที่ที่กำหนดไว้

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 131) ได้กล่าวว่า การจัดชั้นเรียน หมายถึง การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนเป็นห้องเรียนในแต่ละระดับชั้น เป็นการแยกเด็กเก่งและเด็กอ่อนออกจากกัน ทั้งนี้การจัดชั้นเรียนควรมีหลักการจัดชั้นเรียนดังนี้

1. ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวน 12 ปี หรือจำนวน 12 ชั้น ในแต่ละชั้นมีจำนวนเด็กครบตามเกณฑ์ที่กำหนดในชั้นนั้นก็มีเพียงห้องเดียว หากในแต่ละชั้นมีจำนวนเด็กเกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนดก็ต้องจัดเพิ่มอีก 1 ห้อง ดังนั้น การจัดห้องเรียนในแต่ละชั้นควรใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกเด็กโดยวิธีการสอบหรือวัดผลแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสมทำให้การสอนมีประโยชน์ต่อผู้เรียน
เนื่องจากสามารถใช้รูปแบบได้หลากหลาย

2. ระดับอุดมศึกษา จัดชั้นเรียนเป็นวิชาเอกตามที่กำหนดตามปีที่เข้าศึกษา จากปีที่เริ่มต้นเข้าเรียนปีที่ 1 จัดเรียงไปตามลำดับจนถึงปีสุดท้าย ส่วนในแต่ละปีจะมีกี่ห้องนั้นเป็นไปตามจำนวนห้องเรียนที่สถานศึกษานั้น ๆ รับผิดชอบ ทั้งนี้เนื่องด้วยผู้เรียนจะต้องผ่านการสอบคัดเลือกแล้วจึงจะเข้าเรียนได้ สำหรับการจดห้องเรียนเป็นไปตามระดับคะแนนที่สอบผ่าน

รุจิร กุสุมา และจันทร์นิ สว่างนาม (2545, หน้า 154) ได้กล่าวว่า การจัดชั้นเรียนสามารถทำได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และนโยบายโรงเรียน

1. จัดกลุ่มผู้เรียนเป็นชั้น วิธีการจัดกลุ่มแบบนี้จะพบเห็นอยู่ทั่วไป ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยใช้อายุของนักเรียนเป็นจุดเริ่มต้นแล้วให้ผู้เรียนเลื่อนชั้นปีละ 1 ชั้น ส่วนผู้เรียนที่มีความสามารถเด่นเป็นพิเศษ โรงเรียนอาจพิจารณาเลื่อนชั้นในตอนกลางปี ซึ่งการจัดกลุ่มนักเรียนลักษณะนี้ง่ายและสะดวก ทุกฝ่ายเข้าใจตรงกัน จึงเป็นที่นิยมในการจัดการเรียนการสอนมาก

2. จัดกลุ่มตามความสามารถ วิธีการจัดการแบบนี้ไม่คำนึงถึงอายุของผู้เรียน แต่คำนึงถึงความสามารถที่ผู้เรียนมีอยู่ใกล้เคียงกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน วิธีการคัดเลือกอาจทดสอบด้วยการใช้

แบบทดสอบคัดเลือก การใช้แฟ้มสะสมงาน ของนักเรียนในชั้นเรียนตอนต้นการจัดกลุ่มผู้เรียนไม่จำเป็นต้องอยู่กลุ่มเดียวกันตลอดไปอาจจัดให้เหมาะสมตามความสามารถของผู้เรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

3. จัดกลุ่มผู้เรียนตามความสนใจ การจัดกลุ่มแบบนี้หมายถึง ผู้เรียนสนใจวิชาใดก็อาจรวมกลุ่มกันให้โรงเรียนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เป็นการจัดกลุ่มที่คำนึงถึงหลักจิตวิทยาที่ว่า ผู้เรียนย่อมเรียนได้ดี ถ้ามีความสนใจที่จะเรียน

อนันต์ บุญแดง (2545, หน้า 98) ได้ศึกษา งานวิชาการที่ส่งผลต่อผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการบริหารงานวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการจัดชั้นเรียน หรือการจัดกลุ่มเรียน ผู้บริหารที่ผู้บริหารเห็นความสำคัญที่มีผลต่อผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นกัน

จากการจัดชั้นเรียนข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดชั้นเรียนหมายถึง จัดแบ่งนักเรียนในแต่ละระดับชั้นเพื่อแยกนักเรียนที่เรียนเก่งและเรียนอ่อนออก เข้าชั้นเรียนโดยกระบวนการจัดชั้นเรียนสามารถพิจารณาได้จากคะแนนเฉลี่ยรวมทุกวิชา แบ่งตามรายชื่อ หรือจัดโดยคณะกันไปตามบัญชีรายชื่อ หรือตัวอักษร วิชาเอกที่เรียน ตามความสนใจ และมีการจัดอาคารสถานที่รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องเรียน อุปกรณ์จัดการเรียนการสอน

การจัดครูเข้าสอน

การจัดครูอาจารย์เข้าสอนเป็นงานของฝ่ายวิชาการพิจารณาความเหมาะสมและถูกต้อง จึงเป็นสิ่งจำเป็น การดำเนินงานของการจัดครูอาจารย์เข้าสอนได้มีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2554, หน้า 272) ได้กล่าวว่า การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร หมายถึง การจัดและดำเนินการเกี่ยวกับการสรรหาและกลวิธีการใช้บุคลากรอย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์ รวมทั้งสามารถพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ และมีความรับผิดชอบต่อการงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 48) การจัดครูเข้าสอนตามความรู้และลักษณะงาน โดยคำนึงถึงการแบ่งชั่วโมงที่เหมาะสม ตลอดจนภาระหน้าที่อื่นของครู

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 132) ได้กล่าวว่า การจัดครูเข้าสอน เป็นบทบาทหน้าที่ของฝ่ายวิชาการหรือผู้บริหารร่วมกันพิจารณาความเหมาะสม ทั้งนี้ควรมีหลักการจัดผู้สอนเข้าสอน ดังนี้

- 1) การสำรวจผู้สอนก่อนเปิดภาคเรียน โดยกำหนดข้อมูลที่ต้องการนำไปใช้จัดผู้สอนได้อย่างเหมาะสม
- 2) การจัดผู้สอนในรายวิชาที่ถนัดก่อน ควรกำหนดเป็นวิชาหลัก วิชารอง และวิชาเสริม
- 3) การพิจารณาภาระงานให้เท่ากัน
- 4) การเว้นระยะคาบสอนให้ผู้สอนได้พักผ่อนและเตรียมตัว
- 5) หากมีการสอนประจำชั้นในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้สอนควรตามเด็กไปสอนในชั้นสูงขึ้น

เสาวนีย์ อภินันท์ (2544, หน้า 100) ได้ศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์แตกต่างกัน พบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนด้านการจัดครูเข้าสอน มีความสัมพันธ์ต่อผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับ สมศักดิ์ นันทวิสิทธิ์ ได้ศึกษาองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการกับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 11 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานในระดับสูงให้ความสำคัญในการจัดครูเข้าสอนตามความถนัดและประสบการณ์ มีแนวปฏิบัติในการจัดครูเข้าสอน มีแนวปฏิบัติในการจัดครูเข้าสอนอย่างชัดเจน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

จากแนวการจัดครูเข้าสอนข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดครูเข้าสอน เป็นการจัดและดำเนินการเกี่ยวกับการสรรหา ครูที่มีความเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและประสบการณ์ รวมทั้งสามารถพัฒนาบุคลากรเพื่อให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ และมีความรับผิดชอบต่อการงานอย่างมีประสิทธิภาพในการเข้าสอน โดยมีกระบวนการดังนี้ ดำเนินการสำรวจผู้สอนก่อนเปิดภาคเรียน จัดผู้สอนให้เข้าสอนในรายวิชาที่ถนัดก่อน ควรเป็นวิชาหลัก วิชารอง วิชาเสริมตามลำดับ จัดเฉลี่ยภาระงานให้ครูแต่ละมีจำนวนคาบเท่ากัน การจัดคาบควรเว้นระยะคาบสอนให้ครูผู้สอนได้พักผ่อนเตรียม และหากมีการสอนประจำชั้นในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้สอนควรตามเด็กไปสอนในชั้นที่สูงขึ้น

การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นการหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นสามารถตอบสนองตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ เพื่อตัดสินใจว่าการวางเค้าโครงและรูปแบบของหลักสูตร ตลอดจนการบริหารงาน และการสอนตามหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่ และเพื่อวัดว่าผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร (ประสาธน์ เนื่องเฉลิม, 2554, หน้า 105) ได้มีนักการศึกษา กล่าวถึงขั้นตอนการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

แพรท (Pratt, 1980 อ้างถึงใน ประสาธน์ เนื่องเฉลิม, 2554, หน้า 108) ได้เสนอแนวทางการประเมินหลักสูตร ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายทั่วไป แนวทางการประเมิน ได้แก่ ประเมินหลักสูตรได้กล่าวถึงลักษณะที่คาดหวังของผลผลิตหลักสูตรไว้ชัดเจนหรือไม่ ประเมินจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสำคัญเพียงพอหรือไม่ ประเมินจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกำหนดไว้ครอบคลุมสิ่งสำคัญที่คาดหวังไว้หรือไม่

2. หลักการและเหตุผล แนวทางการประเมิน ได้แก่ ประเมินมีการเสนอความจำเป็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรหรือไม่ ประเมินมีการกล่าวถึงข้อสรุปที่สำคัญของหลักสูตรไว้หรือไม่ ประเมินข้อคิดเห็นเป็นความจริงและเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด ประเมินมีการคาดการณ์เกี่ยวกับการคัดค้าน หรือการไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นหรือไม่ ประเมินมีการประเมินความต้องการ ได้อธิบายวิธีการศึกษา การศึกษามีความสมบูรณ์น่าเชื่อถือเพียงไร

3. จุดมุ่งหมายเฉพาะ แนวทางการประเมิน ได้แก่ ประเมินมีการระบุจุดมุ่งหมายเฉพาะหรือไม่ ประเมินมีการชี้แนวทางว่าหลักสูตรสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนได้อย่างไร ประเมินจุดมุ่งหมายเฉพาะแต่ละข้อแสดงประเภทและความสำคัญหรือไม่ ประเมินจุดมุ่งหมายเฉพาะแต่ละข้อแสดงความสอดคล้อง และสัมพันธ์กันกับจุดมุ่งหมายทั่วไปหรือไม่ ประเมินจุดมุ่งหมายเฉพาะทุกข้อสามารถปฏิบัติได้และตอบสนองจุดมุ่งหมายทั่วไปหรือไม่

4. เกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร แนวทางการประเมิน ได้แก่ ระบุเกณฑ์สำหรับพิจารณาในการปฏิบัติ มีความชัดเจนและเหมาะสมและเชื่อถือเกี่ยวกับประสิทธิภาพได้เพียงใด

5. การแบ่งระดับคะแนน แนวทางการประเมิน ได้แก่ ประเมินระบบการจัดลำดับความแนวทางการประเมิน ได้แก่ ความสำคัญของคะแนนมีความชัดเจนเพียงใด ประเมินการจัดลำดับของคะแนนสะท้อนให้เห็นลำดับความสำคัญของจุดมุ่งหมายหรือไม่ ประเมินระบบการจัดลำดับของคะแนนมีความเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายเฉพาะหรือไม่

6. สภาพแวดล้อมแนวทางการประเมิน ได้แก่ ประเมินมีการอธิบายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของชุมชนที่จะนำหลักสูตรไปใช้หรือไม่ ประเมินมีการระบุถึงสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาอย่างชัดเจนหรือไม่ ประเมินหลักสูตรมีความเหมาะสม ความชัดเจน ความต่อเนื่องเกี่ยวกับโครงการจัดการศึกษาของสถานศึกษากับนักเรียนหรือไม่ ประเมินการบริหารหลักสูตรได้จัดระบบไว้ชัดเจนเพียงไร ประเมินมีสถาบันการศึกษาอื่น สามารถนำหลักสูตรนี้ไปใช้ได้หรือไม่ ประเมินมีการระบุถึงผลกระทบเกี่ยวกับหลักสูตร รายวิชา และครูหรือไม่

7. ลักษณะผู้เรียน แนวทางการประเมิน ได้แก่ ประเมินมีการระบุถึงลักษณะผู้เรียนที่จบหลักสูตรนี้หรือไม่ ประเมินมีการระบุเกี่ยวกับวิธีการและขั้นตอนการคัดเลือกผู้เรียนหรือไม่ ประเมินมีการกำหนดความรู้พื้นฐานไว้หรือไม่ ประเมินผู้ที่ไม่สามารถเข้าเรียนในหลักสูตรนี้สามารถตรวจสอบได้ด้วยวิธีใด

8. การเรียนการสอน แนวทางการประเมิน ได้แก่ ประเมินมีการระบุรายละเอียดไว้ในแผนการเรียนเพียงพอหรือไม่ ประเมินเนื้อหาสาระของแต่ละวิชาในหลักสูตรน่าสนใจเพียงใด ประเมินเนื้อหาสาระของแต่ละวิชามีคุณค่าและได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด ประเมินการจัดการเรียน

การสอนสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะหรือไม่ ประเมินการออกแบบกิจกรรม และกำหนดวิธีสอนส่งเสริมการเรียนรู้ความคิดสร้างสรรค์มากน้อยเพียงใด ประเมินจุดมุ่งหมายเฉพาะสามารถชี้แนะทางการคัดเลือกวิธีการสอน รวมทั้งกิจกรรมที่เหมาะสมหรือไม่

9. ความแตกต่างในการจัดการเรียนการสอน แนวทางการประเมิน ได้แก่ ประเมินมีการประเมินผลระหว่างการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และมีการประเมินเพื่อการวินิจฉัยหรือไม่ ประเมินมีการเตรียมสื่อสำหรับการสอนซ่อมเสริมหรือไม่ ลักษณะการจัดสอนซ่อมเสริมมีหลายรูปแบบ รวมทั้งมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ประเมินมีการส่งเสริมผู้เรียนเก่งมากน้อยเพียงใด

10. การส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติ แนวทางการประเมิน ได้แก่ ประเมินมีการระบุจำนวนกลุ่มผู้เรียนขนาดใหญ่ ขนาดเล็กไว้หรือไม่ ประเมินมีการวางแผนสำหรับแก้ไขปัญหาลำสำหรับผู้เรียนจำนวนมากกว่าที่กำหนดไว้หรือไม่ ประเมินมีการเตรียมวัสดุเครื่องมือที่สนับสนุนการเรียนการสอนหรือไม่ ประเมินสื่อการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับบทเรียนและหลักสูตรหรือไม่ ประเมินสื่อการเรียนและเครื่องมือสามารถจัดทำได้หรือจัดซื้อได้ง่ายหรือไม่ ประเมินสื่อการเรียนมีความเหมาะสมในการใช้มากน้อยเพียงใด ประเมินมีการอธิบายวิธีการจัดส่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนไว้หรือไม่

11. การทดลองใช้หลักสูตร แนวทางการประเมิน ได้แก่ ประเมินมีการทดลองใช้หลักสูตรแบบนำร่อง หรือทดสอบเมหรือไม่ มีการรายงานผลการทดลองใช้น่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

12. การประเมินโครงการใช้หลักสูตร แนวทางการประเมิน ได้แก่ มีการประเมินโครงการใช้หลักสูตร ผลการประเมินเป็นที่ยอมรับกันหรือไม่ มีองค์ประกอบหรือส่วนใดของหลักสูตรที่จำเป็นต้องมีการประเมินโดยเฉพาะหรือไม่ และมีการปรับปรุงและพัฒนาส่วนใดหรือไม่

13. การนำหลักสูตรไปใช้แนวทางการประเมิน ได้แก่ ประเมินการมีแนวทางและกำหนดเวลาการใช้หลักสูตรหรือไม่ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ใช้หลักสูตรได้ระบุไว้ชัดเจนหรือไม่ การสั่งใจและทรัพยากรสำหรับการใช้หลักสูตรเพียงพอหรือไม่ ประเมินแผนการใช้หลักสูตรมีความชัดเจนและเป็นไปได้เพียงใด

14. ผลผลิต แนวทางการประเมิน ได้แก่ ประเมินรูปแบบหลักสูตรมีความเป็นอิสระในตัวเองหรือไม่ ประเมินผลผลิตจากหลักสูตรเป็นที่น่าพอใจและมีความสนใจในวิชาชีพมากน้อยเพียงใด

ทาบ 1 (Faba, 1962, p. 324 อ้างถึงใน บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553, หน้า 298) ได้กล่าวว่าให้แนวทางในการประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการมีขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. วิเคราะห์และตีความวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้มองเห็นกระจ่างชัดในเชิงพฤติกรรมคือปฏิบัติได้จริง (Formulation and Clarification for Objective)

2. คัดเลือกและสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับค้นหาหลักฐาน (Selection and Construction of the Appropriate Instruments for Getting Evidences)
3. ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นประเมินผลหลักสูตรตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (Application of Evaluative Criteria)
4. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังจากนักเรียนและลักษณะของการสอนเพื่อนำมาประกอบในการแปลผลของการประเมิน (Information on the Background of Students and the Nature of Instruction in the Light Which to Interpret the Evidences)
5. แปลผลของการประเมินเพื่อนำไปปรับปรุงหลักสูตรและการสอนต่อไป (Translation of Evaluation Finding into Improvement of the Curriculum and Instruction)

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2555, หน้า 175-186) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการประเมิน ผู้ประเมินจะดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรที่มุ่งประเมินจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ ใครบ้างที่ต้องการทราบผลประเมินครั้งนี้ เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ผู้ประเมินจึงตั้งวัตถุประสงค์ของการประเมิน
2. จัดวางแผนออกแบบการประเมิน ในขั้นตอนนี้ผู้ประเมินต้องตัดสินใจ คือ การสร้างและใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูล การกำหนดและการได้มาซึ่งแหล่งข้อมูลที่จะใช้ในการประเมินหลักสูตร การศึกษาตัวแปรและคุณลักษณะของเครื่องมือ การกำหนดเวลา และนัดแนะกับผู้ที่จะให้ข้อมูล การกำหนดห ทรรศการเพื่อการประเมิน
3. เก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้ประเมินอาจเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง หรือให้ผู้ช่วยผู้ประเมินช่วยในการเก็บรวบรวมก็ได้
4. วิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วก็ทำการจัดระบบข้อมูลโดยอาจจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ และพิจารณาเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ให้เหมาะสม ซึ่งมักขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประเมินและลักษณะของข้อมูล
5. 呈รายงานผลการประเมิน ภายหลังจากที่วิเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้ประเมินจะต้องรายงานและเสนอผลการประเมิน โดยพิจารณาตัดสินว่าจะให้ออกมาในรูปแบบใด เป็นความเรียงหรือในรูปแบบกราฟ ซึ่งจะต้องนำเสนอให้ชัดเจน กะทัดรัด มีความสมบูรณ์ ความถูกต้องและตรงตามความเป็นจริงหรือความเชื่อถือ

การประเมินหลักสูตรมีวัตถุประสงค์มุ่งไปยังผลที่เกิดขึ้นที่ตัวผู้เรียนทั้งสิ้นเพื่อประเมินความสำเร็จของผู้เรียนหรือสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนประกอบด้วยสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการ (Academic

Achievement) ได้แก่ ความรู้ความสามารถในวิชาการต่าง ๆ ที่เรียน และสัมฤทธิ์ผลที่ไม่ใช่ทางวิชาการ (Non-Academic Achievement) ได้แก่ บุคลิกภาพ ความรับผิดชอบ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, 2555, หน้า 21) ซึ่งสอดคล้องกับกาญจณี โชติสุข และกิตติยา ทองแถมมาก (2552, หน้า 111) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิษณุโลก เขต 1 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมการบริหาร วิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมก รวมทั้งพฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะติดตามและประเมินผล การใช้หลักสูตร มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นกัน

จากขั้นตอนการประเมินหลักสูตรข้างต้น สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรเป็นการตรวจสอบ ว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ เพื่อตัดสินใจ ว่าการวางเค้าโครงและรูปแบบของหลักสูตร ตลอดจนการบริหารงาน และการสอนหลักสูตรเป็นไป ในทางที่ถูกต้องหรือไม่ และเพื่อวัดว่าผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร กระบวนการหลักสูตรมีดังนี้คือ การกำหนด วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการประเมินหลักสูตร การกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการที่จะใช้ในการ ประเมิน การสร้างเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการประเมินหลักสูตร

การจัดการเรียนการสอนกับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน

ความหมายของการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิด และ การตัดสินใจในการแก้ปัญหา และสามารถลงมือปฏิบัติได้ จัดว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอีกประการ ที่มีความสัมพันธ์ต่อผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียน ซึ่งมีนัยการศึกษาได้ให้ ความหมายไว้ดังนี้ กาญจนา ชีมาธนนันท์ (2555, หน้า 25) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอน เป็นกระบวนการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการโดยเน้น ให้ผู้เรียน ได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อสรุปด้วยตนเอง ตามความสนใจ ความถนัดและศักยภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธชัย เฉลิมชัย และอุทัยวรรณ เฉลิมชัย (2543, หน้า 35) ได้กล่าวว่า การจัดการ เรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ระดับประถมศึกษาจะมีการเรียนการสอน ในช่วงเช้า ทั้งการเรียนในห้องเรียนและใช้สถานที่ในธรรมชาติเป็นที่เรียน เน้นการเรียนจากความ จริงรอบ ๆ ตัว ไปหาความจริงที่ไกลตัว เรียนจากสิ่งแวดล้อมภายใน ไปหาสิ่งแวดล้อมภายนอกจาก เรื่องปัจจุบันไปหาเรื่องในอดีต โดยทั้งครูและเด็กจะสร้างเนื้อหาความรู้ไปด้วยกัน เป็นการพยายาม สร้างความรู้ใหม่ไปด้วยกัน นอกจากนี้โรงเรียนยังส่งเสริมให้เด็กนักเรียนเป็นส่วนตัว ผ่านสื่อและ หนังสือรวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง นอกจากนี้ อารมณ์ ใจเที่ยง (2550, หน้า 21) ได้กล่าวว่า การสอนและการเรียนรู้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การสอน คือ กระบวนการ

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณภาพคือดี มีปัญญาคือเก่ง และเป็นผู้มีความสุขคือ สุขภาพและจิตใจดี โดยสรุปเป็นประชาชนที่ ดี เก่ง สุข เป็นประชาชนที่มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้ เชิงคุณธรรมนั้นเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข, 2550, หน้า 24) การสอนโดยคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ความหมายของการสอนเปลี่ยนแปลงไปจากการถ่ายทอดความรู้ มาเป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งอาศัยวิธีการหลากหลาย (ทัศนา เขมมณี, 2553, หน้า 5) นอกจากนี้ สวัสดิ์ ยิ้มซ้อย (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียน การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบโมเดลซิปปากับวิธีการสอนแบบปกติ โดยมีขั้นตอนดำเนินการจัดการเรียนรู้ดังนี้ 1) ขั้นการทบทวนความรู้เดิม 2) ขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ 3) ขั้นการทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้เดิม 4) ขั้นแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม 5) ขั้นการสรุปและจัดระเบียบความรู้ 6) ขั้นการปฏิบัติและ/หรือการแสดงผลงาน 7) ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ กลุ่มควบคุมเรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ มีขั้นตอนการดำเนินการสอน ดังนี้ 1) เข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นสอน 3) ขั้นสรุปและประเมินผล ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง 19 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการจัดการเรียนแบบโมเดลซิปปา (CIPPA MODFI.) มีผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าการใช้วิธีการสอนแบบปกติ และสอดคล้องกับบุรินทร์ แก้วประพันธ์ (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชา คณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็น ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบ 4MAT และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT กับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยจำแนกนักเรียนออกเป็นกลุ่มเก่ง และกลุ่มอ่อน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องความน่าจะเป็น แบบ 4MAT แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างละ 5 แผนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT มีค่าสูงกว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ และจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้

แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT มีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญ .05

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอน หมายถึง เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสอน การใช้สื่อประกอบการสอน การจัดกิจกรรมระหว่างการสอน ที่มีรูปแบบที่หลากหลาย จัดบรรยากาศ เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ จัดแหล่งการเรียนรู้ทุกรูปแบบให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และกิจกรรม ที่ผู้สอนจัดจะต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณภาพ คือ เป็นคนเก่ง คนดี และ อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่มีคุณภาพไว้ในมาตรา 24 โดยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ทักษะที่ต้องฝึก ได้แก่ 2.1) กระบวนการคิด 2.2) การจัดการ 2.3) การเผชิญสถานการณ์ 2.4) การประยุกต์ความรู้
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและ อำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ครูผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ (คำริ บัญช, 2546. หน้า 19-20)

สาโรช โคกรักษ์ (2546, หน้า 38-39) ได้ระบุหลักการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียน เป็นศูนย์กลางไว้ ดังนี้

1. สิ่ง que ผู้เรียนจะได้ต้องเหมาะสมกับความต้องการของประเทศชาติทั้งในปัจจุบันและอนาคต
2. สิ่ง que ผู้เรียนจะได้ต้องเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต
3. สิ่ง que ผู้เรียนจะได้ต้องเหมาะสมกับศีลธรรม

4. วิธีการสอนจะต้องเหมาะสมกับธรรมชาติ อย่างผืนใจตนเองและผู้เรียน ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เหนืออีกหาแนวทางใหม่ อย่าระบายนามณ์กับผู้เรียน คุณธรรมณ์ให้ได้ การสอน คือ การแสดง ผู้สอนไม่มีตัวตน

5. ต้องคำนึงถึงความสามารถในการสอนของผู้สอน

6. ต้องคำนึง จังหวะอารมณ์ที่จะสอน ทั้งผู้เรียนและผู้สอน

7. ต้องคำนึงถึงความสามารถและความสนใจของผู้เรียน

8. หมั่นปลูก้าให้อยากเรียนรู้อยู่ ๆ

9. หมั่นตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้และหลักการเรียนรู้

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด คือ ต้องให้เขาได้เลือกเรียนในสิ่งที่เขาต้องการเรียนรู้ พิมพ์ณ เดชะคุปต์ และเพียร ยินดีสุข (2550, หน้า 28-30) ได้กำหนดขั้นตอนการเรียนการสอน ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้ดังนี้

1. ขั้นนำ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะรับรู้ถึงจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจในการเรียนบทเรียน

2. ขั้นทบทวนความรู้เดิม เป็นขั้นที่ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจเดิมที่มีอยู่ เกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียน

3. ขั้นปรับเปลี่ยนแนวคิด นับเป็นขั้นตอนสำคัญหรือเป็นหัวใจสำคัญตามแนวการจัดการเรียนการสอนผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย ทำความกระจ่างและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน สร้างความคิดใหม่ จกการอภิปรายและการสาธิตผู้เรียนจะเห็นแนวทางแบบวิธีที่หลากหลายในการตีความปรากฏการณ์ หรือเหตุการณ์แล้วกำหนดความคิดใหม่ การประเมินความคิดใหม่ การนำความคิดไปใช้ และทบทวนความรู้ที่ได้ เป็นขั้นตอนสุดท้าย

จากการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนการสอนข้างต้นสรุปได้ การจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 กำหนดให้จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนจะต้องจัดเนื้อหาและกิจกรรม บรรยากาศการจัดการเรียนการสอนตามความถนัดของผู้เรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพประกอบด้วยกระบวนการดังนี้

การวางแผนการสอน

เป็นการเตรียมการสอนที่จำเป็นสำหรับผู้สอนทุกระดับ เป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยผู้สอนจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในการวางแผนการสอนครูผู้สอนเข้าใจระบบการเรียนการสอนว่า ประกอบด้วยกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนและผู้เรียน รู้จักการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบ (อโนชา ผสมทรัพย์, 2548, หน้า 35) ดังที่ได้มีนักการศึกษา กล่าวไว้ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 56) การวางแผนการสอนมีกระบวนการ ดังนี้

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์ของกรใช้ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้ และวัดผลได้
- 2) กำหนดเนื้อหาและประสบการณ์ และจัดลำดับประสบการณ์ที่จะสอน
- 3) เลือกวิธีสอนและสื่อการสอนที่เหมาะสม
- 4) ดำเนินการสอนด้วยกิจกรรมการสอน
- 5) วัดและประเมินผลเพื่อจะได้นำไปพิจารณาปรับปรุงการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550, หน้า 204) ได้กล่าวว่า การวางแผนการสอน เป็นการเตรียมการสอน อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางการสอนสำหรับครู อันจะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสิ่งที่ต้องเตรียมในการวางแผนการสอน ได้แก่ การกำหนดจุดประสงค์ การคัดเลือกเนื้อหา การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกสื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล

ชนาธิป พรกุล (2554, หน้า 232) ได้กล่าวว่า การแผนการสอนมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหาและกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ในทางปฏิบัติครูอาศัยเนื้อหาจากสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น ตำรา หรือแบบเรียน และนำเฉพาะหัวข้อมาเขียนเป็นสาระการเรียนรู้ กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วสอนเนื้อหาไปตามลำดับที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ การวิเคราะห์เนื้อหาในขั้นนี้ มีวัตถุประสงค์ให้ครูทำความเข้าใจสิ่งที่จะนำมาสอนอย่างแท้จริง ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด ควรมีความรู้ในสิ่งที่มองมากกว่าระดับชั้นที่สอน ซึ่งหมายถึง มีความรู้ตามระดับการศึกษาของครู เมื่อทำการสอนจึงต้องวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำมาสอนให้เหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน โดยอาศัยตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางของหลักสูตร

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์และประเมินการสอน การคิดในขั้นนี้มีเป้าหมายที่จะได้ผลของการคิดเป็นวิธีสอนที่จะนำมาใช้จัดการเรียนการสอน แต่สิ่งที่นำมาใช้ในการคิดวิเคราะห์ และประเมิน คือ ผลของการคิดในขั้นที่ 1 มาคิดร่วมกับวิธีสอนที่อยู่ในข่ายที่สามารถนำมาใช้สอนเนื้อหาที่วิเคราะห์แล้ว

ขั้นที่ 3 ระบุขั้นตอนการสอน วิเคราะห์และประเมินหลักการ/แนวคิด และวิธีการอื่น ๆ เมื่อครูเลือกวิธีสอนแล้ว วิธีสอนจะบอกว่ามีขั้นตอนการสอนอย่างไร ครูจะได้แนวทางคิดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแต่ละขั้นตอน

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ การคิดในขั้นนี้เป็นการคิดความรู้ที่ได้จากการคิดตามลำดับจากขั้นที่ 1-3 มาสร้างสิ่งใหม่ที่ต้องการ คือแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

อนันต์ บุญแดง (2545, หน้า 110) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งให้ครูมีการวางแผนการสอนเป็นอย่างดีก่อนที่จะจัดทำแผนการสอนซึ่งจัดได้ว่าการวางแผนการสอนเป็นส่วนหนึ่งในการทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

จากแนวการวางแผนการสอนข้างต้น สรุปได้ว่าการวางแผนสอน หมายถึง เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญสำหรับผู้สอนที่จะจัดการเรียนการสอนให้เป็นที่ไปตามจุดหมายของหลักสูตร โดยที่ผู้สอนจะต้องมีการศึกษาเนื้อหา การคัดเลือกเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และวิธีการประเมินผล การวินิจฉัยภูมิหลังผู้เรียน โดยกระบวนการวางแผนการสอนมีดังนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน กำหนดเนื้อหาและประสบการณ์ และจัดลำดับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน การเลือกวิธีสอนและสื่อการสอนที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน การกำหนดการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน การสังเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้วางแผนการสอนเพื่อเกิดเป็นแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดทำแผนการสอน

ในการวางแผนการสอนนั้นจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องทำแผนการสอน เพื่อเป็นการกำหนดขั้นตอนและวิธีการที่จะดำเนินการสอนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุสิ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (อโนชา ผสมทรัพย์, 2548, หน้า 35) ดังที่ได้มีนักการศึกษากล่าวไว้ดังนี้

อาภรณ์ ไชยเที่ยง (2550, หน้า 230) ได้กล่าวว่า จัดทำเป็นแผนการสอน มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา รายปี หรือรายภาค และหน่วยการเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น เพื่อประโยชน์ในการเขียนรายละเอียดของแต่ละหัวข้อของแผนการสอน
2. วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเพื่อนำมาเขียนเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยให้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้งด้านความรู้ ทักษะ/ กระบวนการ เจตคติ และค่านิยม
3. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ โดยเลือกและขยายสาระที่เรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น
4. วิเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเลือกรูปแบบการวัดและประเมินผล ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้
5. วิเคราะห์กระบวนการประเมินผล โดยเลือกใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้
6. วิเคราะห์แหล่งการเรียนรู้ โดยคัดเลือกสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ให้เหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้

บุญเลี้ยง ทุนทอง (2553, หน้า 207) ได้กล่าวว่า การจัดทำแผนการสอน โดยดำเนินการดังนี้

1. กำหนดหัวข้อปัญหา (Theme) หัวข้อเนื้อหาของการเรียนการสอน
2. การเขียนสาระสำคัญ (Concept) เป็นบทสรุปใจความสำคัญของเรื่องเน้นความคิดรวบยอด หลักการ ทักษะหรือลักษณะนิสัยที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

3. การกำหนดขอบเขตเนื้อหา ให้ระบุว่าหัวข้อเนื้อหาครอบคลุมและสัมพันธ์กับวิชาใด

4. การกำหนดจุดประสงค์ทั่วไปหรือจุดประสงค์ปลายทาง เป็นจุดประสงค์ที่คาดว่าผู้เรียนจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไร หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติอย่างไรเมื่อเรียนจบเรื่องนั้นแล้ว

5. การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะหรือจุดประสงค์นำทาง เป็นการกำหนดเป้าหมายของการเรียนการสอนในแต่ละหัวข้อเรื่องที่ปรารถนาให้เกิดกับผู้เรียน นิยมเขียนในลักษณะของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

6. การกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้กำหนดกิจกรรมตามขั้นตอนของทฤษฎีเชิงระบบ (System Approach)

7. สื่อการเรียนการสอน ต้องระบุให้ชัดเจนว่าในการเรียนการสอนแต่ละหัวข้อเนื้อหาต้องใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง และสามารถจัดหาจากที่ใด โดยวิธีใด ต้องระบุเป็นรายชื่อตามจุดประสงค์

8. การประเมิน เป็นการเขียนแนวทางการประเมินผลของการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละขั้นตอนตามจุดประสงค์กำหนด โดยให้ผู้เรียนรวบรวมผลงานไว้ นำเสนอสรุปประจำกลุ่ม โดยการพรรณนางานที่รวบรวมไว้ เกี่ยวกับอะไร มีจุดมุ่งหมายอย่างไร ผู้เรียนมีความรู้สึกละเอียดต่อการรวบรวมผลงานและมีแนวโน้ม มีการพัฒนาอะไรต่อไป มีความพอใจกับชิ้นงานมากน้อยเพียงใด

ศูนย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 231) ได้กล่าวว่า การจัดทำแผนการสอน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ แผนการสอนระยะยาว จำทำเป็นรายภาคหรือรายปี และแผนการสอนระยะสั้น นำแผนการสอนระยะยาวมาขยายเป็นรายละเอียดสำหรับการสอนในแต่ละครั้ง

อรุณยู ไซวงศ์ (2555, หน้า 81) ได้กล่าวว่า การจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ต้องมององค์ประกอบที่ถูกต้อง มีการวัด ประเมินผลผู้เรียนอย่างต่อเนื่องโดยยึดมาตรฐาน ตัวชี้วัดเป็นหลัก ให้ครูวางแผนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิด วิเคราะห์ ได้ด้วยตนเอง มีการบันทึกผลหลังการสอน ผลการประเมินและนำบันทึกหลังสอนมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาและช่วยเหลือแก้ไขให้แก่ผู้เรียน เป็นแนวทางของครูเพื่อยกระดับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ชูศรี ธนอมกิจ (2550, หน้า 117) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี พบว่า การบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษาที่มีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานสูงผู้บริหารมีพฤติกรรมให้ครูดำเนินการจัดทำแผนการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

จากแผน การจัดทำแผนการสอนข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดทำแผนการสอน หมายถึง เป็นกระบวนการเตรียมการสอนอย่างละเอียด เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูในการจัดกระบวนการ

เรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ถูกต้องตามหลักวิชา จะต้องมีการจัดเตรียมสื่อการเรียน การสอน อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการสอน มีการทดลองสอน ทำการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ และส่งแผนการสอนที่สมบูรณ์ให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายตรวจสอบก่อนที่นำไปใช้จริง

การเตรียมการสอน

ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในตัวหลักสูตรตลอดจนแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียน ครูผู้สอนต้องเตรียมตัวให้พร้อมทั้งในด้านความรู้เรื่องเกี่ยวกับหลักสูตร วิธีการสอน และการประเมินผล เพื่อให้สามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประสาธน์ เนืองเฉลิม, 2554, หน้า 91) ดังที่นิพนธ์การศึกษาค้นคว้าถึงการเตรียมการสอนไว้ดังนี้

สมาน อัสวภูมิ (2545, หน้า 288-292) ได้กล่าวว่า การเตรียมการสอนเป็นการเตรียมการเกี่ยวกับเนื้อหาและกิจกรรมที่จะจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งการเตรียมการจัดการเรียนการสอนในส่วนนี้เป็นการกิจสำคัญของการจัดการเรียนสอนเพราะเป็นกิจกรรมเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรไปสู่การสอน ซึ่งมีกิจกรรมสำคัญที่ควรดำเนินการหลายอย่างดังนี้

1. การวิเคราะห์และทำความเข้าใจหลักสูตร เป็นกิจกรรมแรกในการเตรียมการจัดการเรียนการสอนซึ่งจะทำให้ผู้สอนเข้าใจปรัชญา จุดหมาย วัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระที่จะใช้เป็นสื่อกลางในการจัดการเรียนการสอน
2. การวิเคราะห์ผู้เรียน การวิเคราะห์ผู้เรียนทำให้ผู้สอนรู้ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนและความสนใจของผู้เรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งการเลือกเนื้อหาสาระการเรียนรู้ การเลือกแนวการสอน และสื่อที่จะให้สอนต่อไป เพราะผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเขาได้เรียนรู้จากความรู้พื้นฐานที่เขาถืออยู่ในปัจจุบัน
3. การจัดทำโครงการสอนและแผนการสอน เป็นกิจกรรมเตรียมการจัดการเรียนการสอนต่อเนื่องจากการทำความเข้าใจหลักสูตรและการทำความเข้าใจผู้เรียน การดำเนินงานในส่วนนี้อาจจะเรียกได้ว่าเป็นการออกแบบการสอน (Instructional Design) ก็ได้ เพราะเป็นกระบวนการในการกำหนดว่าผู้เรียนควรมีผลลัพธ์ในการเรียนรู้อะไร จะเชื่อมโยงวัตถุประสงค์เหล่านั้นกับความสามารถของผู้เรียนได้อย่างไร จะออกแบบกระบวนการและขั้นตอนการสอนอย่างไร จะมีแผนการสอนอะไรบ้าง ว่าจะมีวิธีการประเมินและพัฒนบทเรียนต่อไปอย่างไร และจะมีการเรียนการสอนจริง ๆ อย่างไร

ชาญชัย ชมดิษฐ์ (2548, หน้า 106) ได้กล่าวว่า ผู้จัดกระบวนการเรียนการสอนต้องทำการศึกษาหลักสูตร คู่มือครู แนวทางการจัดการเรียนการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์การสอน มาตรฐานการเรียนรู้ สาระวิชา ความพร้อมของผู้เรียน ยึดถือเป็นปัจจัยต่าง ๆ ที่แวดล้อมตลอดหลัก

ทฤษฎี งานวิจัย และความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการด้านเนื้อหาสาระและวิธีการจัดการเรียนการสอน แล้วนำมาจัดวางแผนการสอนโดยออกแบบระบบการสอนและจัดทำแผนการสอน ตรวจสอบและปรับปรุงก่อนใช้จริงจากผู้เชี่ยวชาญและจากการทดลองใช้ ปรับปรุงจนมีประสิทธิภาพแล้วจึงนำไปใช้สอน

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2552, หน้า 92) ได้กล่าวว่า การเตรียมการสอน ครูควรเตรียมการสอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียน เพื่อจัดกลุ่มผู้เรียนตามความรู้ความสามารถ และเพื่อกำหนดเรื่องหรือเนื้อหาสาระการเรียนรู้
2. วิเคราะห์หลักสูตร เพื่อเชื่อมโยงกับผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเฉพาะการกำหนดเรื่องหรือเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ ตลอดจนวัตถุประสงค์สำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นสากล
3. การเตรียมแหล่งเรียนรู้ เตรียมห้องเรียน
4. วางแผนการสอน ควรเขียนให้ครอบคลุมองค์ประกอบดังต่อไปนี้ กำหนดเรื่อง กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน กำหนดเนื้อหา ครูควรมี รายละเอียดพอที่จะเต็มเต็มผู้เรียนได้ ตลอดจนมีความรู้ในเนื้อหาของสาขานั้น ๆ กำหนดกิจกรรม เน้นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้คิดและลงมือปฏิบัติ กำหนดวิธีการประเมินที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ และกำหนดสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือประเมิน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 55) ได้กล่าวว่า การเตรียมการสอนเป็นการวางแผนก่อนเข้าสอนควรพิจารณา ดังนี้

1. การเตรียมการสอน ต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายในรายวิชา เพื่อครูผู้สอนจะได้ทราบว่า กำลังจะสอนอะไร รวมทั้งเป็นแนวทางการเลือกและกำหนดเนื้อหาวิชา และการจัดกิจกรรมเนื้อหาให้ต่อเนื่องกันได้
2. ควรพิจารณาพื้นฐานของผู้เรียน ว่ามีพื้นฐานความรู้เดิมเป็นอย่างไร อาจใช้วิธีการสอบถามหรือทดสอบก่อนการสอน เพื่อจะได้เตรียมเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียน
3. การกำหนดเนื้อหา เป็นการเตรียมเนื้อหาให้ตรงกับจุดมุ่งหมาย มีความกว้างขวาง สมบูรณ์ถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะงาน
4. การกำหนดเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหา และกิจกรรมการสอน ซึ่งการปฏิบัติจะใช้เวลาในการฝึกอย่างไร ใช้ระยะเวลาสั้นหรือยาวจะต่อเนื่องกันอย่างไร
5. การกำหนดวัสดุฝึกและอุปกรณ์การสอน โดยการเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และการฝึกในวิชานั้น

สุคนธ์ สิ้นทพานนท์, ฟองจันทร์ สุขยิ่ง, จินตนา วีรเกียรติสุนทร และพิวัสสานุภรณ์ (2554, หน้า 18) ได้กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

1. สำรวจและศึกษาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ความแตกต่างระหว่างผู้เรียน เพื่อจะได้จัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้ตรงกับความต้องการและความสามารถของผู้เรียน
2. กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้แก่ผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ/ กระบวนการ คุณลักษณะ อันพึงประสงค์
3. ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้วิธีที่หลากหลายตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ตามมาตรฐาน/ ตัวชี้วัด ของหลักสูตร
4. จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึง และช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้
5. จัดเตรียมและใช้สื่อที่เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึงและช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้
6. มีการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ของวิชาในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
7. เตรียมการวัดและประเมินผลให้ตรงกับเป้าหมายการเรียนรู้ และนำผลมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน

สมจิต ธนนิธิโชติ (2538, หน้า 141) ได้กล่าวว่า เพื่อให้ครูดำเนินงานตามแผนการสอน ครูต้องมีการเตรียมการสอนหรือบันทึกการสอน เข้าสอนให้ตรงเวลา และสอนตามแผนการสอน เป็นส่วนช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ อนันต์ บุญแดง (2545, หน้า 102) ได้ศึกษา คุณภาพงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พบว่า การเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรขั้นพื้นฐานและทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอน ครูมีพฤติกรรมการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

จากการเตรียมการสอนข้างต้น สรุปได้ว่า การเตรียมการสอน หมายถึง การที่ครูวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าโดยให้ความสำคัญที่เนื้อหาที่จะสอน จุดมุ่งหมายในการสอนวิธีสอนและกิจกรรมที่จะให้นักเรียนปฏิบัติ ตลอดจนการประเมินผลการเรียนซึ่งการเตรียมการจัดการเรียนการสอนในส่วนนี้เป็นภารกิจสำคัญของการจัดการเรียนสอนเพราะเป็นกิจกรรมเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรไปสู่การสอน โดยการเตรียมการสอนมีกระบวนการดังนี้ วิเคราะห์และทำความเข้าใจหลักสูตร สถานศึกษา จุดหมาย วัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระ ในการจัดการเรียนการสอน วิเคราะห์ผู้เรียน

ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน และความสนใจของผู้เรียน การออกแบบกระบวนการและขั้นตอน อุปกรณ์
สื่อใช้ในการสอน การประเมินผลการสอน

กระบวนการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดแนวทางการจัด
การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะการเรียนรู้ต่าง ๆ
นั้นจะต้องมีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลายผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย
และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน (สุคนธ์ สิ้นธุพานนท์และ
จินตนา วีระเกียรติสุนทร, 2556, หน้า 148) กิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งจัดขึ้นโดยครูเพื่อให้สนอง
เจตนารมณ์ของหลักสูตรจึงเป็นส่วนของการนำหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติโดยแท้จริง ในการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนแต่ละครั้งจำเป็นจะต้องเริ่มจากการพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของการสอน การจัด
กิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจทำได้หลาย ๆ ชนิด ซึ่งจะมีความแตกต่างกัน
เป็นอย่างมากในเรื่องการใช้เวลา การใช้แรงงาน การใช้ทรัพยากร ตลอดจนการใช้งบประมาณ
โดยเหตุนี้ครูผู้สอนในฐานะเป็นผู้จัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนการพิจารณาเลือกกิจกรรมที่เห็นว่า
ก่อให้เกิดความรู้ หรือประสบการณ์ และสามารถทำให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายได้ง่ายที่สุด เร็วที่สุด
ประหยัดเวลาที่สุด ประหยัดแรงงานและค่าใช้จ่ายให้มากที่สุด การสอนเพื่อให้นักเรียนเป้าหมายใด
เป้าหมายหนึ่ง อาจจะเลือกใช้เฉพาะกิจกรรมที่เห็นว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุดเพียง 1-2 กิจกรรม
ก็เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นจะต้องทำทุก ๆ กิจกรรม เพราะการทำเช่นนั้นนั้นนอกจากไม่เป็นการประหยัด
ด้วยประการทั้งปวงแล้วอาจจะก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายอีกด้วย (บุญเลี้ยง ทูมทอง, 2553, หน้า 274)
ซึ่งลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียน มีดังนี้ ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย (วิธีสอน/
กระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้) คำนึงถึงหลักปรัชญาการศึกษา เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของ
กลุ่มวิชา ใช้หลักจิตวิทยา สอนจากสิ่งง่ายไปยาก สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม สอนจากสิ่งที่
ใกล้ตัวไปไกลตัว สอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ มีความสัมพันธ์กับชีวิตจริง ทำบทเรียนให้น่าสนใจ
สอนตามความสามารถของผู้เรียน ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง เน้น
กระบวนการมากกว่าเนื้อหา พัฒนาทักษะต่าง ๆ หลอมรวมเป็นทักษะชีวิตของผู้เรียน (ปัญญา
สังข์ภิรมย์, 2550, หน้า 14) และการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพ แนวคิดทฤษฎี
การเรียนรู้ หรือแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนของนักวิชาการต่าง ๆ พบว่า มีแนวคิดสำคัญที่นำมาใช้
ในการกำหนดหลักการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้นี้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมอง
เป็นฐาน การเรียนรู้ด้วยกระบวนการนำตนเอง การสอนโดยใช้ผังความคิด การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
การสอนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การเรียนรู้จากประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎี
การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน การเรียนรู้แบบคิดเป็น

(บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556, หน้า 18-30) ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับวิธีการสอนตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้มีนักการศึกษาอธิบายวิธีการสอน ดังนี้

สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, ฟองจันทร์ สุขยิ่ง, จินตนา วีรเกียรติสุนทร และพิวัสสานุภรณ์ (2554, หน้า 22) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีดังนี้ วิธีสอนโดยการจัดการเรียนการเรียนรู้แบบร่วมมือ วิธีสอนโดยใช้ทักษะ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ วิธีสอนตามรูปแบบโมเดลซิปปา (Cippa Model) วิธีสอน โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) วิธีสอนแบบบูรณาการ วิธีสอนแบบ โครงการ วิธีสอนโดยเน้นกระบวนการ วิธีสอนแบบสตอรีไลน์ วิธีสอนแบบศูนย์การ เรียน วิธีสอนแบบแก้ปัญหา วิธีสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ วิธีสอนแบบศึกษา กรณีตัวอย่างและกรณีศึกษา วิธีสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวนทวน วิถีสอนแบบชี นเนคติกส์ วิธีสอนแบบธรรมสาส์น วิธีสอนโดยใช้เทคนิคพยากรณ์ วิธีสอนโดยใช้เกม วิธีสอนแบบ วิธีสอนทางวิทยาศาสตร์ วิธีสอนแบบ SQ4R วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ ภาษา ซึ่งสอดคล้องกับ พรสวรรค์ สี่ป้อ (2550, หน้า 15-16) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ ผู้สอนสามารถเลือกวิธีการสอนและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ตามรูปแบบที่นักการศึกษา ได้ทำการทดลองและวิจัยแล้ว โดยมีวิธีการดังนี้ วิธีสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ วิธีสอนโดยการจัดการเรียนการเรียนรู้แบบร่วมมือ วิธีสอนทว เมคิรวนยอด วิธีสอนที่เน้นฝึกทักษะ การคิด วิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ วิธีสอนแบบโครงการ วิธีสอนแบบบูรณาการ วิธีสอนโดยใช้เทคนิคพยากรณ์ วิธีสอนโดยเน้นกระบวนการ วิธีสอนโดยใช้เกม วิธีสอนแบบ การแสดงบทบาทสมมติ วิธีสอนแบบศึกษากรณีตัวอย่างและกรณีศึกษา วิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ วิธีสอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป วิธีสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิธีสอนโดยใช้ชุดการสอนมินิคอร์ส วิธีสอนแบบชินเนคติกส์ วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน วิธีสอนแบบแก้ปัญหา วิธีสอนแบบ วิทยาศาสตร์ วิธีสอนแบบทดลอง วิธีสอนแบบมุ่งประสบการณ์ทั้งภาษา วิธีสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร วิธีสอนแบบทักษะสัมพันธ์เพื่อการสอนอ่าน วิธีสอนแบบโครงสร้างระดับยอด วิธีสอนแบบ SQ3R และ SQ4R วิธีสอนแบบธรรมสาส์น วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบอุปมาอุปไมย วิธีสอนแบบ ปุจฉาวิสัชนา วิธีสอนแบบอริยสัจ 4 วิธีสอนแบบไตรสิกขา วิธีสอนแบบเบญจขันธ์ วิธีสอนตามหลัก พหุสูตร วิธีสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ วิธีการจัดการเรียนรู้แบบ Problem-Based Learning วิธีสอนโดยการสร้างองค์ความรู้ Constructivism วิธีสอนตามแนววัฏจักรการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ แบบ CIPPA และสมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรณ (2553, หน้า 3) ได้กล่าวว่า แนวทางปฏิบัติในการจัดการเรียน การสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดังต่อไปนี้ การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียน

แบบประสบการณ์ (Experiential Learning) การเรียนแบบอภิปัญญา (Metacognition) การเรียนแบบส่งเสริมความคิดเห็นสร้างสรรค์ (Creativity)

อุไรวรรณ มานะ (2553, หน้า 83) ได้ศึกษา การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์และความสนใจในการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ก่อนเรียนและหลังเรียนจัดการเรียนรู้ด้วยหลักการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรนนท์ บุญเรือง (2544, หน้า 85) ได้ศึกษาผลการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนซิปปา (CIPPA MODEL) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางภาษา ที่มีต่อผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา (CIPPA MODEL) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ทางภาษามีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่รับการสอนตามปกติ

จากกระบวนการจัดการเรียนการสอนข้างต้น สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนหมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ที่ผู้สอนจะต้องทำ เน้นถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษา และรูปแบบวิธีการสอนต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความรู้ หรือประสบการณ์ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีคุณธรรมและมีลักษณะนิสัย และสามารถทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้ง่ายที่สุด

การเลือกสื่อการสอน

สื่อการเรียนการสอนเป็นอุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่เป็นตัวกลางที่ถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนไปสู่ผู้เรียนได้รวดเร็วขึ้น และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครูอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ โดยครูผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตร เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับกิจกรรมนั้น (อโนชา ผสมทรัพย์ 2548, หน้า 39) ดังที่ได้มีนักการศึกษากล่าวไว้ดังนี้ วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2551, หน้า 27) กล่าวว่า หลักเกณฑ์การเลือกสื่อการเรียนรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน คือ วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา ความรอบรู้ของผู้สอน ผู้เรียนรู้ ไม่เกิดอันตราย ใดๆ สถานที่ในการจัดกิจกรรม ความสนใจ

ปริยพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 211) กล่าวว่า การเลือกใช้สื่อการสอน ควรจะคำนึงสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดทำสื่อการสอน สามารถจัดทำได้ดังนี้ 1.1) ครูอาจารย์จัดทำขึ้นเอง โดยใช้วัสดุท้องถิ่นหรือวัสดุเหลือใช้ ตลอดจนวัสดุที่จัดซื้อได้ในราคาถูก 1.2) ให้นักเรียนนักศึกษาจัดทำขึ้นและอยู่ในความแนะนำของครู 1.3) สื่อการสอนบางชนิด อาจได้รับการบริจาคจากองค์กรหรือมูลนิธิต่าง ๆ ตลอดจนบริษัทห้างร้าน 1.4) สื่อการสอนประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ราคาแพง

สถานศึกษายังไม่สามารถจะจัดซื้อได้ ก็ใช้การยืมจากหน่วยงานอื่น ในกรณีที่จำเป็นต้องใช้

1.5) สื่อการสอนบางประเภทไม่สามารถจะจัดทำขึ้นเองได้แต่ต้องใช้เป็นประจำ ควรจะได้จัดเตรียมงบประมาณเพื่อนำไปซื้อไว้ใช้ และให้บริการแก่ครูอาจารย์

2. การเลือกใช้สื่อการสอน สื่อการสอนมีมากมายหลายประเภท เป็นหน้าที่ของครูอาจารย์ที่จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมโดยคำนึงถึง 2.1) ลักษณะวิชาที่สอนเป็นวิชาทฤษฎีหรือปฏิบัติการใช้สื่อชนิดใด จึงจะทำให้แก่นักเรียนนักศึกษาที่มีความเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้น 2.2) คุณลักษณะของนักเรียน นักศึกษา ได้แก่ การเลือกใช้ให้เหมาะสมกับอายุ ระดับสติปัญญา ระดับชั้นเรียน จำนวนนักเรียน เวลาที่เรียน ลักษณะของห้องเรียน 2.3) การเลือกใช้สื่อการสอนในห้องเรียนที่มีนักเรียนมีบทบาทในการเรียนการสอน มีกิจกรรมการเรียนรู้และสามารถรับประสบการณ์ใหม่ ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งครูอาจารย์สามารถจะจัดในลักษณะของสื่อประสม

อาทรณ์ ใจเที่ยง (2550, หน้า 192) ได้กล่าวว่า หลักการเลือกใช้สื่อการสอน ผู้สอนควรได้กำหนดจุดประสงค์การสอนเสียก่อน เพื่อเป็นเครื่องชี้แนะในการเลือกใช้สื่อการสอน และควรมีหลักการในการเลือกใช้สื่อการสอนดังนี้

1. เลือกใช้สื่อการสอนที่สัมพันธ์กับบทเรียนและตรงเป้าหมายกับเรื่องที่จะสอน ตัวอย่างเช่น ถ้าต้องการจะสอนบทหลังเพาะปลูกข้าวที่สำคัญของประเทศไทย ก็ต้องเลือกใช้แผนที่ประเทศไทย ที่แสดงอาณาบริเวณที่ปลูกข้าว ไม่ใช่ใช้แผนที่ประเทศไทยแนวทั่ว ๆ ไป เป็นต้น
2. เลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ และเป็นสื่อที่จะให้ผลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชานั้นได้ดีเป็นลำดับขั้นตอน
3. เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. สื่อนั้นควรสะดวกในการใช้ มีวิธีใช้ไม่ซับซ้อนยุ่งยากเกินไป
5. ต้องเป็นสื่อที่มีคุณภาพเทคนิคการผลิตที่ดี มีความชัดเจนและเป็นจริง
6. มีราคาไม่แพงจนเกินไป หรือถ้าจะผลิตเอง ควรคุ้มกับเวลาและการลงทุน
7. พิจารณาเลือกสื่อในปริมาณที่พอเหมาะที่จะใช้ประกอบการสอนอย่างแท้จริงไม่มากเกินไป จนทำให้การเรียนการสอนส่วนอื่นบกพร่อง หรือเหลือใช้ในแต่ละชั่วโมงเรียน
8. เลือกสื่อการสอนที่ไม่เป็นอันตรายแก่ผู้เรียน
9. เลือกใช้สื่อการสอนที่มีสีสันดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ควรใช้สีที่เย็นตาและสีสดใส
10. เลือกใช้สื่อที่มีขนาดถูกต้องตามหลักเกณฑ์ เช่น บัตรคำ ควรมีตัวอักษรสูงประมาณ 1.5 นิ้ว ความหนาตัวอักษรประมาณ 1.8 นิ้ว และเขียนด้วยหมึกที่มีสีชัดเจน
11. การเลือกใช้สื่อที่แปลกไปจากสิ่งที่ผู้เรียนเคยเห็นจำแลแล้ว หรือเลือกใช้สื่อที่สามารถเคลื่อนไหวได้ (Movement) จะช่วยสร้างความสนใจให้ผู้เรียนได้ดีเป็นพิเศษ

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2553, หน้า 201) ได้กล่าวว่า การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตรโดยวิเคราะห์จุดประสงค์ คำอธิบาย/ คำอธิบายรายวิชา และคาบเวลาเรียน ที่ปรากฏในหลักสูตรว่า วิชา/ รายวิชานั้นมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้เจตคติ ค่านิยม ทักษะ และการปฏิบัติอย่างไร มีขอบข่ายเนื้อหาเพียงใด และมีความเวลาเรียนเท่าไรเพื่อนำมากำหนดสื่อการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ
2. สำรวจ รวบรวมสื่อการเรียนการสอน ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องหรือสอดคล้องกับจุดประสงค์และคำอธิบาย/ คำอธิบายรายวิชาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดสถาบันการศึกษา ในท้องถิ่น ร้านจำหน่ายหนังสือ ฯลฯ เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสมและความสอดคล้องกับหลักสูตร
3. วิเคราะห์สื่อการเรียนการสอน ที่ได้จากการสำรวจและรวบรวมไว้ตามข้อ 2 เพื่อพิจารณาว่าสื่อการเรียนการสอนดังกล่าวสามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้หรือไม่เพียงใด

การจัดสื่อการเรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ (อนันต์ บุญแดง, 2545, หน้า 102) ครูจะต้องใช้สื่ออุปกรณ์ เพื่อปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัย เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (บรรลือ สุนทร, 2551, หน้า 86)

จากการเลือกสื่อการสอนข้างต้น สรุปได้ว่า การเลือกสื่อการสอน หมายถึง การเลือกใช้สื่อการสอน มีกระบวนการดังนี้ การวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์ที่จะสอน เลือกสื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการเลือกใช้สื่อแต่ละประเภทและการประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอน

การประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลการเรียนเป็นกระบวนการที่จะทำให้ทราบผล และสภาพที่แท้จริงของนักเรียนว่ามีผลการเรียนเป็นอย่างไร สิ่งสำคัญที่สุดจากการวัดผลจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณภาพของครูและผู้บริหารโรงเรียนด้วยว่าเป็นอย่างไร (อโนชา ผสมทรัพย์, 2548, หน้า 52) ตามที่พระเชษฐาธิราชเจ้า กรมหมื่นนครสวรรค์วรพินิต ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เป็นกฎหมายแม่บทใช้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาของชาติ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาความรู้ ควบคู่คุณธรรม (เอกกรินทร์ สัมผัส, 2546, หน้า 13) วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นผลมาจกแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับการประเมินตามสภาพจริง เป็นแนวคิดหนึ่งที่เหมาะสมกับการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ให้ความสำคัญกับการประเมินที่วัดความรู้ความสามารถ

อย่างแท้จริงที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินตามสภาพจริง จึงครอบคลุมวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย (ชวลิต ชูคำแพง, 2553, หน้า 41) ได้มีนักการศึกษาอธิบายลักษณะของการประเมินตามสภาพจริงไว้ ดังนี้

การประเมินตามสภาพจริง เป็นการประเมินเชิงคุณภาพที่กระทำอย่างต่อเนื่องเพื่อสังเกตผลในด้านความรู้ พฤติกรรม วิธีการปฏิบัติ และผลการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยพิจารณาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ แบบฝึกหัด โครงการงาน โครงการเรียน แบบทดสอบระหว่างเรียน แบบทดสอบวัดความสามารถจริงของผู้เรียน ผลการสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกผล การรวบรวมข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับการปฏิบัติจริง ผลงานจริงของผู้เรียน รวมทั้งการสอบถามข้อมูลความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน (เอกรินทร์ สิมหาศาล, 2546, หน้า 58) การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงาน เป็นการประเมินผล โดยนักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล การเรียนการสอน โดยการรวบรวมตัวอย่างผลงานของนักเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นศักยภาพ ความสามารถ ทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้างแฟ้มสะสมผลงานเป็นหลักฐานแสดงที่สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่น ความก้าวหน้า และความสำเร็จของนักเรียนในรายวิชาใดรายวิชาหนึ่ง หรืออาจจะมากกว่าและเป็นระบบ ก่อให้เกิดการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนได้เต็มที่ตามที่ตนเองต้องการและเป็นอิสระ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, หน้า 31)

การประเมินโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน แบบทดสอบต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนโดยทั่วไปใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและวิธีการที่ใช้มาแต่เดิม ซึ่งปัจจุบันก็ยังมีการใช้กันอยู่ทั้งในรูปแบบของข้อทดสอบแบบปรนัยและอัตนัยตามความเหมาะสม โดยขึ้นอยู่กับดุลพินิจของครูและจุดมุ่งหมายของการประเมินเป็นสำคัญ สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญ ด้วยเครื่องมือหรือแบบทดสอบที่ได้มาตรฐาน (จันทร์ณี สงวนนาม, 2553, หน้า 157)

จุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผล การวัดผลและประเมินผลการศึกษา เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนตลอดเวลา ซึ่งจุดมุ่งหมายของการวัดผลประเมินผลนั้นไม่ใช่เฉพาะการนำผลการวัดไปตัดสินได้-ตก หรือใครควรจะได้เกรดอะไรเท่านั้น แต่ ภาวดีนา นิลเอสงค์ (2555, หน้า 30) ได้กล่าวว่า การนำผลการวัดและประเมินนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษามีหลายลักษณะ ดังนี้

1. เพื่อค้นและพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียน หมายถึง การวัดและประเมินผลเพื่อดูว่านักเรียนบกพร่องหรือไม่เข้าใจในเรื่องใด-ตอนใด แล้วครูพยายามให้นักเรียนเกิดความรู้มีความเจริญงอกงามตามศักยภาพของตนเอง จุดมุ่งหมายข้อนี้สำคัญมาก หรืออีกกล่าวได้ว่าปรัชญาการวัดผลการศึกษา

2. เพื่อจัดตำแหน่ง (Placement) การวัดผลและประเมินผลวิธีนี้เพื่อเปรียบเทียบตนเองกับคนอื่น ๆ โดยอาศัยกลุ่มเป็นเกณฑ์ว่าใครเด่น-ด้อย ใครได้อันดับที่ 1 ใครสอบได้-ตก หรือใครควรได้เกรดอะไร เป็นต้น การวัดผลและประเมินผลวิธีนี้เหมาะสำหรับการตัดสินผลการเรียนแบบอิงกลุ่ม และการคัดเลือกคนเข้าทำงาน

3. เพื่อวินิจฉัย (Diagnostic) เป็นการวัดผลและประเมินผลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาความบกพร่องของผู้เรียนว่าวิชาที่เรียนนั้นมีจุดบกพร่องตอนใด เพื่อที่จะได้นำไปปรับปรุงแก้ไขซ่อมเสริมส่วนที่ขาดหายไปให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งในกระบวนการเรียนการสอนเรียกว่าการวัดผลย่อย (Formative Measurement)

4. เพื่อเปรียบเทียบ (Assessment) เป็นการวัดผลและประเมินผลเพื่อเปรียบเทียบตนหรือเพื่อดูความงอกงามของเด็กแต่ละคนในช่วงเวลาที่ต่างกัน ว่าเจริญงอกงามเพิ่มขึ้นกว่าเดิมมากน้อยเพียงใด เช่น การเปรียบเทียบผลก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test)

5. เพื่อพยากรณ์ (Prediction) เป็นการวัดผลและประเมินผลเพื่อทำนายอนาคตต่อไปว่าจะเป็นอย่างไร นั่นคือเมื่อเด็กคนหนึ่งสอบแล้วสามารถรู้อนาคตได้เลยว่า ถ้าการเรียนของเด็กอยู่ในลักษณะนี้ต่อไปแล้วการเรียนจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในเรื่องของการแนะแนวการศึกษาว่านักเรียนควรเรียนสาขาใด หรืออาชีพใดจึงจะเรียนได้สำเร็จ แบบทดสอบที่ใช้วัดจุดมุ่งหมายในข้อนี้ ได้แก่ แบบทดสอบวัดความถนัด (Aptitude Test) แบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญา (Intelligence Test) เป็นต้น

6. เพื่อประเมินผล (Evaluation) เป็นการนำผลที่ได้จากการวัดไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อดัดแปลงสรุปให้คุณค่าของการศึกษา หลักสูตร หรือ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลว่าเหมาะสมหรือไม่ และการปรับปรุงแก้ไขอย่างไร

สุมณจิร ณิชมะ (2554, หน้า 51) ได้กล่าวว่า การประเมินเป็นกระบวนการสำคัญที่มีส่วนเสริมสร้างความสำเร็จให้กับผู้เรียนและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยวิธีการประเมินให้เหมาะสมสามารถแบ่งได้ 4 วิธี ดังนี้

1. การใช้แบบสอบถามคำตอบมีตัวเลือก (Selected Responses) แบบสอบถามแบบนี้มีลักษณะเป็นคำถามที่มีหลากหลายให้ผู้เรียนเลือกคำตอบที่ดีที่สุด ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ คือจำนวนหรืออัตราส่วนของคำถามและคำตอบที่ถูกต้อง

2. การใช้แบบทดสอบแบบอัตนัย (Essay) แบบทดสอบอาจเป็นคำถาม การให้อธิบายวิธีการแก้ปัญหา การเปรียบเทียบเหตุการณ์ หรือการตีความข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ผู้เรียนจะต้องรวบรวมข้อมูลแล้วเขียนเป็นคำตอบที่แสดงมโนทัศน์ของเรื่องนั้น ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ คือ จำนวนคะแนนที่ได้จากคะแนนเต็ม

3. การแสดงพฤติกรรม (Performance) ผู้เรียนทำ กิจกรรมที่กำหนด โดยมีครูคอยสังเกต กระบวนการ ใช้ทักษะต่าง ๆ หรือประเมินจากผลผลิตที่สะท้อนให้เห็นว่า ผู้เรียนมีทักษะในการผลิต อย่างมีคุณภาพ เช่น รายงาน นิทรรศการทางวิทยาศาสตร์ หรืองานประดิษฐ์ตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ คือ การจัดระดับ (Rating) คุณภาพของพฤติกรรมหรือผลผลิต

4. การสื่อความหมายระหว่างครูและนักเรียน (Personal Communication) ครูอาจใช้วิธี ถามคำถาม ระหว่างสอน สัมภาษณ์ สนทนา ประชุม ฟังการอภิปรายของผู้เรียน หรือสอบปากเปล่า ผลของการประเมินจะเกิดประโยชน์เมื่อการประเมินผลมีคุณภาพสูง คุณภาพหมายถึงดังต่อไปนี้

4.1) สิ่งที่ประเมินชัดเจน 4.2) วิธีการเหมาะสม 4.3) การเป็นตัวแทนและอ้างอิงได้ 4.4) มีความเที่ยงตรงปราศจากอคติและการบิดเบือน

บุญเลี้ยง ทุมทอง (2556, หน้า 352) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนการประเมินตามสภาพจริง มีขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการประเมิน ต้องสอดคล้องกับสาระมาตรฐาน จุดประสงค์การเรียนรู้ และสะท้อนพัฒนาการด้วย
2. กำหนดขอบเขตในการประเมิน ต้องพิจารณาเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน เช่น ความรู้ ทักษะและกระบวนการ ความรู้สึก คุณลักษณะ
3. กำหนดผู้ประเมิน โดยพิจารณาผู้ประเมินว่าจะมีใครบ้าง เช่น นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนนักเรียน ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง หรือผู้เกี่ยวข้อง
4. เลือกใช้เทคนิค และเครื่องมือในการประเมิน ควรมีความหลากหลาย และเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ วิธีการประเมิน เช่น การทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกพฤติกรรม แบบสำรวจความคิดเห็น แบบสอบถาม
5. กำหนดเวลา และสถานที่ที่จะประเมิน เช่น ประเมินระหว่างนักเรียนทำกิจกรรม ระหว่างทำงานกลุ่ม โครงการ วันใดวันหนึ่งของสัปดาห์ เวลาว่าง/ พักกลางวัน
6. วิเคราะห์ผลและวิธีการจัดการข้อมูลประเมิน เป็นการนำข้อมูลการประเมินมาวิเคราะห์ โดยกำหนดสิ่งที่วิเคราะห์ เช่น กระบวนการทำงาน เอกสารงานแฟ้มสะสมงาน
7. กำหนดเกณฑ์ในการประเมิน เป็นการกำหนดรายละเอียดในการให้คะแนนผลงานว่า ผู้เรียนทำอะไรได้สำเร็จหรือว่ามีระดับความสำเร็จในระดับใด คือมีผลงานเป็นอย่างไร การให้คะแนน อาจจะเป็นภาพรวม หรือแยกเป็นรายได้ ให้สอดคล้องกับงานและจุดประสงค์การเรียนรู้ วัดผลประเมินผล การเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงและการนำผลที่ได้จากการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน (มยุรี ถิ่นวัลย์, 2553, หน้า 88) และยังเป็นการตรวจสอบความรู้ พื้นฐานเดิมของผู้เรียน และนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ

ศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน อีกทั้งการประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียน ว่ามีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดหรือไม่ รวมถึงการประเมินผล หลังเรียน เพื่อตรวจสอบความสำเร็จของผู้เรียนตามมาตรฐานตัวชี้วัด และนำผลการประเมินมา เป็นข้อมูลในการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา กระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน (อรัญญา ไชยวงศ์, 2555, หน้า 82) นอกจากนี้การนำผลการทดสอบในชั้นเรียนมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของครู แล้วสามารถนำข้อมูลป้อนกลับให้นักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาทางการเรียนย่อมส่งผล ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น (นันทิกา นาคลยา, 2546, หน้า 106) สอดคล้องกับ แก่นจันทร์ ทองศรี (2551, หน้า 119) ได้ศึกษา การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยประยุกต์เทคนิคการประเมินในชั้นเรียนตามแนวคิดของแองเจโล และครอส ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาเคมี ที่มีการสอดแทรก เทคนิคการประเมินในชั้นเรียนตามแนวคิดของแองเจโลและครอส พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสูงตามเกณฑ์ที่กำหนด การคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับดี และสูงกว่าก่อนได้รับการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

จากการลักษณะการประเมินผลข้างต้น สรุปได้ว่า การประเมินผล หมายถึง การตรวจวัด ความรู้ทักษะและทัศนคติที่เกิดขึ้นภายหลังการสอน การวัดผลงานที่เป็นองค์รวมของการเรียนรู้ ทั้งหมดของนักเรียน และเพื่อจัดตำแหน่ง วินิจฉัย และเปรียบเทียบนักเรียน ลักษณะเป็นการประเมินผล จากสภาพจริง การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน การประเมินโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน โดยมี กระบวนการดังนี้ การวิเคราะห์และกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย การกำหนดขอบเขตความรู้ ที่นักเรียนได้รับจากการเรียนการสอนที่จะใช้ประเมิน การเลือกใช้เทคนิคประกอบประเมิน การวิเคราะห์ผลและวิธีการจัดการข้อมูลประเมิน การกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน

การนิเทศการสอนกับผลการทดสอบการศึกษาในระดับชาติขั้นพื้นฐาน

ความหมายของการนิเทศ

การนิเทศเป็นงานที่มีความสำคัญงานหนึ่งของการจัดการบริหารสถานศึกษาในการพัฒนา การศึกษาให้มีผลการทดสอบการศึกษาในระดับชาติขั้นพื้นฐานสูง ก็ต้องมีกรนิเทศเป็นหลักของการจัด กิจกรรมบริหารสถานศึกษา ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้ การนิเทศการสอนก็คือ ความพยายามในการใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือมาตรฐานที่กำหนด (พิชัย เสงี่ยมจิตต์, 2542, หน้า 40) ซึ่งสอดคล้องกับ ชาญชัย อาจินสมาจาร (ม.ป.ป., หน้า 21-22) ได้กล่าวว่า การนิเทศ การศึกษา คือ 1) กระบวนการบริหาร ทางวิชาการที่เต็มไปด้วย ความคิดสร้างสรรค์และไม่หยุดนิ่ง 2) การให้ลักษณะการเป็นผู้นำพร้อม

ด้วยความรู้และทักษะเป็นอย่างดี 3) การส่งเสริมให้เกิดภาวะการร่วมมือทางการศึกษาในบรรยากาศของความเป็นกันเอง 4) การให้ความร่วมมือ การชี้แนะและการแนะแนวต่อกิจกรรมของครู 5) การกระตุ้นความเจริญเติบโตที่สม่เสมอของครู และพัฒนาการของนักเรียน 6) การปรับปรุงการสอนและสถานการณ์และกระบวนการทางการเรียนการสอน 7) การช่วยเหลือให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในเป้าหมาย และจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่เหมาะสม ในส่วนที่ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงเงื่อนไขการเรียนรู้และความเจริญงอกงามของผู้เรียนโดยมุ่งให้ผู้สอนได้ปรับปรุงวิธีการสอนและจัดกิจกรรมอื่นควบคู่ไปด้วย (สันติ บุญภิรมย์, 2552, หน้า 204) กระบวนการจัดการบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจะจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548, หน้า 15-16) ซึ่งสอดคล้องกับ สุวรรณ ไซตีสูกานต์ (2547, หน้า 6) ได้กล่าวว่า การนิเทศ หมายถึง การให้คำแนะนำ การสนับสนุน การช่วยเหลือ และติดตามการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ นอกจากนี้ ภควัด เทศน์ธรรม (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษายกย่องกับการความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการนิเทศภายในสถานศึกษากับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ที่เกิดจากการทำแบบทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ใน 5 รายวิชา ได้แก่ วิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา และวิชาภาษาอังกฤษ ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย ที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาครูผู้สอน และแบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของผู้เรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เกิดจากการทำแบบทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการนิเทศภายในสถานศึกษากับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เกิดจากการทำแบบทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ใน 5 กลุ่มสาระ วิชาหลักโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวก แสดงว่าการนิเทศภายในสถานศึกษามีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และสอดคล้องกับ สุพิชญาย์ แสงลี (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศการสอนแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ เพื่อเพิ่มผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แผนการนิเทศ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและประเด็นสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานเรียนวิชา

คณิตศาสตร์ ด้านการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ของโรงเรียนวัดห้วยพระมีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นจากการสอนของครูที่ได้รับการนิเทศและการปฏิบัติตนกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ ดังนั้นการนิเทศการสอน หมายถึง การนิเทศการสอนเป็นกิจกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะให้คำแนะนำ การสนับสนุน การช่วยเหลือ และติดตามการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน เพื่อการจัดการเรียนการสอนส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานตรงตามความมุ่งหวังของสถานศึกษา และประเทศชาติ

ความมุ่งหมายของการนิเทศการสอน การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพัฒนาครู และผู้บริหารให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อพัฒนาประสานสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (อโนชา ผสมทรัพย์, 2548, หน้า 46) ดังที่มื่อนักการศึกษากล่าวไว้ดังนี้

บริกส์ และจัสแมน (Briggs & Justman, 1952, หน้า 5-19) ได้สรุปความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ 4 ด้านสำคัญ ดังนี้ 1) เพื่อการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ (Professional Development) 2) เพื่อการส่งเสริมความเจริญงอกงามให้แก่ครู (Aid Teacher's Growth) 3) เพื่อการปรับปรุงการสอนของครู (Improvement of Teaching) 4) เพื่อการส่งเสริมแนะนำครูและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน (Guiding Staff and Community Relation)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 20) ความมุ่งหมายของการนิเทศการสอน เป็นการมุ่งปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งมีดังนี้

1. เพื่อพัฒนาวิชาชีพครู

1.1 การนิเทศการสอนให้ข้อมูลแก่ครูในด้านการสอน เพื่อครูจะได้ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนของตน

1.2 การนิเทศการสอนช่วยให้ครูได้พัฒนาความรู้ความสามารถในด้านการสอน

1.3 การนิเทศการสอนช่วยส่งเสริม และพัฒนาวิชาชีพการสอนของครู

2. เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

2.1 เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อคุณภาพของนักเรียน

2.2 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพงานวิชาการในโรงเรียน

3. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน

4. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 205) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามีส่วนช่วยเสริมสร้างซึ่งกันและกัน โดยมีความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อให้ครูพัฒนางานการสอนของตนเอง เนื่องจากผู้สอนเป็นบุคคลที่สำคัญในการจัดการศึกษา ดังนั้นผู้สอนจึงพยายามเปลี่ยนวิธีการสอนซึ่งเป็นงานหลักในหน้าที่ของผู้สอน
2. เพื่อส่งเสริมขวัญคณะครูให้อยู่ในสภาพที่ดีและเข้มแข็ง เนื่องด้วยงานการสอนเป็นภารกิจที่หนักกว่าหลาย ๆ งาน เป็นการมุ่งพัฒนาคน ดังนั้นจึงต้องมีการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน ให้อยู่ในสภาพที่ครบถ้วนสมบูรณ์
3. เพื่อช่วยครูบรรจุแต่งตั้งใหม่ เนื่องจากการสอนในสถานศึกษาเป็นประสบการณ์ตรง อาจจะทำให้ครูที่บรรจุใหม่ไม่เข้าใจงานของสถานศึกษา
4. เพื่อช่วยให้ครูเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการศึกษาอย่างแท้จริง โดยเฉพาะมุ่งหน้าในส่วนที่เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาและผู้สอน ได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างสมบูรณ์
5. เพื่อช่วยเสริมสร้างครูให้มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำ ด้วยการมุ่งเน้นให้ครูมีความรู้ดีในวิชาที่ตนทำการสอน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะในวิชาการอื่น ๆ มาสนับสนุนวิชาที่ทำการสอนอยู่
6. เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้แก่ผู้สอน เนื่องจากการปฏิบัติงานของผู้สอนในโรงเรียนบางครั้งอาจจะพบปัญหา ทั้งในด้านงานวิชาการ ชุมชน กิจกรรม และอื่น ๆ ในบางครั้งผู้นิเทศการศึกษาอาจจะช่วยแก้ปัญหา ส่วนตัวของผู้สอนด้วยก็ได้

จากความมุ่งหมายของการนิเทศการสอนข้างต้น สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอน หมายถึง การนิเทศการสอนเพื่อช่วยให้ครูได้พัฒนาความรู้ความสามารถในด้านการสอน เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพงานวิชาการในโรงเรียน เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน

หลักการนิเทศการสอน หลักการนิเทศการสอน มีหลักในการช่วยเหลือ แนะนำ เสริมสร้าง และสร้างสรรค์ให้ผู้ให้ได้รับการนิเทศสามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาการจัดการเรียนการสอน พัฒนาโรงเรียนเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี การนิเทศการศึกษาจึงเป็นวิธีการที่สำคัญและจำเป็นในการจัดการศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคต (อโนชา ผสมทรัพย์, 2548, หน้า 48) ดังที่ได้มีนักการศึกษากล่าวไว้ดังนี้

ชาญชัย อจินสมจาร (ม.ป.ป, หน้า 33-47) ได้กล่าวว่า หลักการนิเทศการศึกษาที่ดีมีดังนี้

1. นิเทศการศึกษาจะต้องสัมพันธ์กับการบริหาร นั่นก็คือ การสร้างสรรค์สภาพที่เหมาะสมสำหรับกระบวนการศึกษาและคงไว้ซึ่งระดับความมีประสิทธิภาพของสิ่งดังกล่าวในกระบวนการทั้งสองนี้ จะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้ การบริหารก่อให้เกิดสภาพการเรียนการสอนและกรนิเทศการศึกษาในสถานการณ์ดังกล่าวแล้วประเมินผลดีผลเสีย

2. การนิเทศการศึกษาควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญา หมายความว่า นโยบาย แผน ค่านิยม และความหมายของการนิเทศการศึกษาควรถูกกำหนดโดยแนวทางของปรัชญาหรือวิถีชีวิต ในสังคม คุณประโยชน์ของปรัชญาที่มีต่อการนิเทศการศึกษาจึงตั้งอยู่บนขอบข่ายของค่านิยมและ วัฒนธรรมของสังคม

3. การนิเทศการศึกษาควรเป็นวิทยาศาสตร์ กิจกรรม แผน วิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ควร ตั้งอยู่บนเจตคติ และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การนิเทศการศึกษาควรเน้นในเรื่องการทดลอง สังเกต การวินิจฉัย และความเชื่อถือได้

4. การนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย การนิเทศการศึกษาในสมัยใหม่ควรเคารพ ในตัวของแต่ละบุคคลและบุคลิกภาพของนักเรียนตลอดจนครูและเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาอื่น ๆ และยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลของเขาทั้งหลาย

ปริยาพร อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 21) ได้กล่าวว่าหลักการนิเทศการสอน มีเป้าหมายหลักย่อย อยู่ที่คุณภาพของผู้เรียน การนิเทศการสอน จึงต้องผ่านครูและบุคลากรอื่นทางการศึกษาเพื่อจะไปสู่ นักเรียน หลักการนิเทศการสอนจึงมุ่งที่ครู เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น หลักการนิเทศการสอนก็คือพฤติกรรมของครูมีผลต่อพฤติกรรมนักเรียน หากครู ได้แสดงถึงความรู้ ความสามารถ และมีพฤติกรรมการสอนที่เหมาะสมแล้ว คุณภาพของนักเรียนก็จะดีควบคู่ไปด้วย ไวส์ (Wiles, 1991, pp. 35-36) ได้กล่าวถึง หลักการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้ 1) ต้องให้ความสำคัญกับครูทุกคน กระทำให้เห็นว่าต้องการความช่วยเหลือจากเขา 2) มีการชี้ให้เห็นว่าแผนงาน โครงการต่าง ๆ จะสำเร็จลงได้จะต้องเกิดจากการทำงานเป็นทีม 3) การพยายามหาโอกาส พบปะสังสรรค์กันและทำตัวเป็นกันเองกับครูโดยสม่ำเสมอ 4) การเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น และส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 5) ต้องทำตัวเป็นมิตรกับบุคคลทั่วไป 6) ปรึกษาหารือกับ หน่วยงานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น 7) พิจารณาสภาพที่เป็นปัญหาของสมาชิก อาจซักถาม หรือให้คณะครูเสนอปัญหาที่อยู่ในความสนใจร่วมกัน 8) ทำตัวให้เป็นที่ยอมรับกระตือรือร้นมีชีวิตชีวา เพื่อสร้างบรรยากาศในการทำงานกับหมู่คณะ 9) เป็นผู้นำในการประสานงาน และช่วยเหลือทางวิชาการ 10) จงฟังมากกว่าพูด 11) การปฏิบัติงานเริ่มด้วยปัญหา ของสมาชิก 12) วางแผนการปฏิบัติงานของ หมู่คณะไว้เสมอ 13) ตำแหน่งที่ไม่ทำให้ศึกษานิเทศก์ต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และอุปสรรค ด้านหมู่คณะในเรื่องความเป็นมิตรไมตรี 14) ส่งเสริมความสามารถในด้านต่าง ๆ ของครูอาวุโส ให้เกิดประโยชน์ในการนิเทศมากที่สุด 15) ตัดสินใจแน่วแน่ทนต่อเหตุการณ์ 16) สำรวจและปรับปรุง ตนเองอยู่เสมอ 17) เอาใจใส่ต่อสวัสดิภาพของสมาชิก 18) มีความรับผิดชอบ และปลูกฝังความ รับผิดชอบแก่หมู่คณะ

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 208-209) ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา มีหลักในการดำเนินงาน ดังนี้

1. หลักการนิเทศการศึกษาควรดำเนินการให้สัมพันธ์กับการบริหารการศึกษา หมายความว่า การจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายนั้นต้องให้การบริหารเข้าไปเป็นกลไกในการดำเนินการ
2. หลักการนิเทศการศึกษาควรตั้งบนพื้นฐานของปรัชญา หมายความว่า ปรัชญา (Philosophy) เป็นความเชื่อ (Belief) หรือ เจตคติ (Attitude) ของคน เกี่ยวกับวิถีชีวิตในสังคม ซึ่งบุคคลในสังคมนั้น มีจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ในการดำเนินชีวิตในชุมชน เพื่อความผาสุกร่วมกัน
3. หลักการนิเทศการศึกษาควรเป็นวิทยาศาสตร์ หมายความว่า ทุกอย่างที่โรงเรียนต้องชัดเจนไปโรงใส่
4. หลักการนิเทศการศึกษาควรเป็นประชาธิปไตย หมายความว่า เน้นตามหลักประชาธิปไตย ในสามประการด้วยกัน คือ หลักปัญญารธรรม หลักการวธรรม และหลักสามัคคีธรรม เป็นการแสดงให้เห็นว่าการนิเทศการศึกษาเป็นเรื่องของศาสตร์ชั้นสูง
5. หลักการนิเทศควรเป็นการสร้างสรรค์ หมายความว่า ผู้นิเทศจะต้องมีความคิดที่แปลกใหม่ อยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของโรงเรียน
6. หลักการนิเทศการศึกษาศรส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า หมายความว่า เป็นความจริงก้าวหน้าทั้งผู้เรียนและผู้สอน

จากหลักการนิเทศการสอนข้างต้น สรุปได้ว่า หลักการนิเทศการสอนเป็นเทคนิคการนิเทศ ที่มีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพนักเรียน การนิเทศการสอนจึงต้องผ่านครูและบุคลากรอื่นทางการศึกษา เพื่อไปสู่นักเรียน หลักการนิเทศจึงมุ่งไปที่ครูเพื่อให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนโดยให้เกิดผลต่อการศึกษานักเรียนให้มีคุณภาพสูงสุด

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศการสอน ในการดำเนินการนิเทศการสอน ภายในสถานศึกษานั้นของผู้บริหารนั้น ได้มีนักการศึกษากล่าวไว้ดังนี้

ลูซิโอ และเมซิล (Lucio & Mencil, 1969, pp. 23-25 อ้างถึงใน อรพวงษ์ อาษาเอื้อ, 2546, หน้า 18) ได้กำหนดหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการนิเทศการสอนไว้ดังนี้ คือ

1. มีหน้าที่วางแผนร่วมกันครูเป็นรายบุคคลและเป็นหมู่คณะ ในการกำหนดนโยบาย และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา
2. มีหน้าที่ในการบริหาร โดยวินิจฉัยสั่งการ ประสานงานและกำหนดแนวทาง
3. มีหน้าที่นิเทศการสอน โดยการให้คำปรึกษาหารือเป็นรายบุคคลและเป็นหมู่คณะ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการสอน

4. มีหน้าที่พัฒนาหลักสูตร โดยมีส่วนร่วมโดยตรงในการกำหนดจุดมุ่งหมาย เลือกเนื้อหาวิชา สร้างคู่มือและคัดเลือกอุปกรณ์การสอน
5. มีหน้าที่สาธิตการสอน เป็นผู้จัดให้มีการสาธิตการสอนด้วยตนเอง ในเรื่องเกี่ยวกับวิธีการสอน และการใช้อุปกรณ์การสอน รวมทั้งช่วยเหลือด้านอื่น ๆ แก่ครูผู้สอนในชั้นเรียน
6. ทำการวิจัยอย่างมีระเบียบแบบแผน เช่น การสำรวจ การทดลองและศึกษา ค้นคว้า แนวคิดต่าง ๆ ที่ดี เพื่อเผยแพร่ให้ครูนำไปใช้ในชั้นเรียน

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 67) ได้กล่าวว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา กับการนิเทศการสอน ไว้ดังนี้

1. บทบาทในการพัฒนาหลักสูตร มีกระบวนการดังนี้ วางแผนปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ประเมินความเหมาะสมและคุณภาพของโครงการพัฒนาหลักสูตร อำนวยการให้เป็นตามนโยบาย และปรัชญาของการศึกษาหลักสูตร อำนวยการในการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในหลักสูตร ใช้ข้อมูลจากการวิจัยและส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียน ประสานงานกับบุคคลอื่น ในการจัดการเรียนการสอนพิเศษ ทำงานร่วมกับครูนิเทศในการใช้หลักสูตร อำนวยความสะดวกในเรื่องเวลาและอุปกรณ์ที่ใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร ช่วยเหลือครู โดยใช้เทคนิคการแนะนำ และที่ปรึกษาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร จัดองค์การ และอำนวยการ โครงการที่เกี่ยวกับการจัดบริการทางการศึกษาที่จัดขึ้นเป็นพิเศษ แนะนำเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ให้ชุมชนเข้าใจ และส่งเสริมการติดต่อในโรงเรียนในระดับเดียวกัน

2. บทบาทในการเป็นผู้นำการเรียนการสอน มีกระบวนการดังนี้ เปิดโอกาสให้ครูรู้จัก ปัญหา ความต้องการและพฤติกรรมของนักเรียนที่สอนเป็นอย่างดี ช่วยให้นักเรียนได้รับความเสมอภาคทุกคน จัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา ส่งเสริมให้นักเรียน ดำรงชีวิตร่วมกับเพื่อนในหมู่คณะ ได้อย่างมีความอบอุ่นและมีความสุข เปิดโอกาสให้เกิดการฝึกฝน การอยู่ร่วมกันของนักเรียนในระบอบประชาธิปไตยอย่างมากที่สุด จะต้องช่วยให้เกิดบูรณาการ ประสพการณ์ ทั้งมวลของเด็ก กระตุ้นให้ครู ได้ให้ความสนใจกับการพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ส่งเสริมสมรรถภาพในการสอนของครูให้ดียิ่งขึ้น

3. บทบาทในการเป็นผู้ประเมินผลการสอน มีกระบวนการนำผลการประเมินไปใช้ ดังนี้

- 3.1 เมื่อวิเคราะห์สรุปผลแล้ว ควรแจ้งให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทราบ เช่น ฝ่ายวิชาการ โดยเฉพาะการประเมินผลจากผู้สอนเพราะเน้นการเกี่ยวข้องโดยตรง
- 3.2 การพิจารณาผลการประเมินผล ควรจะได้พิจารณาร่วมกันหลายฝ่าย ไม่ควรพิจารณาจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้ผู้อื่นร่วมพิจารณา ฝ่ายนิเทศควรจะได้ประเมินทั้งในลักษณะกว้างและเฉพาะ
- 3.3 การพิจารณาผลการประเมิน ควรกระทำด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ผู้นิเทศ ควรใช้ข้อมูลอื่นประกอบด้วย

3.4 ข้อมูลการประเมินผลลักษณะหนึ่ง ก็เพื่อประโยชน์ในแง่การปรับปรุงบริการสอน ก็ควรจะใช้ในด้านนั้น

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 224-225) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารการศึกษาจึงต้องมีบทบาท เกี่ยวกับการนิเทศ ดังนี้

1. บทบาทในด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่จัดความขัดแย้งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสถานศึกษาให้หมดไป พยายามสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นภายในกลุ่มเสริมสร้าง ความเป็นเอกภาพ
 2. บทบาทในฐานะผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาความเป็นผู้นำให้เกิดขึ้น แก่เพื่อนร่วมงาน ช่วยให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบ การตัดสินใจร่วมกับการใช้อำนาจ
 3. บทบาทในการจัดและดำเนินงานในหน่วยงาน ผู้บริหารถือว่าการพัฒนาการจัด องค์กรในสถานศึกษาช่วยให้การดำเนินงานของคณะกรรมการและฝ่ายต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างมี ประสิทธิภาพ
 4. บทบาทในการคัดเลือกและการใช้บุคลากร เป็นความสามารถของผู้บริหารที่จะต้อง ศึกษาข้อมูลบุคคลที่ได้จากการพิจารณาสรรหาบุคคลใหม่ให้ตรงกับความสามารถของเขา
 5. บทบาทในการสร้างขวัญและกำลังใจของครู ช่วยให้เกิดความพึงพอใจในงานอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ให้ครูมีส่วนร่วมในการวางโครงการ ให้เขาสนใจในความสามารถ ของตนเอง
 6. บทบาทในการพัฒนาบุคลากร จัดให้มีการบรรยายเสริมความรู้อบรม สัมมนาหรือ ประชุมเชิงปฏิบัติการในสถานศึกษา ส่งเข้ารับการฝึกอบรมสัมมนาภายนอกสถานศึกษา
- จากบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศการสอนข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาท ผู้บริหารสถานศึกษากับการนิเทศการสอน ผู้บริหารต้องมีหน้าที่ในการนิเทศการสอน เป็นรายบุคคล และรายกลุ่มเนื่องจากการนิเทศการสอนเป็นงานที่เน้นไปปรับปรุงให้คณะผู้สอนได้ทำการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ สาธิตการสอน การประเมินผลการสอน วางแผนปรับปรุง พัฒนาหลักสูตร จกกระบวนการนิเทศการสอนในสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา ร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือ การช่วยเหลือ แนะนำให้คำปรึกษาและ เปลี่ยนเรียนรู้ให้ครูในสถานศึกษาได้เกิดการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรม การเรียน การสอน (ภควัต เทศน์ธรรม, 2552, หน้า 20) ดังนั้นการนิเทศการสอนควรมีการดำเนินการดังนี้

การนิเทศชั้นเรียน

ปรียาพร วงศ์นุตรโรจน์ (2548, หน้า 89) ได้กล่าวว่า การเยี่ยมชั้นเรียน หมายถึง การไปศึกษา และการสังเกตการสอนในชั้นเรียนอื่น อาจจะจัดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อไปเยี่ยมชั้นเรียนของครูที่มี

ความสามารถในการสอน มีความสามารถในการนำสื่อการสอนมาใช้ รวมทั้งเทคนิควิธีในการฝึกทักษะปฏิบัติคล้ายกับการสาธิตการสอน แต่เป็นสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ครูที่สอนอยู่ในชั้นเรียนนั้นก็จะแสดงบันทึกการสอน วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอน แบบทดสอบในงานต่าง ๆ ให้ผู้ที่ไปเยี่ยมชั้นเรียนได้ชมด้วย การเยี่ยมชั้นเรียนควรมีการตั้งจุดมุ่งหมายในการเยี่ยมชมชั้นเรียนนั้น ว่าต้องการจะได้รับความรู้ในเรื่องใด การไปเยี่ยมชั้นเรียนโดยไม่มีจุดมุ่งหมาย จะไม่ได้รับผลจากกิจกรรมนี้ ซึ่งในการเยี่ยมชั้นเรียนเป็นการติดตามผลของการวางแผนการสอน จุดที่จะให้ความสนใจ ก็คือ พัฒนาการของบทเรียน การใช้ตัวครูหรือจุดอ่อนของครูไม่ เพราะมันเป็นผลต่อความเจริญงอกงาม และการปรับปรุงตัวครู (ชาอุชัย อาจินสมาจาร, ม.ป.ป., หน้า 63)

สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ (2546, หน้า 120) ได้กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการเยี่ยมชั้นเรียนคือ เพื่อสำรวจความต้องการของครูที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน และการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ศึกษาปัญหาของครูในขณะการจัดการเรียนการสอน ให้คำแนะนำครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และประเมินผลการสอนของครู และปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ชั้นเรียน แสงสว่างในชั้นเรียน การระบายของอากาศ การจัดที่นั่ง การตกแต่งอุปกรณ์และทรัพยากรที่ใช้ ส่วนสิ่งแวดล้อมทางสังคมในการเยี่ยมชั้นเรียนสังเกตว่าเด็กสามารถวางแผนและร่วมมือทำงานกันหรือไม่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันหรือไม่ นอกจากความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กก็ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญเช่นเดียวกัน ครูส่งเสริมความอิสระหรือไม่ เด็กทำงานด้วยความรู้สึกมั่นคงหรือด้วยความเครียด เด็กได้รับความเห็นใจหรือไม่ (ชาอุชัย อาจินสมาจาร, ม.ป.ป., หน้า 65)

สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ (2546, หน้า 121) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนการเยี่ยมชั้นเรียน มีขั้นตอนดังนี้

1. ก่อนการเยี่ยมชั้นเรียน ผู้นิเทศต้องตกลงกับครูเพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการเยี่ยมในครั้งนั้น ๆ ใช้รูปแบบการนิเทศแบบคลินิกมาผสมผสาน ให้เหมาะสมกับครู
2. ขณะเยี่ยมชั้นเรียน ผู้นิเทศต้องตรงเวลา เข้าชั้นเรียนอย่างเงียบ ๆ ให้ความเป็นกันเองกับครูนั้นในที่เหมาะสม และอาจมีการจดบันทึกหรืออื่น ๆ ตามที่ได้ตกลงกับครู
3. หลังการเยี่ยมชั้นเรียน ผู้นิเทศต้องวิเคราะห์ผลการเยี่ยมชั้นเรียนให้เรียบร้อยก่อนที่จะพบปะกับครูตามที่ตั้งใจหมายไว้

การให้ครูมีส่วนร่วมจัดทำแผนงานนิเทศภายในโรงเรียน เยี่ยมชั้นเรียนเพื่อรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะ ประชุมเพื่อชี้แจงสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในระหว่างผู้บริหารและครู และหาหนังสือหรือเอกสารในการนิเทศเพื่อปรับปรุงการนิเทศให้มีมาตรฐานย่อมส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ศิริพรรณ จินดาทอง, 2540, หน้า 56) ซึ่งสอดคล้อง

กับ สุนทรี ไพรสวรรณ (2541, หน้า 89) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า งานนิเทศการศึกษายังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แสดงให้เห็นว่า หากพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนอยู่ในระดับมาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก็จะมากตามไปด้วย

จากกระบวนการนิเทศชั้นเรียนข้างต้น สรุปได้ว่า การนิเทศชั้นเรียน หมายถึง วิธีการนิเทศ และพัฒนาการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการสังเกตการณ์สอนในชั้นเรียน การทดลองในชั้นเรียน การปรึกษาหารือ การเยี่ยมชั้นเรียนอื่น ปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพชั้นเรียน แสงสว่างในชั้นเรียน การระบายของอากาศ การจัดที่นั่ง การตกแต่งอุปกรณ์และทรัพยากรที่ใช้ ส่วนสิ่งแวดล้อมทางสังคม การเลือกวัสดุอุปกรณ์การสอน และการประเมินผลตนเอง โดยมีกระบวนการเยี่ยมชั้นเรียน ดังนี้ ผู้นิเทศต้องตกลงกับครูเพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการเยี่ยมในครั้งนั้น ๆ ผู้นิเทศ เข้าชั้นเรียน อย่างเงียบ ๆ ให้ความเป็นกันเองกับครูในห้องที่เหมาะสม และอาจมีการจดบันทึกหรืออื่น ๆ ตามที่ได้ตกลงกับครู วิเคราะห์ผลการเยี่ยมชั้นเรียนให้เรียบร้อยก่อนที่จะพบปะกับครูตามนัดหมายไว้

การนิเทศการสอน

สุวรรณ ชาติสุกานต์ (2547, หน้า 139) ได้กล่าวว่า การสังเกตการสอน คือ เป็นการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู และบันทึกข้อมูลทั้งหลายด้วยเครื่องมือการบันทึกที่น่าเชื่อถือ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 89) ได้กล่าวว่า การสังเกตการสอนอย่างมีระบบเพื่อจะเป็นแนวทางในการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครูอาจารย์ และช่วยแก้ไขปรับปรุงการสอนในชั้นเรียนให้ดีขึ้น การสังเกตการสอนเป็นกระบวนการใกล้เคียงกับการเยี่ยมชั้นเรียน แต่มีความละเอียดกว่าในด้านการประเมินผลการสอนด้วยการเยี่ยมชั้นเรียน ผู้นิเทศจะมีเครื่องมือที่ช่วยการสังเกตในชั้นเรียนอย่างมีระบบ

สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ (2546, หน้า 121) ได้กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการสังเกตการสอน เพื่อให้ครูสามารถปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยศึกษาปัญหาและข้อบกพร่อง รวมทั้งหาวิธีแก้ไขร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548, หน้า 99-100) ได้กล่าวว่า

1. เพื่อที่จะรู้จักผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศ จุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งในการนิเทศการสอนก็คือ การรู้จักครูผู้ถูกนิเทศ ผู้นิเทศ เช่น ครูใหญ่ ศึกษา นิเทศก์ ผู้ได้รับมอบหมายให้ไปนิเทศต้องทราบถึงวิธีการดำเนินเกี่ยวกับการสอน ลักษณะการสอน การนิเทศการสอนเป็นการเรียนรู้เพื่อตัวผู้นิเทศเอง และผู้ถูกนิเทศ

2. การนิเทศการสอนเป็นการได้ข้อมูลพื้นฐาน ในการตัดสินใจเกี่ยวกับครูผู้สอนนิเทศ ข้อมูลเหล่านี้ นอกจากเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน อาจมีผลในด้านการบริหารงาน การมอบหมายงาน
3. ข้อมูลที่เก็บได้อย่างเป็นระบบ ให้ความเชื่อถือที่จะนำไปใช้ในการนิเทศการสอนและบริหารสถานศึกษา

เซอร์จิโอวานี (Sergiovani, 1993, p. 4 อ้างถึงใน สติธิพร นิยมศรีสมศักดิ์, 2546, หน้า 138) ได้กล่าวว่า หากกิจกรรมการนิเทศใด จำเป็นต้องช่วยเหลือครูในด้านพฤติกรรมการสอนแล้ว การนิเทศแบบคลินิก จะมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยรูปแบบการนิเทศแบบคลินิกของ โทแกนซึ่งได้เสนอรูปแบบ (Model) ในการนิเทศแบบคลินิกซึ่งประกอบด้วยกระบวนการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการตามขั้นตอนต่อเนื่องกัน 8 ขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้นิเทศ มีความจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ก่อนการดำเนินการนิเทศ ประกอบด้วย สร้างความเป็นกันเอง ทำให้ครูไม่รู้สึกลัวถูกจับผิดหรือถูกตรวจสอบ เพื่อให้ครูเข้าใจหลักการนิเทศแบบคลินิกและเตรียมตัวครู เข้าสู่กระบวนการนิเทศ
2. วางแผนการสอนร่วมกับครู ครูและผู้นิเทศมีบทบาทร่วมกันประกอบด้วย ครูวางแผนการสอนมาก่อน ผู้นิเทศช่วยเหลือแนะนำเสริมทำความเข้าใจกับแผนการสอน ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และผู้นิเทศต้องยึดหลักการสำคัญ ในการวางแผนการสอนร่วมกับครูคือ การให้กำลังใจและสนับสนุน แผนการสอนของครู ระวังไม่ทำให้คำแนะนำ ทำให้ครูยอมรับเองและมีเวลาเตรียมตัวพอ คาดหวังว่าครูจะดำเนินการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. การวางแผนยุทธวิธีในการสังเกตการสอน เมื่อวางแผนการสอนร่วมกันกับครูแล้ว ขั้นตอนต่อไป ก็วางแผนสังเกตการสอน ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ 3.1) จุดมุ่งหมายในการวางแผนสังเกตการสอน เพื่อเปิดโอกาสให้ครูและผู้นิเทศวางแผนสังเกตการสอนร่วมกัน และเพื่อให้ครูและผู้นิเทศได้แสวงหารูปแบบการสังเกตการสอน 3.2) ระบุหน้าที่ของผู้สังเกตการสอนอย่างชัดเจน 3.3) การที่ครูมีโอกาสมองแผนร่วมกับผู้นิเทศทำให้ครูได้ทบทวนบทเรียน และมีประสบการณ์ทางวิชาชีพมากยิ่งขึ้น 3.4) รายละเอียดที่จะสังเกต ประกอบด้วย สภาพการเรียนรู้ทั่วไป ได้แก่ พฤติกรรมของนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ครูกับนักเรียนและความเหมาะสมของบทเรียน และสังเกตทักษะการสอนของครู ได้แก่ ทักษะการสร้างควมสนใจในการเรียน การกระตุ้นการใช้คำถาม การตอบคำถาม การถ่ายทอดความรู้ การสอนนักเรียนเป็นรายบุคคลทักษะในการใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบ ทักษะในการคิดสร้างสรรค์ ให้บทเรียนน่าสนใจ ทักษะในการปรับบทเรียนตามสภาพแวดล้อม และทักษะการสรุปบทเรียน 3.5) ข้อตกลงอื่น ๆ ได้แก่ ลักษณะการเข้าชั้นเรียนของผู้นิเทศ เวลาที่จะเข้าชั้นเรียน ระยะเวลาที่จะสังเกต การปฏิบัติตน การมีส่วนร่วมของผู้นิเทศ และการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การสังเกตการสอน ผู้นิเทศมีหลักในการสังเกต คือ สังเกตความต่อเนื่องของความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน สังเกตแบบฉบับการสอนของครู สังเกตพฤติกรรมด้านบวกและด้านลบของครู และอยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงเบื้องต้นว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุและผลของพฤติกรรม การสอน ผู้นิเทศการสอนบันทึกปรกฏการณ์ ให้มีดัชนีบ่งชี้ให้มากที่สุด

5. การวิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอน ครูและผู้นิเทศร่วมกันตรวจสอบข้อมูลที่ได้บันทึกไว้เพื่อเตรียมนำไปสู่การประชุมร่วมกัน รายละเอียดส่วนหนึ่งที่สำคัญที่ต้องวิเคราะห์คือ กระบวนการพฤติกรรมการสอน ซึ่งมี 2 ด้าน คือ พฤติกรรมเด่น และกระบวนการพฤติกรรม

6. การวางแผนยุทธวิธีในการประชุมนิเทศ เป็นการเตรียมการก่อนการประชุมนิเทศว่าจะเริ่มอย่างไร จะใช้หลักการ และวิธีการประชุมอย่างไร

7. การประชุมนิเทศ ประกอบด้วยกระบวนการดังนี้ ผู้นิเทศชี้แจงพฤติกรรมที่ปรากฏให้ครูทราบ ทั้งสองฝ่ายอภิปรายแสดงความคิดเห็น และสรุปผลการประชุม

8. การวางแผนการสอนต่อเนื่อง ประกอบด้วยการนำผลการสรุปจากการประชุมนิเทศมาใช่วางแผน การวางแผนกระทำเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมเด่นและกระบวนการพฤติกรรมของครู วางแผนทดลองสิ่งใหม่ ๆ สิ่งที่ทำหาย

โสภณ วัฒนกุลเพ็ชร (2553, หน้า 48) ได้กล่าวว่า การนิเทศเป็นกระบวนการของผู้บริหารและครูในสถานศึกษาเพื่อใช้ในการช่วยเหลือสนับสนุน และแนะนำซึ่งกันและกันในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ซึ่งเทคนิคการนิเทศนั้นสามารถทำได้หลากหลายให้เหมาะสมกับสภาพปัญหา เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา ชีมาชนนันท์ (2555, หน้า 140) ได้ศึกษา แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนบ้านวารี อำเภอแม่สรวย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสนใจในการดำเนินการด้านงานนิเทศการสอนอยู่ในระดับมาก

จากกระบวนการนิเทศการสอนข้างต้น สรุปได้ว่า การนิเทศการสอน หมายถึง กระบวนการนิเทศการสอนอย่างมีระบบเพื่อจะเป็นแนวทางในการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครูอาจารย์ ชี้อบรมพร้อม และช่วยแก้ไขปรับปรุงการสอนในชั้นเรียนให้ดีขึ้นอย่างเป็นระบบ และจะมีเครื่องมือที่ช่วยการสังเกตในชั้นเรียนอย่างมีระบบ ซึ่งกระบวนการนิเทศการสอนแบบคลินิกเป็นกระบวนการนิเทศการสอนที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้นิเทศ การวางแผนการสอนร่วมกับครู การวางแผนยุทธวิธีในการสังเกตการสอน การเข้าสังเกตการสอน การวิเคราะห์กระบวนการเรียนการสอนของผู้ถูกนิเทศ การวางแผนยุทธวิธีในการประชุมนิเทศ การประชุมแจ้ง

ผลการนิเทศ การวางแผนการสอนเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมเด่นและกระสวนพฤติกรรมของครู
วางแผนทดลองสิ่งใหม่ ๆ ต่อไป

ดังนั้น จากหลักการและงานวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า การนิเทศการสอนในสถานศึกษา
โดยผู้บริหารของสถานศึกษานั้นเป็นงานที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา
จะต้องมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการนิเทศการสอน สามารถที่จะช่วยผู้สอน
ในการปรับปรุงการเรียนการสอนมีหลายรูปแบบให้ตรงกับความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน
แต่ละคนที่มีความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกัน ย่อมส่งผลให้นักเรียนมีผลการทดสอบการศึกษา
ระดับชาติขั้นพื้นฐานเพิ่มสูงขึ้น ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ชนินฐา อำนภมณี (2547, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่
ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียน
ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
สามารถอธิบายความผันแปรได้ร้อยละ 13.60 การบริหารงานวิชาการด้านที่สามารถพยากรณ์
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้คือ งานด้านการเรียนการสอน งานห้องสมุด และงานนิเทศ
ภายในได้สมการพยากรณ์ดังนี้ สมการในรูปคะแนนดิบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน = $42.703 + 7.966$
(งานด้านการเรียนการสอน) - 8.021 (งานห้องสมุด) - 6.062 (งานนิเทศภายใน) สมการในรูปคะแนน
มาตรฐาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน = 0.350 (งานด้านการเรียนการสอน) - 0.376 (งานห้องสมุด)
+ 0.376 (งานนิเทศภายใน)

สมเด็จ อธิธา (2550, หน้า 127) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำ
ทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารงานจัดการเรียนร่วม
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 5 มีพฤติกรรมผู้นำทางวิชาการสูง
มีการกระทำหรือการแสดงออกถึงการใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานในลักษณะใช้อำนาจ
หน้าที่ในการจูงใจร่วมมือกับครูในการกำหนดเป้าหมายการทำงาน ใช้การติดต่อสื่อสาร การปกครอง
บังคับบัญชา การควบคุมดูแล การตัดสินใจ และการสร้างควมสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชาที่เหมาะสม
เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทำงานตรงตามความต้องการและความสามารถ ย่อมทำให้เกิดความพึงพอใจ

ในการทำงาน และส่งผลให้การปฏิบัติงานของผู้ได้บังคับบัญชามีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์และตามเป้าหมายที่ตั้งไว้จะเห็นได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารจัดการเรียนร่วมมีพฤติกรรมผู้นำทฤษฎีการอยู่ในระดับมาก ตระหนักและเห็นความสำคัญของผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน

จิรธญา ดอนสำราญ (2550, หน้า 107) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าคุณลักษณะผู้นำจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความในตัวผู้บริหารทุกคน ทั้งนี้เพราะขบวนการพัฒนาและการทำงานกับคนในองค์กรเป็นกระบวนการมุ่งคน การมุ่งสร้างแรงจูงใจให้กับคน การใช้มนุษยสัมพันธ์หรือการปฏิสัมพันธ์ในองค์กร การสื่อสารระหว่างบุคคล การสร้างบรรยากาศในองค์กร หรือการลดความขัดแย้งระหว่างบุคคลล้วนแต่เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่ควรจะมี ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้

วรรณรัตน์ ทาฮิดา (2551, หน้า 139) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้าฝ่ายวิชาการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารวิชาการในโรงเรียน มีปัญหาการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนเน้นการบริหารงานวิชาการและใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ได้ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้าฝ่ายวิชาการทุกคนในสังกัดได้ตระหนักถึงงานวิชาการเป็นงานหลัก และสามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชนท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในระดับมาก

ญานิสสา อยู่งาน (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถรวมของครูกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การรับรู้ความสามารถรวมของครู โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการรับรู้ความสามารถรวมมากที่สุดคือ ด้านการประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวม รองลงมา คือ ด้านการวิเคราะห์ภาระงานสอน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนวิชาภาษาไทย มีคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 27.79 คะแนน สูงสุดเท่ากับ 70.47 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 42.80 ส่วนวิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 21.00 คะแนน สูงสุดเท่ากับ 69.33 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 45.21 และ

วิทยาศาสตร์ มีค่าคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 30.00 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 82.50 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 50.20 3) การรับรู้ความสามารถรวมของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่า การรับรู้ความสามารถรวมของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย อยู่ในระดับปานกลางและมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ตามลำดับ 4) การรับรู้ความสามารถของครูด้านการวิเคราะห์ภาระงานสอน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย อยู่ในระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ตามลำดับและการรับรู้ความสามารถรวมของครูด้านการประเมินความสามารถทางการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ตามลำดับ

มยุรี ถิ่นวัลย์ (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการบริหารงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โรงเรียนในเครือมหาไถ่ศึกษาสังฆมณฑลอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารวิชาการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย วิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาคณิตศาสตร์ อยู่ในระดับต่ำ ส่วนรายด้านที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงคือ ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

งานวิจัยต่างประเทศ

สปีริโต (Spirito, 1990, p. 3986-A) ทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของครูใหญ่ในฐานะผู้บริหารทางวิชาการของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในรัฐแคลิฟอร์เนีย ที่มีผลต่อความสำเร็จทางวิชาการของนักเรียน ได้ผลที่น่าสนใจอย่างหนึ่งว่า การพัฒนาบุคลากรของครูใหญ่มีความสำคัญต่อความสำเร็จทางวิชาการของนักเรียน

กูธฮาร์ด (Goodhart, 1991) ได้ศึกษาลักษณะของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐที่มีประสิทธิภาพในด้านวิชาการ ซึ่งทำการวิเคราะห์โดยศึกษาผลผลิตทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางด้านการวิชาการ ความสำเร็จของโรงเรียนและประสิทธิภาพของการวัดผล พบว่า ความเป็นผู้ดำเนินการจัดองค์กรของผู้บริหาร ความมีคุณธรรมจริยธรรมของครูปฏิบัติการสอนและ

ความเป็นหนึ่งเดียวของสถานศึกษามีความสัมพันธ์ต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนและส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพซึ่งกันและกัน

ซินน็อตต์ (Sinnott, 1995, p. 1615-A) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสำคัญของอาจารย์ใหญ่ ด้านกระบวนการของการให้อำนาจครูโรงเรียนและผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในโรงเรียนของรัฐในมิชิแกน 8 แห่ง พบว่า ในความพยายามเพื่อหาความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและการรับรู้ของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำของตนเองจากคำที่คำนวณได้แสดงให้เห็นว่า ความเข้มแข็งของความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำและผลการศึกษามีมิชิแกน มีค่า 0.7381 ซึ่งผลที่ได้นี้แสดงให้เห็นว่า การรับรู้ของครูเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำของตนเองมีผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

สุริยงค์ ไชโกศรี (Suriyong Chalkosri, 2004, Abstract) ได้ทำการศึกษา การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์ เขตพื้นที่ราบในจังหวัดสระบุรีประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการศึกษาและแนะนำการใช้หลักสูตร ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนและงานทะเบียนนักเรียนและด้านสุดท้ายคือด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า โรงเรียนได้มีการปฏิบัติสูงเกือบทุกด้าน มีบางด้านมีการปฏิบัติน้อย ได้แก่ การวางแผนงานวิชาการระยะยาว 5 ปี จัดให้มีการศึกษาครูในโรงเรียนตัวอย่าง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การจัดให้มีการคลังข้อสอบและศึกษาวิธีการอำเภอทำข้อสอบ สำหรับปัญหาในการบริหารปรากฏว่าอยู่ในระดับมาก คือ การจัดครูผู้สอนอาจารย์ไปศึกษาครูนอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดทำแผนการสอน การจัดเอกสารหลักสูตร การกำหนดมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบงานทะเบียนนักเรียน จัดทำปฏิทินเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การนำเอาผลการวัดและประเมินผลมาปรับปรุงการเรียนการสอน และการจัดการสอนซ่อมเสริมไว้ในตารางสอน ส่วนประเด็นอื่น ๆ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

จากผลเรวิจี้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่า การบริหารงานงานวิชาการ จัดได้ว่าเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับจะต้องให้ความสนใจ และจะต้องมีความรู้ เพื่อที่จะสามารถควบคุมการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้เป็นไปตามที่นโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษา ดังนั้นหากผู้บริหารสถานศึกษาใดสามารถที่จะควบคุมบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสถานศึกษานั้นไม่ว่าจะเป็นนักเรียนระดับชั้นใดก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น